

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Turvakodin työntekijöiden ja asiakkaiden näkemyksiä turvakotijakson jälkeisestä tuesta

Reittonen, Anniina & Yläpihlajajärvi, Iina

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Turvakodin työntekijöiden ja asiakkaiden näkemyksiä turvakotijak-
son jälkeisestä tuesta

Reittonen, Anniina &
Yläpihlajajärvi, Iina
Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2017

Reittonen, Anniina & Yläpihlajajärvi, Iina

Turvakodin työntekijöiden ja asiakkaiden kokemuksia turvakotijakson jälkeisestä tuesta

Vuosi 2017 Sivumäärä 85

Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut selvittää turvakotijakson jälkeisen tuen riittävyttä turvakodissa olleiden asiakkaiden sekä turvakodin työntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteena on ollut selvittää, vastaavatko erilaiset palvelut turvakotijakson jälkeiseen tuen tarpeeseen asiakkaiden näkökulmasta. Lisäksi on selvitetty työntekijöiden näkemyksiä tuen tarpeesta, tarjonnasta ja tukeen ohjaamisesta. Tavoitteena on ollut tuottaa tietoa ja kehitysideoita turvakotityöskentelyyn sekä tukipalveluihin ohjaamiseen. Teoreettisessa viitekehyksessä on luotu pohjaa opinnäytetyölle keskeisten aiheeseen liittyvien käsitteiden avaamisella.

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Aineistonkeruumenetelmänä on käytetty teemahaastattelua ja haastattelut on tehty yhdessä Suomen turvakodissa. Haastattelusta saatu aineisto on analysoitu aineistolähtöisesti sisällönanalyysillä. Aineiston mukaiset tulokset osoittavat, että asiakkaiden ja työntekijöiden mielestä tukipalveluita on riittävästi tarjolla, vaikka toisinaan niihin pääseminen voi kestää liian kauan asiakkaan akuuttiin tilanteeseen nähden. Tutkimuksessa havaittiin myös, että turvakotijakson jälkeisiin palveluihin ohjaamisessa ei ole yhtenäistä käytäntöä, mikä voi johtaa ohjauksen puuttumiseen tilanteessa, jossa asiakas päättää asiakkuuden yllättäen.

Kaikki asiakkaat eivät kuitenkaan ole valmiita vastaanottamaan tukea ja irrottautumaan väkivallasta turvakotijakson aikana tai sen jälkeen. Yksilölliset erot ovat suuria. Asiakkaiden kehittämisehdotuksissa tuli ilmi tarve työntekijöiden läsnäololle enemmän turvakodissa oloaikana, tukiverkoston kartoittaminen sekä lapsiin liittyvät tarpeet, kuten keskustelut lasten kanssa ja apu lastenhoidossa.

Reittonen, Anniina & Yläpihlajajärvi, Iina

Shelter home personnel's and clients' views of the support after shelter home period

Year	2017	Pages	85
------	------	-------	----

The aim of this Bachelor's thesis was to examine whether the help and support after the shelter home period was sufficient and satisfactory. The thesis is written from the viewpoint of the clients and the employees of the shelter home. The purpose of this study was to find out whether the different services meet the needs and expectations for support after the shelter home period. The personnel's views about the need for support, supply and referring to support. The goal of the study was to produce knowledge and development ideas for working at a shelter home and referring to services after the time in the shelter home. The thesis discusses the central concepts of the subject given in the theoretical framework.

The research was qualitative and theme interviews were used as the research method. The interviews were conducted in one of Finland's shelter homes. The data has been analyzed by content analysis. The results show that the clients and employees consider the support services sufficient. If the situation is acute, it sometimes takes too much time to receive support services. The results show also that there are no common practices for referring to services. If the client leaves suddenly it might be caused by that the client has not received service counselling.

All the clients have not been instantly ready to accept the support or disengage themselves from a violent relationship. Furthermore individual differences are considerable. The clients' development ideas vary a lot: some clients want the personnel to spend more time with them during the shelter home period and some want help to find out their important persons and wrote those names and phone numbers down. The clients also thought that the personnel should have taken more note of children, talk more with children and some want more help with taking care of children.

Keywords: intimate partner violence, violence prevention work, shelter homes, crisis work, service system

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Lähisuhde- ja perheväkivalta	7
2.1	Väkivallan muodot	10
2.2	Lähisuhde- ja perheväkivallan esiintyminen	15
2.3	Väkivallan vaikutukset	16
2.4	Väkivallasta irrottautuminen.....	19
3	Väkivaltaa kohdanneiden palvelut	22
3.1	Alueelliset palvelut	23
3.2	Valtakunnalliset palvelut	24
3.2.1	Oikeudellinen apu.....	25
3.2.2	Turvakodit	27
4	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	31
5	Opinnäytetyön toteutus.....	33
5.1	Tutkimusmenetelmät.....	33
5.2	Aineiston analyysi	36
6	Luotettavuus ja eettisyys.....	38
7	Tutkimustulokset.....	40
7.1	Turvakotijakson jälkeinen tuki ja siihen ohjaaminen.....	42
7.2	Väkivallasta irrottautumisen prosessi ja tuen tarve	52
7.3	Kehitysehdotukset turvakotijakson jälkeisestä tuesta ja siihen ohjaamisesta	57
7.4	Turvakotipalveluiden tarpeellisuus	63
8	Yhteenveto ja johtopäätökset	65
9	Opinnäytetyöprosessin pohdinta	72
	Lähteet	75
	Taulukot	80
	Liitteet.....	81

1 Johdanto

Väkivaltailmiö koskettanee suurta joukkoa ihmisiä jollain tavalla. Väkivaltarikoksista kertovia uutisia kohdataan median kautta päivittäin, mutta useimmiten väkivallan uhrien ääni, kokemukset ja henkilökohtainen kärsimys eivät ole näkyvillä. Väkivaltaan ja sen kokemiseen liittyy varmasti jonkinlaista vaikenemista, oli syynä sitten pelko tai häpeä. Me, tämän opinnäytetyön tekijät, olemme molemmat kiinnostuneet ammatillisesti uhreista, tekijöistä sekä väkivaltailmiöstä ja väkivallasta irrottautumisesta. Lähisuhde- ja perheväkivalta on valitettavan yleinen ilmiö, jonka tutkiminen oman opinnäytetyömme näkökulmasta käsin oli hyvin kiinnostavaa, mutta myös raskasta. Yhtenä innoittavana ajatuksenamme oli pyrkiä ymmärtämään vielä paremmin väkivaltailmiön luonnetta ja turvakotipalvelun sekä sen jälkeisen tuen merkitystä väkivallasta irrottautumisessa.

Työmme tarkoitus on ollut tuottaa työelämälle arvokasta tietoa heidän tekemästään työstä sekä siitä, kuinka kehittää käytäntöjä siihen suuntaan, että ne palvelisivat asiakkaita parhaalla mahdollisella tavalla. Saadaksemme mahdollisimman monipuolisen kuvan, haastatelimme asiakkaiden lisäksi työntekijöitä, joilla on käytännön kokemusta ja näkemystä turvakodissa tehtävästä työstä. Tutkimuksemme tarkoituksena ja tutkimusongelmana oli siis tutkia turvakodin turvakotijakson jälkeisen tuen riittävyttä asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteenamme oli myös selvittää asiakkaiden tietoisuutta mahdolliseen tukeen turvakotijakson jälkeen sekä heidän kokemuksiinsa saadusta tuesta ja sen riittävydestä. Lisäksi selvitimme työntekijöiden ajatuksia tuen tarjoamisesta sekä saatavuudesta. Olemme tuoneet tuloksissa esille myös turvakodilla tehtävään työhön liittyvät tulokset sekä kehitysehdotukset.

Teoreettinen viitekehys on rajattu kohdistumaan lähisuhde- ja perheväkivaltaan ja siihen liittyvään auttamistyöhön, koska se on turvakodeissa vahvasti esillä asiakkaiden elämässä ja työntekijöiden työssä. Tutkimuskysymyksiimme haimme vastauksia teemahaastatteluilla. Haastatelimme kuutta turvakodin työntekijää sekä viittä turvakodissa ollutta asiakasta. Työntekijöiden haastattelut toteutimme ryhmähaastatteluina ja asiakkaiden haastattelut yksilöhaastatteluina. Opinnäytetyömme tekoa ohjasivat tutkimuskysymykset, joihin pyrimme aineistollamme saamaan vastaukset. Kolme asettamaamme tutkimuskysymystä käsittelivät turvakotijakson jälkeistä tukea ja siihen ohjaamista, väkivallasta irrottautumisen prosessia ja tuen tarvetta sekä kehitysehdotuksia turvakotijakson jälkeisestä tuesta ja siihen ohjaamisesta.

Pyrimme olemaan opinnäytetyötä tehdessämme erityisen tarkkoja eettisyydestä ja haastatteluvien yksityisyyden suojasta. Lisäksi pyrimme opinnäytetyöraportissa arvioimaan jatkuvasti luotettavuutta sekä esittämään tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset niin, että lukijalle muodostuu selkeä kuva siitä, kuinka tulokset on analysoitu ja saatu aikaiseksi.

2 Lähisuhde- ja perheväkivalta

Perheessä tapahtuva väkivalta on erityisen murheellista erinäisistä syistä. Ensinnäkin se esiintyy ihmisten, jotka yleisesti ottaen rakastavat tai rakastivat toisiaan, välillä. Jo termistä lähisuhdeväkivalta paljastuu ilmiön traagisuus. Sana sisältää käsitteen läheisyydestä, jonka juuret ovat tai olivat luottamuksessa, lämmössä ja välittämisessä. Suhde taas viittaa kunnioitukseen, sitoumukseen ja jälleen kerran luottamukseen. Termissä on myös sana väkivalta, joka rikkoo kaiken edeltävän. (Mason & Keeling 2008, 211.) Väkivallan kohteeksi joutuneiden lisäksi väkivalta koskettaa kaikkia ja on laaja yhteiskunnallinen ongelma. Monet ammattien edustajat, väkivaltaa nähneet, omaiset, naapurit ja ystävät kohtaavat myös väkivaltaa. Keskeistä on se, että yleensä väkivalta toistuu ja pahenee, jos siihen ei puututa. Aiemmin käytettiin pitkään käsitettä perheväkivalta, jolla viitattiin väkivaltaan, joka tapahtuu perheen sisällä. Nykyisin käytetään useimmiten lähisuhdeväkivallan käsitettä, joka määrittää laajemmin väkivallan muotoja. (Ahola & Ahola 2016, 54.)

Väkivallan tekemistä, kokemista ja ilmiön ymmärtämistä määrittää sukupuoli. Ilmiönä väkivalta on siis moniulotteinen ja sukupuolistunut. Euroopan neuvoston yleissopimus, Istanbulin sopimus vuodelta 2011, naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta on tehnyt keskustelusta ajankohtaisen, vaikka Suomessa sukupuolistuneisuus on ollut keskustelussa 1990-luvulta alkaen. (Niemi, Kainulainen & Honkatukia 2017, 11.) Istanbulin sopimuksessa keskeisiä ovat perusoikeudet, tasa-arvo ja syrjäntäkielto. Sopijaosapuolia veloitetaan edistämään tasa-arvoa naisten ja miesten välillä. Korostunutta on väkivallan ehkäisy, joka edellyttää myös toimintatapojen ja kulttuurin muutosta. Itse sopimuksessa on määräyksiä väkivallan uhrien suojaamisesta sekä tuesta, avusta ja tukipalveluista uhreille. (Nousiainen & Pentikäinen 2017, 56.) Suomessa sopimus on tullut voimaan 1.8.2015. Yhtenä Suomen vakavimmista ihmisoikeusrikkomuksista on pidetty naiseen kohdistuvaa väkivaltaa. Sopimus sisältää määräyksiä, jotka koskevat ruumiillista ja henkistä väkivaltaa, naisten sukuelinten silpomista, seksuaalista häirintää, pakotettua raskauden keskeyttämistä ja pakko-sterilisointia sekä pakkoavioliittoja. Ennaltaehkäisevä puuttuminen ja hoito-ohjelmia koskevat määräykset kuuluvat myös sopimukseen. Tarkoituksena sopimuksessa on myös varmistaa väkivallan uhreille turvakotipalvelut sekä maksuton, ympärivuorokautinen ja valtakunnallinen auttava puhelin. (Ulkoasiainministeriö 2015.)

Väkivaltailmiössä huomio yleensä kiinnittyy siihen, että väkivaltaa käyttäneistä valtaosa on miehiä. Miesten ja naisten väkivaltaan liittyvät kokemukset myös eroavat toisistaan. Julkisilla paikoilla tai kaveriporukoissa mies joutuu useammin väkivallan uhriksi, mutta naisille väkivallan tekijä on usein oma kumppani ja vaarallisin paikka oma koti. Väkivalta on sukupuolittu-

nutta, sillä tilastojen valossa väkivallantekijät ovat useammin miehiä kuin naisia ja naiset kokevat eri tilanteissa väkivaltaa kuin miehet. (Niemi ym. 2017, 11.) Naiset joutuvat perheväkivallan kohteeksi huomattavasti useammin kuin miehet myös kansallisen uhritutkimuksen mukaan. Miesten, jotka ovat kokeneet perheväkivaltaa, osuus on kuitenkin noussut 2000-luvulla. Tutkimuksessa havaittiin myös, että naisten kokemus perheväkivallasta on 2000-luvulla pysynyt kutakuinkin samalla tasolla, mutta alempana kuin 1980-luvulla. Noin puolet naisiin kohdistuneesta perheväkivallasta oli nykyisen avio- tai avopuolison aiheuttamaa ja runsas neljännes entisen kumppanin tai puolison väkivaltaa. Puolessa miehiin kohdistuneessa perheväkivallassa oli entinen puoliso tai kumppani tekijänä. Miehillä vuonna 2009 väkivallan kohteeksi joutuminen ravintoloissa ja huvipaikoilla oli yli kaksi kertaa yleisempää naisiin verrattuna. (Sirén, Aaltonen & Kääriäinen 2010, 11-13, 15.)

Tilastotietoa väkivallasta on kerätty myös sukupuolen mukaan. Pahoinpitelyrikoksista sukupuolisuustietoa aloitettiin keräämään vuonna 2009, kun taas raiskausrikoksista sukupuolisuustietoa aloitettiin keräämään vasta vuonna 2011. Pahoinpitelyrikoksissa naisten osuus uhrina olemisessa on joka vuosi ollut paljon korkeampi kuin miesten. Miesten osuus pahoinpitelyn uhrina olemisesta on laskenut viidellä prosentilla. Naisten osuus pahoinpitelyn uhrina on vaihdellut eri vuosina hieman, mutta viimeisen kolmen vuoden aikana määrä on pysynyt suhteellisen samana. Raiskauksen uhreina miehet ovat olleet alle 50 kertaa jokaisena vuotena. Naisten määrä raiskauksen uhrina on pysynyt suhteellisen samana reilulla 800 tapauksella. Naiset ovat selkeästi miehiä useammin parisuhde- ja perheväkivallan uhreina. Naisten osuus on kuitenkin laskenut hieman vuodesta 2011, jolloin naisten määrä uhrina oli suurimmillaan lievien väkivaltarikoksien muuttuessa yleisen syytteen alaisiksi. (Piispa ja Heiskanen 2017, 73-74.)

Euroopan perusoikeusvirasto (2014) on teettänyt kyselyn, jossa kerättiin tietoa naisten kokeeman väkivallan yleisyydestä eri Euroopan unionin jäsenmaissa. Tuloksien perusteella 15-vuotta täyttäneistä naisista noin joka kolmas on kokenut jonkinlaista väkivaltaa ainakin kerran. Eniten väkivaltaa koettiin Tanskassa, Suomessa ja Latviassa. Väkivaltaisuus ja rikoksien uhriksi joutuminen on tutkimuksen mukaan Suomessa Euroopan keskiarvon yläpuolella. (FRA - Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2014.) Kansainväliset tutkimukset naisten kokemasta väkivallasta eivät välttämättä ole täysin luotettavia. Kulttuuri ja tasa-arvo erot vaikuttavat naisten ilmoitusaktiivisuuteen rikoksiin liittyen. Näin ollen ilmoitusaktiivisuus kertoo myös naisten halukkuudesta kertoa kokemastaan väkivallasta. Mitä parempi tasa-arvo maassa on, sitä avoimempaa on myös keskustelu väkivallasta, uhriksi joutumisesta sekä ihmisarvosta. Miesten kokemasta väkivallasta ei ole vastaavan laajuisia tutkimuksia tehty. (Piispa ja Heiskanen 2017, 78.)

Väkivalta on hyvin moninaista ja sitä on vaikea selittää lyhyesti ja yksinkertaisesti. Väkivaltaa esiintyy erilaisissa muodoissa, joita käsitellään tässä opinnäytetyössä erikseen. Väkivalta kohdistuu ihmiseen, joko itse tekijään, toiseen ihmiseen, yhteisöön tai ihmisryhmään. Väkivalta tuntuu kohteesta eli uhrista pelottavalta, uhkaavalta ja loukkaavalta. Väkivalta johtaa yleensä jonkin asteiseen fyysiseen tai psyykkiseen vammaan tai perustarpeiden laiminlyöntiin. Väkivalta on tahallista. Väkivallaksi ei luokitella tahattomia liikenneonnettomuuksia tai palovammoja. Väkivallan tekijän väkivaltainen käytös on tietyn asteisen valta-aseman käyttämistä hyväksi ja pyrkimystä toisen elämän hallintaan. Väkivaltaan sisältyvät myös kaltoinkohtelu ja laiminlyönti, jotka tarkoittavat, että uhrin perustarpeet, esimerkiksi puhtaus ja terveys, vaarantuvat. (WHO 2005, 21-22.)

Väkivallan kohteeksi joutunut uhri kärsii monella tavalla. Aluksi voi olla vaikea ymmärtää rakkaan ja läheisen ihmisen aggressiivista käytöstä. Hämmennyksen jälkeen uhrille voi tulla häpeän, pelon ja ahdistuksen tunteita sekä jatkuvasta turvattomuuden tunteesta itsesyyttöksiä, avuttomuuden tunnetta ja päättämättömyyttä tilanteen ratkaisemisen suhteen. Uhrin lisäksi myös tekijälle on vahingoittavaa käyttää väkivaltaa. Usein läheistään kohtaan väkivaltaisesti käyttäytynyt vähättelee tekoaan. Yleensä tekijä kokee kuitenkin syyllisyyttä ja katumusta, vaikka ei sitä aina myöntäisikään. Väkivaltakierteen jatkuessa tekijällä itseinhon ja häpeän tunteet lisääntyvät. (Ahola & Ahola 2016, 60.)

Lähisuhde- ja perheväkivalta käsitteenä kattaa erilaisten väkivallan muotojen esiintymisen läheisessä suhteessa toisiinsa olevien ihmisten kesken. Lähisuhde- ja perheväkivaltaa esiintyy muun muassa parisuhteissa ja perheissä. Yleisin lähisuhde- ja perheväkivallan muoto on parisuhteessa tapahtuva puolisojen välinen väkivalta. (Ojuri 2006, 16-17.) Jos väkivallan tekijä on vanhempi, lapsi, nykyinen tai entinen kumppani, lähisukulainen tai läheinen, on kyseessä lähisuhde- ja perheväkivalta. Lähisuhde- ja perheväkivallasta on myös tehty kyselytutkimuksia. Kyselytutkimuksien mukaan naiset ja miehet kokevat suunnilleen saman verran parisuhdeväkivaltaa, mutta naisiin kohdistuu useimmiten vakavampaa väkivaltaa. Lähisuhde- ja perheväkivallasta seuraa usein fyysisten vammojen ohella myös henkistä pahoinvointia. Lisäksi lähisuhdeväkivalta vaikuttaa uhrin sosiaalisiin suhteisiin. Muut läheiset altistuvat väkivallalle, vaikka väkivallan tekijä ei heihin suoranaisesti kohdistaisikaan väkivaltaa. Esimerkiksi lapselle väkivallan kohteena oleminen tai väkivallalle altistuminen ovat molemmat yhtä haavoittavia. Lähisuhdeväkivalta on usein toistuvaa varsinkin, jos siihen ei kukaan puutu. (Nollalinja 2017a.)

Parisuhte- ja perheväkivaltaa koskevat tutkimukset ovat yhä enemmän keskittyneet myös eron jälkeen tapahtuvaan väkivaltaan. Silti eron jälkeen tapahtuvaan väkivaltaan kiinnitetään huomiota vielä todella huonosti. Usein väkivallasta kertovalle sanotaan väkivallan olevan historiaa, koska hän on eronnut väkivaltaisesta puolisoistaan. Jos pariskunnalla on lapsia, voivat

lapset olla niin sanotusti väkivallan mahdollistajia esimerkiksi lasten vaihtotilanteissa. Tällöin myös lapset joutuvat usein osallisiksi väkivaltatilanteisiin, vähintäänkin altistuvat väkivallan näkemiselle. (Nikupeteri 2016, 39.)

2.1 Väkivallan muodot

Väkivalta voi kohdistua ja vaikuttaa uhrin fyysiseen, sosiaaliseen, psyykkiseen tai seksuaaliseen hyvinvointiin. Erilaisia väkivallanmuotoja esiintyy yleensä samaan aikaan ja limittäin, mutta myös yksin ainoana väkivallan muotona. Yleisimmin väkivallaksi ajatellaan fyysinen väkivalta eli lyöminen ja potkiminen. Väkivallalla on kuitenkin monia muitakin muotoja. Niitä ovat muun muassa henkinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta, kaltoinkohtelu ja laiminlyönti, vaino sekä kulttuurinen ja uskonnollinen väkivalta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.) Lisäksi on olemassa piilevää väkivaltaa. Tämä tarkoittaa sitä, että väkivallan uhka ja pelko ovat koko ajan läsnä. Piilevää väkivaltaa esiintyy lähes aina, kun väkivaltaa on jo tapahtunut. Tällöin uhrilla tai uhreilla on koko ajan pelko siitä, että väkivaltaisuuDET toistuvat. (Tuomi-vaara 2008, 6-8.)

Fyysinen eli selkeämmin ruumiillinen väkivalta on yleisesti tunnetuin ja ymmärretyin väkivallan muoto. Fyysisen väkivallan sisältö ei kuitenkaan ole kaikille selvillä. Fyysistä väkivaltaa on töniminen, potkiminen, lyöminen, kuristaminen, hiuksista repiminen, esineillä heittäminen sekä monet muut toisen ihmisen fyysiseen koskemattomuuteen vaikuttavat teot. Usein fyysinen väkivalta alkaa pienillä teoilla, kuten kiinnipitämisellä tai tönäisyillä. Uhri ei välttämättä tässä vaiheessa vielä ymmärrä kyseessä olevan jo fyysinen väkivalta. Kun kiinnipitäminen tapahtuu vasten uhrin tahtoa, on kyse väkivallasta. Fyysinen väkivalta ei välttämättä aina jätä jälkiä uhriin. (Naisten Linja 2017a.)

Fyysinen väkivalta läheisessä suhteessa on hyvin harvoin ensimmäinen väkivallan esiintymismuoto. Fyysistä väkivaltaa edeltää usein pitkäänkin jatkunut henkinen väkivalta. (Naisten Linja 2017a.) Usein fyysinen väkivalta vaikuttaa ihmisen henkiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin (Väestöliitto 2017b). Aina fyysinen väkivalta ei jätä jälkiä, mutta pahimmillaan se johtaa kuolemaan (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016). Fyysinen väkivalta on aina tuomittavaa. Rikosnimike muodostuu teon luonteen mukaan. Poliiseilla on velvollisuus tutkia kaikki ilmi tulleet pahoinpitelyt. (Naisten Linja 2017a.) Lievä pahoinpitely on virallisen syytteen alainen, mikä tarkoittaa sitä, että syyte teosta voidaan nostaa, vaikka uhri ei sitä haluaisikaan. Uhri ei aina uskalla tai halua tehdä ilmoitusta kokemastaan väkivallasta, pelon tai väkivallantekijän uhkauksien takia. (Mielenterveyden keskusliitto 2017.)

Fyysisen väkivallan lisäksi esiintyy henkistä väkivaltaa. Henkisen väkivallan kokemus on usein hyvin yksilöllistä ja henkilökohtaista. Jokainen tuntee erilaiset asiat eri tavalla. Henkinen vä-

kivalta on kiusaamista ja sen tuntomerkkeihin kuuluu pitkäkestoisuus ja toistuvuus, tarkoituksellisuus sekä vallankäyttö uhria kohtaan. Henkistä väkivaltaa eivät siis ole yksittäiset riidat tai yksittäiset loukkaavat viestit tai sanomiset. Usein henkisessä väkivallassa väkivallan tekijän ja väkivallan uhrin välillä vallitsee hyvinkin epätasainen vallan jakautuminen. Kiusaamisen kohde tuntee usein itsensä puolustuskyvyttömäksi. Läheisessä ihmissuhteessa koetun kiusaamisen toistuvuuden määrittely voi olla vaikeaa, koska läheistä näkee yleensä päivittäin ja vuorovaikutuksessa on hyviäkin hetkiä. Henkinen ja fyysinen väkivalta esiintyvät usein samaan aikaan, mutta henkinen väkivalta voi olla ainoanakin väkivallan ilmenemismuotona. Lisäksi henkinen väkivalta liitetään alkavan tai kärjistyvän erilaisten riita- tai erimielisyystilanteiden kautta. (Klemi 2006, 4-7.)

Henkistä väkivaltaa esiintyy eri tavoin. Usein puhuttaessa henkisestä väkivallasta, eivät kaikki tiedä mitä se tarkoittaa. Ne ketkä tietävät, mitä se tarkoittaa, ajattelevat sen olevan vain haukkumista ja nimittelyä. Tämä onkin henkisen väkivallan näkyvin muoto, joka yleensä liittyy henkisen väkivallan tekijän aggressiivisuuden purkamiseen verbaalisesti eli sanallisesti toista kohtaan. Verbaaliseen henkiseen väkivaltaan liittyy yleensä myös nonverbaali eli sanaton viestintä ilmein, elein ja liikkein. Henkinen väkivalta aiheuttaa kohteessa epätoivon, riittämättömyyden, toivottomuuden sekä masentuneisuuden tunteita. (Klemi 2006, 8.)

Peitelty henkinen väkivalta on osa henkisen väkivallan kokonaisuutta. Peitelty henkinen väkivalta on nimensä mukaisesti peiteltyä eli sitä ei kohdisteta suorasanaisesti kohteeseen. Vihjaukset ja tulkinnanvaraan jätettävät asiat ovat tällaisen peitellyn henkisen väkivallan ilmenemistapoja. Esimerkiksi alentaminen, leimaaminen negatiivisesti, hylkääminen ja kieltäminen ovat peiteltyä henkistä väkivaltaa. Tässä henkisen väkivallan muodossa kohteen oma asioiden tulkintatapa on vahvassa roolissa. Väkivallan tekijä tietää, miten kohde reagoi ja ajattelee erilaiset vihjailevat asiat. Jos kohde syyttää tekijää tällaisesta kiusaamisesta, voi tekijä puolustautua ja väittää tarkoittaneensa jotain muuta. Peitelty henkinen väkivalta vaikuttaa kohteeseen epäsuorasti niin, että kohde alkaa vähitellen itse ajatella olevansa sellainen, miksi häntä sanotaan. Parisuhteessa tämä epäsuora kiusaaminen on esimerkiksi puolison mielipiteiden huomiotta jättämistä. Epäsuora väkivalta ja peitelty väkivalta ovat hyvin lähellä toisiaan. Henkinen väkivalta on kokonaisuudessaan eräänlaista peiteltyä väkivaltaa, koska siihen harvemmin puututaan ja se tapahtuu usein piilossa esimerkiksi kotona. (Klemi 2006, 8-9, 11.)

Henkisestä väkivallasta käytetään myös nimitystä psyykinen väkivalta. Henkinen väkivalta aiheuttaa usein psyykkisiä eli henkisiä oireita väkivallan kohteelle. Esimerkiksi perheissä psyykinen väkivalta voi vahingoittaa lapsen ja aikuisen itsetuntoa ja omanarvontuntoa sekä heidän välistä suhdettaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.) Henkisen väkivallan uhrin on hyvin vaikea kertoa ja näyttää toteen kokemaansa väkivaltaa, koska väkivallan tekijä osaa

käyttäytyä myös hyvin ja rakastavaisesti. Ulkopuolinen ei välttämättä näe koskaan henkisen väkivallan tilannetta, vaan aina hyväntahtoisen ja kiltin puolison tai muun läheisen. Tällainen vaihteleva kohtelu on myös kohteesta hämmentävää. Tämän takia myös henkisestä väkivallasta kertominen vie kauan aikaa, koska kohde ei välttämättä ymmärrä, kuinka usein hän joutuu kuuntelemaan loukkauksia. (Klemi 2006, 12-13.)

Väkivalta voi myös kohdistua toiseen ihmiseen seksuaalisesti loukkaavana. Seksuaalinen väkivalta on seksuaalisuuteen liittyvää pakottamista. Esimerkiksi raiskaus, seksiin painostaminen sekä seksuaalisiin nöyryyttäviin tekoihin pakottaminen ovat seksuaalista väkivaltaa. Seksuaalissa väkivallassa käytetään niin fyysistä kuin henkistä väkivaltaa. (Nettiturvakoti 2017.) WHO:n raportissa (2005) tarkasteltujen tutkimuksien mukaan tyttöjen ensimmäinen seksikokemus on yhä useammin tapahtunut vasten heidän omaa tahtoaan. Miesten osuus seksuaalisen väkivallan kokijana on kolmasosa verrattuna naisten kokemuksiin. Myös parisuhteissa esiintyy seksuaalista väkivaltaa. Usein nämä tilanteet liittyvät miehen ajatukseen, että hänellä on oikeus tehdä vaimolleen mitä haluaa ja milloin haluaa. Seksuaalinen väkivalta voi tapahtua myös useamman tekijän toimesta. Tällöin puhutaan joukkoraiskauksesta. Lisäksi maailmassa esiintyy seksuaalista ihmiskauppaa. Tämä tarkoittaa, että naisia ja tyttöjä ostetaan ja myydään seksiorjiksi ja prostituoiduiksi. Lapsiavioliitot liitetään myös seksuaalisen väkivallan alle, koska lapsella ei ole omaa sanavaltaa asiaan ja yhdyntät tapahtuvat usein pakotetusti. (WHO 2005, 173-179.)

Miesten kokemasta seksuaalisesta väkivallasta ei puhuta lähes ollenkaan. Tutkimuksia miesten kokemasta väkivallasta on myös todella vähän. Tutkimuksien vähäisyys ja aiheesta hiljaa oleminen ovat jäänteitä vallalla olleista käsityksistä sen suhteen, että mies on vahva, ei uhri. Nykyään miesten kokema seksuaalinen väkivalta on kuitenkin yleistynyt tai ainakin siitä puhutaan enemmän. Miehet ja pojat vaikenevat usein seksuaalisesta väkivallan kokemuksesta pelon vuoksi. Homoksi leimautuminen ja ”miehisyyden” menettäminen ovat hyvin suuri asia, varsinkin kasvavalle nuorelle miehelle. (Rantanen 2016, 18-19.)

Väkivalta vaikuttaa ihmiseen aina jotenkin. Seksuaalisella väkivallalla on niin fyysisiä kuin psyykkisiä vaikutuksia. Seksuaalinen väkivalta jättää usein fyysisiä vammoja sekä seksuaali- ja raskausongelmien riski kasvaa huomattavasti. Seksuaalisen väkivallan kokemus vaikuttaa myös uhrin mielenterveyteen vahvasti. Joissakin tapauksissa seksuaalinen väkivalta johtaa kuolemaan joko väkivallan tekijän toimesta tai uhrin toimesta. Kokemus voi olla niin pelottava ja kamala, että uhri ei löydä muuta pakokeinoja tilanteesta ja omasta olostaan. (WHO 2005, 169.)

Väkivalta voi liittyä myös rahaan tai omaisuuteen, jolloin on kyse taloudellisesta väkivallasta. Taloudellinen väkivalta on vallankäyttöä, joka kohdistuu uhrin taloudellisiin resursseihin. Väkivallan tekijä voi riistää, kontrolloida tai tuhota uhrin taloudellista omaisuutta. Kaittilan (2017) tutkimuksessaan käsittelemien tutkimuksien mukaan fyysinen ja henkinen väkivalta ovat yleisiä niissä suhteissa, joissa esiintyy taloudellista väkivaltaa. On kuitenkin olemassa myös suhteita, joissa esiintyy ainoastaan taloudellista väkivaltaa. Taloudellista väkivaltaa tekevät niin naiset kuin miehet ja se voi kohdistua naisiin ja miehiin molempiin. (Kaittila 2017, 39-40, 51, 76.)

Taloudellinen väkivalta esiintyy monin eri tavoin. Se on esimerkiksi työssäkäynnin rajoittamista, rahankäytön kontrollointia sekä valvomista, taloudellista hyväksikäyttöä tai laittomuuksiin pakottamista rahan saamiseksi. Kuten muissakin väkivallan muodoissa, on taloudellinen väkivaltakin yleensä raaempaa mitä kauemmin sitä on jatkunut. Lisäksi taloudellisen väkivallan takana on myös yleensä kontrolloinnin ja vallan tunteen saaminen. Taloudellista väkivaltaa ei usein oteta huomioon erilaisissa palveluissa. Harvat taloudellisen väkivallan uhreiksi joutuneet tietävät taloudellisen väkivallan käsitettä tai sitä, mitkä asiat ovat rangaistavia. Taloudellisesta väkivallasta tulisi kertoa ja tiedottaa yhtä paljon kuin muista väkivallan muodoista. Erilaiset pienet ja lyhyet rahaan tai omaisuuteen liittyvät riidat pariskuntien välillä eivät vielä ole taloudellista väkivaltaa. Kun toinen osapuoli hallitsee pariskunnan molempien osapuolien rahoja ja rahan tuleamista, uhkaavasti tai pakottavasti, on se taloudellista väkivaltaa. (Kaittila 2017, 51, 72-74.)

Taloudellinen väkivalta vaikuttaa uhriinsa monella tapaa. Väkivalta aiheuttaa aina henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin liittyviä negatiivisia muutoksia. Näiden lisäksi taloudellinen väkivalta aiheuttaa oman taloudellisen tilanteen heikentymistä sekä mahdollisesti erilaisten velkojen selvittelyä ja suorittamista. Kun taloudellinen tilanne on heikentynyt, niin väkivaltaisesta parisuhteesta on hankala lähteä, koska oman asunnon saaminen on hankalampaa ja jos ei itsellä ole jäljellä minkäänlaista omaisuutta niin uhri joutuu elämään väkivallan tekijän ehtojen mukaan. (Kaittila ja Nyqvist 2014, 270-271.)

Kaltoinkohtelu ja laiminlyönti liitetään yleisimmin lasten kasvatukseen. Kuitenkin muutkin ikäryhmät kohtaavat kaltoinkohtelua ja laiminlyöntiä esimerkiksi parisuhteessa elävät sekä vanhukset. (Söderholm ja Kivitie-Kallio 2012, 16-18.) Epäsuoraa kaltoinkohtelua on altistaminen riitelylle, tappelulle, väkivallalle, huutamiselle sekä vallitsevalle levottomalle tunnelmalle. Epäsuora kaltoinkohtelu vaikuttaa turvallisuuden tunteeseen sekä henkiseen hyvinvointiin. Emotionaalinen kaltoinkohtelu on uhriin kohdistuvaa halveksuvaa ja välinpitämätöntä käyttäytymistä. Uhkaaminen, pelottelu, nöyryyttäminen ovat emotionaalista kaltoinkohtelua. Se aiheuttaa uhrissaan keltomuuden tunteen. Jos emotionaalinen kaltoinkohtelu kohdistuu lapseen, se vaikuttaa suuresti lapsen kaikkiin kehitysvaiheisiin. (Mutanen 2011, 4-10.) Lapsi ei

saa luotua aitoja suhteita tai käsitystä toisten ihmisten kanssa elämisestä, jos hän on jatkuvan kaltoinkohtelun kohteena (Söderholm ja Kivitiie-Kallio 2012, 17).

Vaino on vasta muutaman vuoden sisällä sisällytetty väkivallan muotoihin. Vainoamista ovat esimerkiksi ei-toivotut ja toistuvat yhteydenotot, pelottelu ja uhkailu, tarkkailu ja seuraaminen, omaisuuden tuhoaminen ja toisen tietojen väärinkäyttö. Vaino ei aina kohdistu vain yhteen henkilöön, vaan se voi kohdistua myös vainotun läheisiin. Jos parisuhteessa on ollut väkivaltaa, niin on suurempi riski joutua vainon kohteeksi. (Varjo-hanke 2017.) Vainoa, kuten muutakin väkivaltaa, on ollut jo kauan yhteiskunnassa. Myös sosiaalinen käyttäytyminen ja sosiaalisen käyttäytymisen hyväksytyt tavat ovat muuttuneet ajan myötä. Nykyisin vainona nähtävä käytös on aiemmin ollut joissakin yhteiskunnissa tai kulttuureissa romanttista ja normaalia käytöstä. Suomessa on myös käytetty muita käsitteitä kuvaamaan vainoa kuten muun muassa väijyminen, ahdistelu, häiritä sekä vaaniminen. Nämä toiset käsitteet kuvaavat ehkä hieman paremmin nykyajan vainon luonnetta, joka on yleensä parisuhteiden erotilanteissa ilmenevää. Toinen ei suostu luopumaan entisestä puolisostaan ja seuraa, soittelee ja häiritsee tätä. Vainoaminen häiritsee vainotun normaalia elämää ja arkea. Vainon on ajateltu muodostuneen sosiaalisesti ongelmaksi. Vaino on ollut vasta vuodesta 2014 lähtien Suomessa rikollista toimintaa. (Nikupeteri 2016, 26-27.)

Vaino aiheuttaa uhrissaan todellista pelkoa ja ahdistuneisuutta. Yksi vainoamisen muoto on parisuhdevaino. Parisuhdevaino on vainon yleisin ja pitkäkestoisin muoto. Se on usein vakavampaa, suurempaa ja laajempaa kuin muunlainen vainoaminen. Tähän vaikuttavat esimerkiksi vainoajan ja vainotun aikaisempi läheisyys ja toistensa tunteminen. Parisuhdevainoajat ovat usein uhkaavampia, käyttävät erilaisia aseita, tuhoavat enemmän vainotun omaisuutta sekä viranomaisten käskyjen tai oikeudenkäynnin jälkeen jatkavat nopeammin vainoamista. (Varjo-hanke 2015, 7.) Parisuhdevainosta puhuttaessa on väkivaltaiseen suhteeseen vaarallista jäädä, mutta vähintään yhtä vaarallista voi olla parisuhteen päättäminen ja siitä pois lähteminen. Vaino voi olla jätetyn osapuolen keino käsitellä eroa ja siihen liittyviä negatiivisia tunteita. Eron jälkeisen vainon tarkoituksena on korjata väärään suuntaan lähtenyt suhdetta. (Nikupeteri 2016, 39-40.)

Vainoa ei ole tutkittu vielä kovinkaan paljoa, mutta jo tehdyistä tutkimuksista ilmenee, että vaino on sukupuolistunut ilmiö. Tutkimuksien mukaan heterosuhteissa naiset ovat useammin vainon kohteena kuin miehet. Kuitenkin naiset ja miehet molemmat voivat olla vainon kohteena tai tekijänä. Vainoa esiintyy myös samaa sukupuolta olevien suhteissa. (Nikupeteri 2016, 41.) EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta osoittaa, että yhdeksän prosenttia naisista on joutunut eron jälkeen entisen puolison vainoamaksi. Tutkimuksen mukaan jopa 74 prosenttia vainoamistapauksista ei koskaan tullut poliisin tietoon. Nykyään myös internetissä tapahtuva vainoaminen on mahdollista ja hyvinkin yleistä. Tutkimuksesta käy

ilmi, että nuoret naiset ovat erityisen alttiita verkossa tapahtuvalle vainoamiselle. (FRA - Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2014, 28-30.)

Myös uskontoon ja kulttuuriin voi liittyä väkivaltaa. Uskonnollinen ja kulttuurinen väkivalta liittyvät nimensä mukaisesti uhrin ja/tai väkivallan tekijän uskontoon tai kulttuuriin. Hengellinen eli uskonnollinen väkivalta on samankaltaista kuin henkinen väkivalta, mutta siihen liittyy uskonnollinen näkemys. Esimerkkejä uskollisesta väkivallasta ovat muun muassa painostaminen, pakkokäännyttäminen, yhteisöstä eristäminen sekä toisen ihmisen elämän ja uskonnon kontrollointi sekä vahtiminen. Väkivallan tekijä voi oikeuttaa tekojaan Jumalan tahtona tai uskotella uhrilleen tämän olevan Jumalankin mielestä kelvoton ja siksi väkivallan olevan oikeutettua. Joissakin tapauksissa uhri voidaan erottaa seurakunnan tai kulttuurin muodostamasta ryhmästä. Tämä tarkoittaa sitä, että erotettu on ryhmässä oleville ilmaa eikä tätä huomioida mitenkään. Joissakin tapauksissa myös erotetun perheenjäsenet kääntävät selkensä uhrille. Uskontoon ja kulttuuriin liittyvä kontrollointi ulottuu elämän moneen osa-alueeseen. Näitä ovat esimerkiksi pukeutuminen, seurustelu, avioituminen sekä vapaa-ajan vietto. Kaikissa uskonnon ja kulttuurin ryhmissä ei tällaista väkivaltaa kuitenkaan esiinny. (Villa 2013.)

2.2 Lähisuhde- ja perheväkivallan esiintyminen

Rikollisuus muuttuu koko ajan. Rikollisuuden muutoksia seurataan käyttämällä apuna erilaisia tilastoja, joista tärkein on poliisin ylläpitämät tilastot ilmoitetusta rikollisuudesta. Viranomaisten on kirjattava heille tietoon tulleet rikokset ja rikosepäilyt, niiden laatu ja niihin liittyvät erilaiset tiedot. Myös lakia muutetaan ja päivitetään, mikä voi olla syynä joidenkin tilastotietojen suuriin eroavaisuuksiin. Rikoksia kriminalisoidaan eli muutetaan rangaistavaksi sekä dekriminalisoidaan eli aiemmin rangaistavaa tekoa ei pidetä enää lainvastaisena. Joitakin tekoja muutetaan rangaistavaksi lakimuutoksissa, jolloin tilastointiin tulee uutta tilastotietoa. Joidenkin lakiuudistusten jälkeen ennen rangaistavana pidetty teko ei välttämättä ole enää kriminalisoitu, jolloin kyseisen teon osalta tilastotiedot muuttuvat huomattavasti. Suuri osa rikollisuudesta ja väkivaltarikoksista jää piilorikollisuudeksi eikä tule koskaan viranomaisten tietoon. (Piispa & Heiskanen 2017, 70.)

Väkivallasta ilmoittaminen voi olla uhrille nöyryyttävää, eikä uhri välttämättä usko saavansa apua tilanteeseensa. Piiloon jäävän rikollisuuden selvittäminen on hankalaa, koska rikollisuuden kohteeksi joutunut ei ehkä halua kertoa kokemuksestaan. Piilorikollisuuden selvittämiseksi on kehitetty rikosuhritutkimukset. Uhritutkimuksissa valitaan satunnaisesti väestöstä ihmisiä vastaamaan kyselyyn, joka myötäilee rikoslakia ja heidän kokemuksiaan erilaisista rikoksista ja rikollisuudesta. Rikoksen uhrin on helpompi kertoa kokemuksestaan kuin ilmoittaa siitä suoraan poliisille. Tämän takia kyselytutkimuksilla tavoitetaan paremmin väestöä ja saadaan suuntaa antava kuva piilorikollisuudesta. Uhritutkimukset eivät kuitenkaan tavoita kaik-

kia väestöryhmiä esimerkiksi syrjäytyneitä on vaikea saada vastaamaan kyselyyn heidän vaikean tavoitettavuuden takia. Suomessa uhritutkimuksia on tehty vuodesta 1980 lähtien. (Piispa & Heiskanen 2017, 74-75.)

Vuonna 2016 rikollisuustilanne pysyi suhteellisen samalla tasolla kuin vuonna 2015. Kuitenkin rikoksia ilmoitettiin enemmän kuin vuonna 2015. (Poliisihallitus 2017.) Uuden rikollisuustilaston mukaan rikollisuustilanne on edelleen vuoteen 2015 ja 2016 verrattuna pysynyt suhteellisen samalla tasolla. Nyt rikoksia ilmoitettiin vähemmän kuin vuonna 2016. (Aaltonen & Danielsson 2017, 7-12.)

Vuonna 2016 viranomaisten tietoon tuli kaiken kaikkiaan 488 000 rikosta, mikä on vähemmän kuin vuonna 2015, jolloin rikoksia ilmoitettiin 498 000. Rikosten kokonaismäärä laski kahdella prosentilla, mikä on sekin melkein sama kuin vuonna 2015, jolloin rikosten kokonaismäärän lasku oli 1,7 % verrattuna vuoteen 2014. Vuonna 2015 henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä nousi kolmella prosentilla, mutta vuonna 2016 määrä on pysynyt suhteellisen samana. Kuitenkin henkirikosten määrä laski kahdeksan tapauksen verran. Pahoinpitelyrikosten määrä oli seitsemän prosenttia sekä vuonna 2015 että vuonna 2016. Näistä vuonna 2016 pahoinpitelynä tai lievänä pahoinpitelynä tuomittiin 32 177, törkeänä pahoinpitelynä 1 563 ja murhana, tappona tai surmana 76. Viimeisen 30 vuoden aikana pahoinpitelyrikosten määrä on ollut kasvussa, mutta nyt se on tasaantumaan päin. Korkein kasvupiikki on ollut vuoden 2011 ja 2012 välillä. Tilastotietoja tarkastellessa on kuitenkin huomioitava, että tilastot on tehty ilmi tulleista rikoksista. Rikostilastoihin vaikuttavat ihmisten aktiivisuus rikoksien ilmoittamisesta, viranomaisten valvonnan tehokkuus ja se mihin valvonta suunnataan. Poliisin tietoon tulleista perusmuotoisista ja lievästä pahoinpitelyistä oli tuttavien välistä väkivaltaa vähän alle kolmasosa. (Aaltonen & Danielsson 2016, 7-10; Aaltonen & Danielsson 2017, 7-12.)

2.3 Väkivallan vaikutukset

Väkivallalla on monenlaisia vaikutuksia riippuen väkivallan muodosta, jatkuvuudesta sekä raa-kuudesta. Väki-vallasta aiheutuu yleensä erilaisia vammoja ja ruhjeita, mutta myös psyykkisiä oireita ja muistihäiriöitä. Pahimmassa tapauksessa väkivallanteko johtaa uhrin kuolemaan. Erilaisia psyykkisiä oireita voivat olla unettomuus, väsymys, päänsärky, levottomuus, ahdistuneisuus sekä masennus. Väki-vallan kokijan luottamus toisiin ihmisiin heikentyy huomattavasti, itsensä arvostaminen vähenee ja pelon, syyllisyyden sekä häpeän tunteet kasvavat. (Ojuri 2006, 18.) Mitä kauemmin väkivalta kestää, sitä raaemmaksi väkivalta muuttuu ja näin ollen myös väki-vallan seuraukset pahenevat. Väki-valta vaikuttaa ihmisen omaan minäkuvaan negatiivisesti. Väki-vallan uhrin on tärkeää huomata, että masentuneisuus, väsymys ja muut tunteet ja ajatukset ovat seurauksia väki-vallasta, eivät väki-vallan syytä. (Naisten Linja 2017c.)

Kriisejä on monenlaisia. Sanalla kriisi kuvataan muun muassa ratkaisevaa muutosta, käännettä, ratkaisua tai valintaa. Kriisit jaetaan kahteen osaan, kehityskriiseihin sekä traumaattisiin kriiseihin. Kehityskriisit ovat sellaisia, joita jokaiselle ihmiselle tulee eteen jossain vaiheessa elämää. Kehityskriiseistä esimerkkinä toimivat avioliiton solminen, eläkkeelle jääminen ja lapsen synnyttäminen. Kehityskriisit ovat usein ennakoitavissa ja niihin pystyy valmistautumaan. Niihin ei liity mikään ulkoinen äkillinen tapahtuma. Kehityskriisit ovat hyvin tavallisia ihmisen elämänkulussa ja kuuluvat kasvamiseen, kehittymiseen ja kypsymiseen. Traumaattisen kriisin aiheuttaa jokin traumatisoiva tapahtuma ja se saa aikaan traumaattista stressiä. Ulkopuolinen tapahtuma aiheuttaa traumaattisen kriisin syntymisen. Traumaattinen kriisi ei ole ennakoitavissa, minkä takia se on hankalasti ihmisen käsiteltävissä. Lisäksi usein traumaattisen kriisin poistamiseksi tai muuttamiseksi ihminen ei voi tehdä mitään. (Samulin 2007, 12-14.) Kriisityötä tehdään kaikenlaisten kriisikokemusten ja -tapahtumien kanssa. Suuronnettomuuksissa ja pienemmissä koko yhteisöä koskevissa tilanteissa järjestetään kriisiapua sitä tarvitseville ja kirkon työntekijät ovat tässä vahvasti mukana. (Poutiainen 2007, 29-31.)

Väkivalta on aina traumaattinen kokemus. Tällainen traumaattinen kokemus voi myös aiheuttaa traumaperäisen stressireaktion. Koetusta traumasta aiheutuneet oireet näkyvät erilaisilla tavoilla väkivaltaa kokeneen elämässä. Esimerkiksi oireet voivat näkyä väkivaltaa kokeneen käyttäytymisessä, tunne-elämässä, ihmissuhteissa, sosiaalisessa kanssakäymisessä ja terveydentilassa. Traumaattisesta kokemuksesta saadut oireet ovat aivan luonnollisia reaktioita pelottavan tapahtuman jälkeen. Oireilla mieli ja keho pyrkivät korjaamaan horjnutta elämäntasapainoa takaisin entiselleen. Jos ihminen joutuu useasti väkivaltaiseen tai traumaattiseen tilanteeseen, se voi aiheuttaa emotionaalisen kriisin, koska ihminen ei koskaan totu traumaattisiin tilanteisiin. Traumatisoituminen on kuitenkin yksilöllistä, joten jokaisen traumatisoituneen kohdalla avun tarve tulee arvioida yksilöllisesti. (Ojuri 2006, 18-19.) Tutkimukset ovat osoittaneet kuitenkin selkeän yhteyden naiseen kohdistuvan perheväkivallan ja mielenterveyden ongelmien välillä sisältäen masennuksen, post-traumaattisen stressireaktion ja itseään vahingoittavan käytöksen sekä itsemurha-alttiuden (Abrahams & Humphreys 2007, 23).

Varsinainen traumaattinen psyykinen kriisi voi puhjeta äkillisen ja järkyttävän tapahtuman myötä. Tilanteet voivat olla hyvin moninaisia, kuten väkivallan kohtaaminen tai läheisen ihmisen vakava sairastuminen. Tällainen traumatisoiva tapahtuma voi yksilön lisäksi koskettaa koko perhettä tai työyhteisöä. Traumalla on ihmisen koko elämän pohjaa horjuttava vaikutus. Jos ihmisellä on toistuva traumatisoiva tekijä elämässään, kuten perheväkivaltaa, voi se aiheuttaa tälle niin sanotun 2-tyyppin trauman. Yksittäinen traumatisoiva tapahtuma aiheuttaa 1-tyyppin trauman. Kun ihminen traumatisoituu, tämän haavoittumattomuuden illuusio ja usko maailmasta hyvänä ja turvallisena paikkana muuttuu. Ihminen saattaa kokea koko elämänhalintansa katoavan. (Heikkinen-Peltonen, Innamaa & Virta 2014, 66.)

Traumaattinen psyykinen kriisi etenee vaiheittain, jolloin siitä voidaan erottaa sokkivaihe, reaktiovaihe, työskentelyvaihe ja uudelleen suuntautumisen vaihe. Sokkivaiheessa ihminen ei pysty täysin käsittämään tapahtunutta, koska mieli torjuu tapahtuneen. Ihminen voi toimia vaistomaisesti tuntematta henkistä tai fyysistä kipua. Pinnan alla vallitsee kaaos, vaikka käyttäytyminen ulospäin voi näyttää rauhalliselta niin kuin mitään ei olisi tapahtunut. Näin reagoimalla psyyke suojaa traumalta, jota se ei kykene ottamaan vastaan. Reaktioissa on kuitenkin yksilöllisiä eroja. Sokkivaiheen kesto vaihtelee hetkistä muutamiin päiviin. Ihminen kohtaa muuttuneen todellisuuden ja ymmärtää tapahtuneen ollessaan reaktiovaiheessa. Mieli voi täytyä kysymyksistä ja ihmisellä voi olla voimakasta tunnetason reagointia tapahtuneeseen ja sen seurauksiin. Ihminen reagoi kokonaisvaltaisesti tilanteeseen voimakkaiden ja tuskallisten tunteiden, kuten ahdistuksen, epätoivon ja häpeän kautta sekä fyysisten oireiden, kuten vapiinan ja sydänkipun kautta. Reaktiovaiheen kestoa ei voi etukäteen tietää. Sekä sokki- että reaktiovaihe ovat kriisin akuuttia vaihetta, jossa avun ja tuen saaminen olisi tärkeää. Seurauksena voi olla traumaperäinen stressireaktio, jos traumaattista tapahtumaa ei käsitellä. (Heikkinen-Peltonen ym. 2014, 67-69.)

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta traumatisoi kaikkia osapuolia. Psyykinen traumatisoituminen tarkoittaa, että ihminen ei kykene käsittelemään traumaattista kokemustaan tai lisäämään sitä todellisuuden käsitykseensä. Traumatisoitunut henkilö ei välttämättä pysty erottelemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan, mikä vaikuttaa myös käsitykseen siitä, mikä tuntemus on nykyhetkeä ja mikä nousee aiemmista kokemuksista. Traumatisoituminen on pysyvä kokemus ja tuntemus. Jos henkilö joutuu kokemaan traumaattisen kokemuksen uudestaan tai uuden erilaisen traumaattisen kokemuksen, ahdistus ja tuska vain laajenevat. Joissakin tilanteissa traumatisoitumisen aiheuttamat seuraukset voivat johtaa lamaantumiseen ja itsemurhariskin nousumiseen. (Setlementti Naapuri 2006, 4.)

Väkivalta vaikuttaa kaikkiin väkivaltatilanteessa osallisena olleisiin. Väkivaltatilanteissa osallisina ovat väkivallan tekijä, uhri sekä mahdolliset sivulliset, jotka näkevät tai kuulevat väkivaltaa. Samanlaisia psyykkisiä oireita voi esiintyä altistuneella kuin suoranaishalla väkivallan uhrilla, kuten esimerkiksi syyllisyyden ja häpeän tunteita. Kaikille osapuolille voi aiheutua pitkäaikaisia seurauksia. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset fobiat, paniikkihäiriöt, päihteiden väärinkäyttö sekä itsetuhoisuus. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013b.) Väkivallan tekijälle väkivallasta voi seurata myös rikosseuraamus. Jos tekijä kokee tehneensä väärin, tuntee tekijä myös häpeää, toivottomuutta sekä itsetunnon laskua. Lisäksi usein väkivallan tekijä menettää läheisen suhteen, jossa on toiminut väkivaltaisesti. (Lyömätön Linja 2017.)

Lähisuhde- ja perheväkivallassa lapset altistuvat usein väkivallalle. Lapset aistivat kireän ilmapiirin ja sen, että kaikki ei ole hyvin. Aikuiset eivät aina tiedä, että lapsi tietää väkivallasta. Oireita väkivallalle altistumisesta ovat esimerkiksi arkuus, käytöshäiriöt ja ilottomuus. Lapset myös syyttävät helposti itseään vanhempien riitelystä. Jos lapsen altistumista väkivallalle ei oteta huomioon ja puheeksi lapsen kanssa, voi lapsen kehitys häiriintyä sekä lapsen minäkuva musertua olemattomiin. (Lyömätön Linja 2017.)

2.4 Väkivallasta irrottautuminen

Väkivallan kokijalle on haastava päätös puhua väkivallasta ja hakea apua. Jatkuessaan pitkään väkivalta myös heikentää voimavaroja ja kykyä hakea apua itselleen. Monenlaiset estävät ja motivoivat tekijät vaikuttavat avun hakemiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi väkivallan tekijän reagoiminen, tilanteen vaikutus lapsiin sekä uhrin taloudellinen selviytyminen, jos suhde päättyy. Tavoitteena voikin olla toive suhteen päättymisestä tai väkivallan vähentymisestä. Avun hakeminen voidaan nähdä ennemmin prosessina uhrille kuin yksittäisenä tapahtumana. Yleensä uhri hakee apua monista eri lähteistä ja useita kertoja niin omasta lähiverkostosta kuin myös virallisen avun piiristä. Suomessa on nostettu parisuhdeväkivallan tutkimus ja auttamiskäytäntöjen kehittäminen esiin vasta 1990-luvulla, joten naisten kokemuksista ja näkemysistä avun hakemiseen tiedetään melko vähän. (Kaittila 2017, 89.)

Väkivallasta irrottautuminen on pitkä prosessi ja se vaatii aikaa ja rauhaa. Väkivaltakokemuksista toipuvan kannattaa ottaa vastaan kaikki apu ja tuki, mitä hänelle tarjotaan ja mitkä tuntuvat henkilöstä itsestään hyviltä. Tärkeintä on, että ihminen ei käy kokemuksiaan yksin läpi, vaan tukena on joku turvallinen ja luotettava ammattilainen. Jos uhrin kokema väkivalta täyttää rikoksen tunnusmerkit, on tapahtuneesta aina hyvä tehdä rikosilmoitus. Tämän lisäksi uhrin kannattaa hakeutua terveydenhuollon piiriin ja mahdollisesti myös terapiaan. Suomessa on tarjolla apua monenlaisiin tilanteisiin ja jokaiselle löytyy varmasti oma, hyvä, toipumisen polku. Vertaistuen on todettu auttavan kriiseistä ylipääsemisessä, joten vertaistuellista apua kannattaa kokeilla, jotta tietää onko se itselle oikeanlainen hoitotapa. (Villa 2013.)

Esteet avun hakemiselle voidaan jakaa ulkoisiin ja sisäisiin. Sisäiset esteet liittyvät väkivallan uhriin itseensä, kuten tunteet, toiveet ja asenteet, kun taas ulkopuoliset tekijät esimerkiksi ympäröivään yhteiskuntaan tai ihmissuhteisiin. Häpeä ja itsesyytökset voivat muodostaa avun hakemiselle esteen, sillä parisuhdeväkivallalta ja erityisesti henkinen väkivalta, kuten mitätöinti ja pilkkaaminen, vaikuttavat kielteisesti uhrin itsearvostukseen. Yksi keskeisistä avun hakemisen esteistä on myös rakkauden tunne väkivallan tekijää kohtaan. Suhteen jatkuvuuden suojele ja tekijän ymmärtäminen saattavat vaarantua, kun väkivallasta kertominen koetaan uhkaavan yhteistä tulevaisuutta. Väkivaltatilanne usein suhteissa johtaakin tapahtumasarjaan, jossa tekoa seuraa anteeksipyyntö, sovinto ja hyvitys. Lupaukset ja toiveet paremmasta motiivista voivat jatkamaan yhteistä arkea väkivallasta huolimatta. Uhri voi myös vähätellä väkivaltaa

tai hänellä voi olla näkemys väkivallasta osana normaalia perhe-elämää. Huoli yksinäisyydestä tai turvallisuudesta tekijän saadessa tietää avun hakemisesta voivat olla myös esteitä avun piiriin hakeutumiselle. Selvien fyysisten jälkien puuttuminen voidaan kokea lievempänä eikä tapahtumasta kerrota ulkopuolisille. Ulkoisia esteitä avun hakemiselle voivat olla tekijän uhkaukset ja tekijän kiellot uhrille siitä, ettei asiasta saa puhua. Kokijalle ammattilaisten puuttumattomuus väkivaltaan on vahva viesti siitä, ettei apua kannata jatkossakaan hakea. Yhteystietojen tarjoaminen tukipalveluista ei pelkästään riitä. Oma-aloitteiseen avun hakemiseen ei välttämättä väkivaltaa kokeneilla ole voimavaroja, sillä väkivallan vaikutukset ovat niin kokonaisvaltaisia sekä fyysisen että psyykkisen hyvinvoinnin saralla. On havaittu, että väkivallan uhrin kaipaavat kädestä pitäen ohjausta sekä tukipalvelujen piiriin saattamista. (Kaittila 2017, 93-95.)

Avun hakemiselle voi muodostua esteitä etenkin, jos nainen on uhrina ja alaikäisten lasten vanhempi, ikääntynyt tai maahanmuuttaja. Nainen voi pelätä avun hakemisen johtavan lasten vahingoittumiseen perheväkivallan tekijän taholta tai lastensuojelullisten toimenpiteiden käynnistymiseen, kun uhri ottaa yhteyttä poliisiin, ammattiauttajiin tai käy läpi oikeusprosessin. Ikääntyneille naisille on tyypillistä, että lähisuhdeväkivaltaa on tapahtunut jo vuosikymmenien ajan. Sen sijaan maahanmuuttajataustaiset naiset ovat voineet kohdata aiemmin palveluissa kulttuurisensitiivisyyden puutetta, mikä voi estää heitä hakemasta apua. Myös puutteellinen tieto palveluista, kielitaidottomuus, resurssien puute, sosiaalinen eristäytyminen ja joidenkin kulttuurien vahvat perhearvot estävät maahanmuuttajataustaisia naisia hakeutumaan avun piiriin. Uhreille, joiden kielitaito on puutteellinen, avun hakeminen on erityisen haasteellista, sillä palvelujärjestelmäkokonaisuuden hahmottaminen sekä omista kokemuksista kertominen on vaikeaa. Usein maahanmuuttajanaiset ovat myös kumppanistaan taloudellisesti riippuvaisia, mikä on keskeinen estävä tekijä avun hakemisessa. (Kaittila 2017, 96-97.)

Ennen kuin väkivallan uhri tajuaa haluavansa ja tarvitsevansa muutosta, on yleensä ensimmäisestä väkivaltakokemuksesta jo kulunut jonkin verran aikaa. Tämä muutokseen hakeutuminen ja pääseminen voi viedä jopa monia vuosia. Väkivallan kokijaa auttaville tämä aika voi olla turhauttavankin pitkä. (Ojuri 2006, 19-21.) Ei siis vain yleisesti, vaan myös ammattilaisten voi olla vaikea ymmärtää, miksi naiset jäävät tämänkaltaisiin suhteisiin ja jos lähtevät niin miksi he todennäköisesti palaavat pahoinpitelijän luokse syystä tai toisesta. Nainen, joka kokee lähisuhteessa väkivaltaa, on keskellä monimutkaisia syitä jäämiseen, lähtemiseen tai palaamiseen. (Abrahams & Humphreys 2007, 17.) Usein väkivallan kokija haluaa korjata suhteen väkivallan tekijään ja jatkaa suhdetta. Suhteesta pois lähtemisen ajatukset herättävät rakkauden ja kiintymyksen tuntemukset, joiden voimalla uhri vielä yrittää korjata tilanteen ennalleen. Usein uhri myös muistelee menneitä hyviä aikoja, jolloin väkivaltaa ei vielä suhteessa esiintynyt. Tämä saa uhrin uskomaan parempaan ja hyvään huomiseen. Syyllisyys on myös yksi väkivallan oikeutetuksi tekevä ajatus, jolloin uhri ajattelee väkivallan johtuvan hänestä itsestään.

Tämän ajatuksen kautta uhri ajattelee väkivaltateon olleen oikeutettu ja hyväksyttävä. (Ojuri 2006, 19-21.) Syyt suhteeseen jäämiseen, lähtemiseen tai siihen palaamiseen liittyvät usein suhteeseen, jossa väkivallan kokija kokee hämmennystä, sekavia tunteita ja tuskaa. Osaltaan käytännön syyt voivat vaikuttaa. Prosessissa voi syntyä pysyviä menetyksiä rahallisen avun saamisen ja tuen suhteen sekä yksinäisyyttä ja pelkoa kostosta. (Abrahams & Humphreys 2007, 17.)

Väkivallan uhri luo usein itselleen erilaisia selviytymiskeinoja, joista vähitellen tulee arkipäiväisiä rutiineja. Tällaisia selviytymiskeinoja ovat esimerkiksi varuillaan oleminen, oman käytöksen kontrollointi ja väkivallan tekijän mielialan ja käytöksen lukeminen. Näiden avulla väkivallan uhri yrittää välttää tai lieventää väkivaltatilanteita. (Marttala 2011, 43.) Syyt suhteessa pysymiseen ovat moninaisia. Jokaisella on erilaiset ajatukset ja tarpeet jäädä väkivaltaiseen suhteeseen, vaikka ei jaksaisikaan enää väkivaltaa elämässään. Usein uhri ei uskalla lähteä suhteesta, koska kokee sen vaarallisena. Lisäksi monet pelkäävät yksin jäämistä ja arjesta selviytymistä niin taloudellisesti, fyysisesti kuin henkisesti. Usein väkivallan uhri haluaa kuitenkin uskoa muutokseen ja jää tämän takia odottamaan muutoksien tapahtumista. Joskus väkivallan tekijä hakee apua, mikä tuottaa monelle uhrille toivon kipinän syyttymisen. Usko väkivallan tekijään palaa, kun tämä hakee apua, mutta samat tottumukset väkivallan käytön suhteen jatkuvat helposti, jos apu on lyhytaikaista tai jos tekijä ei kunnolla sitoudu saamaansa apuun. Irrottautuminen on vaikeaa ja se vaatii aina uhrin oman tahdon alkaakseen. (Perttu, Mononen-Mikkilä, Rauhala & Särkkälä 2012, 23-25.)

Väkivallasta irrottautuminen on vaikeaa juuri väkivallan kierteen eli kehämäisyyden takia. Pitkään jatkunut väkivalta muuttaa ja murentaa väkivallan kokijan omatuntoa ja itsetuntoa. Epätoivo, pahoinvointi henkisesti ja fyysisesti, tunne oman ihmisarvon alentumisesta sekä stressi luovat väkivallan kokijalle tunteen, että hän ei jaksaa yrittää poistua väkivaltaisesta tilanteesta. Väkivallan kierteellä tarkoitetaan väkivaltatilanteiden eli huonojen hetkien ja hyvien hetkien vaihtelua. Väkivaltaisessa suhteessa on usein ensin paljon hyviä hetkiä. Ensimmäisen huonon kauden eli väkivaltatilanteen jälkeen väkivallan tekijä pahoittelee tekojaan, minkä jälkeen alkaa niin sanottu hyvä kausi. Hetken aikaa suhteessa menee hyvin, kunnes tulee toinen väkivaltatilanne. Hyvien ja huonojen aikojen vaihtelu on usein syynä siihen, miksi väkivallan kokija ei pääse väkivaltaisesta suhteesta pois helposti. Hyvien aikojen odottaminen ja toivo väkivallan tekijän muuttumisesta johtavat väkivallan kierteeseen, joka voi jatkua jopa vuosia. Usein väkivallan jatkuessa pitkään hyvä aika suhteessa käy koko ajan vähäisemmäksi. (Perttu ym. 2012, 21-22.) Väkivaltaisesta suhteesta lähtöpäätöksen tekeminen ei ole siis helppo tai yksinkertainen valinta. Se sisältää harkinnan riskin ja turvallisuuden välillä, onko vaarallisempaa lähteä vai jäädä sekä voimavarojen ja tuen saatavuuden pohdinnan. Entistä vaikeampaa se on väkivallasta uhrin itseluottamukseen ja itsetuntoon aiheutuneiden tuloisien seurauksien vuoksi. (Abrahams & Humphreys 2007, 31.)

3 Väkivaltaa kohdanneiden palvelut

Viralliset väylät auttamiseen voidaan jakaa kolmeen: psykososiaaliseen, terveydenhuollolliseen sekä juridiseen. Auttamistahoista suurin on psykososiaalinen, joka kattaa muun muassa turvakodit, perheneuvolat ja kuntien sosiaalitoimet. Julkinen ja yksityinen sektori muodostavat terveydenhuollon palvelut. Poliisi ja oikeuslaitos puolestaan edustavat juridista tahoja. Yleisiä epävirallisia avun lähteitä ovat ystävät, sukulaiset ja naapurit. Henkinen tuki, kuunteleminen, neuvot ja rohkaisut ovat auttamisen muotoja, joita voi sosiaaliselta verkostolta saada. Myös materiaallinen apu eli väkivallan kokijan ja lasten majoittaminen tai taloudellinen apu voi tulla kysymykseen. Toisaalta parisuhdeväkivalta saattaa eristää sosiaalisista verkostoista. Usein avun hakeminen etenee prosessina, kun ensin yritetään saada apua parisuhteen sisäisin keinoin, kuten rauhoittamalla tai vastustamalla väkivaltaa. Kun nämä keinot osoittautuvat riittämättömiksi, uhri voi hakea apua epäviralliselta verkostolta. Viimeinen vaihtoehto on virallinen apu. Avun hakemisessa on kuitenkin paljon yksilöllisiä eroja. (Kaittila 2017, 90-91.)

<u>KIIREELLINEN HÄTÄ</u>	
-Alueelliset sosiaalipäivystykset -Hätäkeskus	
<u>ALUEELLISET PALVELUT</u>	<u>VALTAKUNNALLISET PALVELUT</u>
<u>Sosiaalipalvelut</u> -Sosiaalityö, sosiaaliohjaus, sosiaalinen kuntoutus -Perhetyö ja kasvatus- ja perheneuvonta -Kotipalvelut ja kotihoito -Asumispalvelut -Laitospalvelut -Liikkumista tukevat palvelut -Päihdetyö -Mielenterveystyö -Lapsen ja vanhemman väliset valvotut tapaamiset -Työterveyshuolto -Seurakunnat	<u>Järjestöt ja yhdistykset</u> -Turvakodit -Keskusteluapu ja neuvonta <u>Auttavat puhelimet / Kriisipuhelimet</u> -Keskusteluapu ja neuvonta <u>Internet-sivustot</u> -Tietoa erilaisista palveluista -Neuvoa ja tukea -Esim. Tukinet ja järjestöjen ja yhdistyksien internetsivut <u>Oikeudellinen apu</u> -Sovittelu -Oikeusaputoimistot -Rikosuhripäivystys
<u>PALVELUIHIN LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ</u>	
Istanbulin sopimus, sosiaalihuoltolaki, rikoslaki, laki lähestymiskiellosta ja lastensuojelulaki.	

Taulukko 1: Väkivaltaa kohdanneiden palvelut

(Oikeus 2016; Poliisi 2017; RIKU-Rikosuhripäivystys 2017; Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 14§; Väestöliitto 2017a)

3.1 Alueelliset palvelut

Sosiaalihuoltolaki määrittää kunnissa toteutettavaa sosiaalihuoltoa. Sosiaalihuollolla edistetään sosiaalista turvallisuutta ja hyvinvointia. Siihen sisältyvät myös sosiaalihuollon tehtävät ja palvelut, jotka on määritelty yleis- ja erityislainsäädännöissä. Sosiaalipalvelut ovat kunnissa tarjottavia palveluja, joilla ylläpidetään perheiden, yhteisöjen ja yksilön sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta, toimintakykyä sekä osallisuutta. Sosiaalihuoltolaissa painotetaan asiakkaan ja lapsen etua palveluja toteutettaessa. Tämä tarkoittaa, että tarjottavien palveluiden ja toimenpiteiden tulee turvata muun muassa asiakkaan hyvinvointi, jatkuvat ihmissuhteet, riittävä ja oikea-aikainen tuki sekä mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihin. Lapsen edun mukaisesti palveluiden ja toimenpiteiden tulee turvata muun muassa lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi ja turvallinen kasvuympäristö. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 2-5§.)

Kunnat ovat tällä hetkellä vastuussa kokonaisvaltaisesta sosiaalipalveluiden tuottamisesta. Sosiaalipalvelujen tulee vastata erilaisiin tarpeisiin, joita ovat muun muassa jokapäiväisestä elämästä selviytyminen, asuminen ja taloudellisen tuen tarve, syrjäytymisen torjuminen, äkilliset kriisitilanteet sekä tuen tarpeessa olevien omaisten ja läheisten huomioiminen heille suunnatuilla palveluilla. Tähän kuuluu myös lähisuhde- ja perheväkivallasta tai muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuneet tuen tarpeet. Kunnan asukkailla tulee olla mahdollisuus saada neuvontaa ja ohjausta liittyen sosiaalipalveluihin ja sosiaalihuoltoon. Sosiaalipalveluja toteutettaessa tulee toimintaa kehittää niin että palvelujen avulla vastataan perheiden, huoltajien, lapsien ja nuorten avun tarpeisiin. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 2§, 6-11§.)

Kiireellisessä tapauksessa jokaisella on oikeus omiin henkilökohtaisiin tarpeisiin perustuviin sosiaalipalveluihin siinä kunnassa, jossa henkilö sillä hetkellä on. Kiireellisessä tapauksessa sosiaalipalvelut on toteutettava siten, että henkilön oikeus välttämättömään toimeentuloon ja hyvinvoinnin huolehtimiseen ei vaarannu. Lisäksi lapseen liittyvät sosiaalihuollon tarpeet on oltava saatavissa riittävässä määrin ympärivuorokauden siinä määrin kuin niitä tarvitaan. Erilaisia sosiaalipalveluja ovat muun muassa sosiaalityö, perhetyö, kotipalvelut, laitospalvelut, päihdetyö, mielenterveystyö, kasvatus- ja perheneuvonta sekä lapsen ja vanhemman välisen tapaamisen valvonta. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 12-14§.)

Tällä hetkellä lastensuojelulain mukaan kunnan on huolehdittava lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta sekä ehkäisevästä lastensuojelusta sisällöltään ja laajuudeltaan niin, että kuntakohtaiset tarpeet täyttyvät. Tämä tarkoittaa myös sitä, että lastensuojelua on järjestettävä myös eri vuorokauden aikoina siinä laajuudessa kuin tarve on. Laadultaan lastensuojelutyön on oltava sellaista, että sen tarvitsijoiden, lapsien, nuorten ja heidän perheidensä, tuen ja avun tarpeet täyttyvät. Keskeinen periaate lastensuojelussa on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lapsen etu tulee ottaa huomioon ensisijaisesti lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja sitä toteutettaessa. Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia, ellei lapsen etu

vaadi muuta. Sijaishuolto on kuitenkin järjestettävä viivytyksettä, jos sille on tarvetta. Lastensuojelua toteutetaan järjestämällä avohuollon tukitoimia sekä tekemällä asiakassuunnitelmia lapsi- ja perhekohtaisesti. Lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus tai huostaanotto sekä niihin liittyvä jälkihuolto ja sijaishuolto. (Lastensuojelulaki 2007/417, 3a§, 4§, 11§.)

Sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajamalli on kuitenkin murroksessa, sillä Suomessa suunnitellaan niin sanottua sote-uudistusta, jonka myötä uudistettaisiin koko julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto. Käytännössä palvelujen tuottamisvastuu siirtynee vuoden 2020 alusta kunnilta 18 uudelle maakunnalle. (Hallituksen reformi maakunta ja sote-uudistus 2017a.) Uudistuksessa pyritään huomioimaan asiakkaan näkökulmasta sujuva palveluketju, jossa kokonaiskuva asiakkaan tilanteesta säilyisi toisin kuin tilanteessa, jossa asioidaan useiden asiantuntijoiden luona eikä kenelläkään ole kokonaiskuvaa asiakkaan tilanteesta. Erityisen tärkeää koko elämäntilanteen huomioon ottaminen on silloin, kun ihmisellä tai perheellä on monenlaisia tuen tarpeita ja vaikeuksia. Jatkossakin julkisrahoitteisten sosiaalipalvelujen tuottajana voi olla julkinen, yksityinen tai kolmas sektori. Sosiaalipalveluista osa on niin sanottua lähialvelua, joka voidaan tuoda asiakkaan kotiin, kuten perhe- ja lastensuojelutyö. Kuitenkin osa vaativista lastensuojelun palveluista voitaisiin uudistuksen mukaan keskittää maakuntatasolle ja tietyille paikkakunnille. (Hallituksen reformi maakunta ja sote-uudistus 2017b.) Sote- ja aluehallintouudistukseen liittyy useiden eri lakien valmistelua aina maakuntalaista lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Järjestämislaki käsittänee sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen, kehittämisen, ohjauksen ja valvonnan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a.)

3.2 Valtakunnalliset palvelut

Väkivallan kokijoille ja tekijöille löytyy valtakunnallisesti apua tarjoavia palveluita ympäri Suomea. Tietoa, apua ja tukea saa muun muassa erilaisista järjestöistä ja yhdistyksistä, auttavista puhelimesta ja internetistä. Myös oikeudellista apua on tarjolla sitä tarvitseville. On muistettava, että aina välittömässä hädässä valtakunnallisesti auttaa hätäkeskus, johon saa yhteyden numerosta 112. Kunnista taas löytyvät omat kuntakohtaiset palvelut. Lisäksi Suomessa on paljon erilaisia järjestöjä ja yhdistyksiä. Osa järjestöistä toimii vain tietyllä alueella, mutta osa toimii valtakunnallisesti ympäri Suomen. Erilaisia auttavia järjestöjä ovat muun muassa Ensi- ja turvakotien liitto, Rikosuhrripäivystys, Non Fighting Generation, Naisten Linja, Miehen Linja, Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Monika Naiset, Amnestyn Suomen osasto, Miessakit sekä Maria Akatemia. Näiden lisäksi Suomessa on paljon muita apua tarjoavia järjestöjä ja yhdistyksiä. Edellä mainittujen järjestöjen internet sivuilta löytyy paljon tietoa niin väkivallan uhrille, väkivallan tekijälle kuin väkivallalle altistuneille tai läheisille. Lisäksi sivuilta saa paljon tietoa kyseisten järjestöjen tai yhdistyksien palveluista. Esimerkiksi Nettiturvakoti on Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämä internetsivusto, josta löytyy paljon tietoa ja

apua. Joillakin internet sivuilla on myös chat-palvelu, jossa voi keskustella työntekijän kanssa, jos ei halua tai pysty olemaan yhteydessä puhelimitse. (Väestöliitto 2017a.) Lisäksi on olemassa netissä toimiva kriisikeskus Tukinet. Tukinetissä voi keskustella kahden kesken kriisityöntekijän kanssa tai osallistua erilaisiin ryhmäkeskusteluihin. Lisäksi Tukinetistä löytyy paljon tietoa erilaisista palveluista ja auttavista tahoista. (Tukinet 2017.)

Lisäksi Suomessa on tarjolla erilaisia kriisipuhelimia, joihin voi soittaa pyytääkseen apua tai jos haluaa vain keskustella jostakin kohtaamastaan traumaattisesta asiasta. Kriisipuhelimet tarjoavat ensisijaisesti keskusteluapua, mutta myös neuvovat asiakasta eteenpäin muiden palveluiden piiriin. Kriisipuhelimiin vastaavat kriisityön ammattilaiset sekä koulutetut vapaaehtoiset. Asiakas voi soittaa kriisipuhelimiin nimettömänä ja keskustella luottamuksellisesti. Suomen mielenterveysseura ylläpitää yhtä maksutonta valtakunnallista kriisipuhelinta. (Suomen mielenterveysseura 2017.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos järjestää Nollalinjan puhelinpalvelut. Nollalinja on myös valtakunnallinen auttava puhelin, johon voi soittaa maksutta. Nollalinja on tarkoitettu lähisuhde ja perheväkivaltaa kokeneille ja heidän läheisilleen sekä viranomaisille ja ammattilaisille. (Nollalinja 2017b.) Naisten Linjalla on oma auttava puhelinpalvelu, joka on tarkoitettu väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille naisille ja tytöille (Naisten Linja 2017b). Monika Naiset liitolla on myös auttava puhelin, joka on tarkoitettu väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille maahanmuuttajanasille (Monika Naiset Liitto ry 2017).

Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen järjestö, jolla on 30 jäsenyhdistystä ympäri Suomea. Ensi- ja turvakotien liitto auttaa lapsia ja perheitä, jotka elävät vaikeissa oloissa tai kokevat olonsa turvattomiksi. Liitto on myös vahvasti mukana tekemässä lähisuhde- ja perheväkivaltaa ehkäisevää työtä. Jäsenyhdistyksillä on monenlaista toimintaa ja ne ylläpitävät 11 turvakotia, kahdeksaa ensikotia, kuutta päihdeongelmien hoitoon keskittyvää ensikotia sekä tapaamispaikkatoimintaa, jota on 18 eri yhdistyksessä. Jotkut jäsenyhdistyksistä ovat keskittyneet avopalveluiden tuottamiseen. Jäsenyhdistykset tarjoavat apua vanhemmille, äideille, isille, lapsille ja koko perheelle. (Ensi- ja turvakotien liitto 2017.) Turvakoteja on Suomessa 22, joista 11 on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten ylläpitämiä ja muut turvakodit muiden järjestöjen, yhdistysten tai esimerkiksi kunnan tukikeskusten ylläpitämiä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017b).

3.2.1 Oikeudellinen apu

Väkivalta on aina rikos, tapahtumapaikasta riippumatta. Vuonna 1995 yksityisellä paikalla tehty pahoinpitely kriminalisoitiin. Tämä tarkoitti sitä, että kotona tapahtuva väkivalta ei ollut enää yksityistä vaan yleistä ja rikos. Viranomaiset eivät voi kuitenkaan puuttua kotona tapahtuvaan väkivaltaan, jos siitä ei kukaan ilmoita. Kun kyseessä on lapsi, lastensuojeluilmoituksen voi tehdä, jos lapsen kohdistuu pahoinpitelyä tai jos lapsen hyvinvointi vaarantuu vä-

kivaltatilanteiden jatkuessa kotona. Rikosilmoituksen tekeminen siirtää vastuun asian selvittämisestä oikeusviranomaisille, joita ovat poliisi, syyttäjä ja tuomioistuin. Kokonaisuudessaan rikosprosessin selvittäminen voi kestää muutamista kuukausista jopa yli vuoteen. Rikoksen tekijän joutuminen rikosoikeudellisesti vastuuseen voi pysäyttää väkivallan, mutta aina näin ei käy. Aina rikoksen uhri ei uskalla tehdä rikosilmoitusta heti tapahtuneen jälkeen. Rikoksilla on kuitenkin vanhentumisajat. Tämä tarkoittaa sitä, että syyttäjän on nostettava syyte rikoksesta tietyn vanhentumisajan sisällä, jotta rikoksen tekijä voidaan tuomita teosta. Rikosilmoitus kannattaa tehdä aina. (Kaitue, Noponen & Slåen 2007, 41-42, 49.)

Rikosprosessi alkaa aina rikosilmoituksesta. Rikosilmoituksen jälkeen poliisi tekee esitutkinnan. Rikosprosessi ei aina mene oikeudenkäyntiin asti, esimerkiksi jos syyllistä ei saada selville. Esitutkinnan jälkeen, jos syyllinen on selvillä kunnollisin todistein, asiasta annetaan rangaistusmääräys tai asia etenee syyteharkintaan. Syyteharkinnasta asia etenee joko syyttämättäjäyttämispäätöksellä ja rikosprosessi loppuu tai sitten asiasta nostetaan syyte ja asia menee tuomioistuimeen. Tuomioistuimessa syyte joko hylätään tai todetaan rikos tapahtuneeksi ja ilmoitetaan tekijälle rangaistus. (Kaitue ym. 2007, 50.)

Lisäksi on vaihtoehtona sovittelu. Sovittelu on aina vapaaehtoista, maksutonta, luottamuksellista sekä puolueetonta. Sovittelua on saatavilla kaikkialla Suomessa. Sovittelu vaatii kaikkien osapuolien suostumuksen, jotta se voidaan toteuttaa. Suostumuksen voi kuitenkin peruuttaa missä vaiheessa niin halutessaan. Sovittelussa osapuolet kohtaavat sovittelijan kanssa. Sovittelussa osapuolet voivat keskustella kummallekin osapuolelle aiheutuneista haitoista sekä ratkaisusta niihin. Lähisuhdeväkivaltatapauksissa vain poliisi tai syyttäjä voivat ehdottaa sovittelua. Jos sovittelussa päästään yhteisymmärrykseen sovinnosta ja siihen liittyvistä asioista, tehdään sovittelussa sopimus sovitusta asioista. Joissakin tapauksissa sovittelu joudutaan keskeyttämään, jolloin tapaus etenee normaalin rikosprosessin mukaan. (Poliisi 2017.)

Lähisuhde- tai perheväkivallan uhri voi myös hakea lähestymiskieltoa, jos hänen turvallisuutensa on uhattuna. Käytännössä lähestymiskielto tarkoittaa, että lähestymiskieltoa hakeneen henkilön hengen, terveyden, rauhan ja vapauden suojaksi voidaan uhkaavaa henkilöä kieltää olemasta yhteydessä lähestymiskieltoa hakeneeseen henkilöön. (Koivukangas 2007, 30.) Henkilö, joka on määrätty lähestymiskieltoon, ei saa ottaa yhteyttä tai tavata suojattua henkilöä. Kiellettyä on myös seuraaminen ja tarkkaileminen. Perheen sisäiseen lähestymiskieltoon asetettu henkilö määrätään myös poistuvaksi asunnosta, jossa hän ja suojattu henkilö vakituisesti asuvat eikä asuntoon saa palata. Jos nämä toimet ovat vielä riittämättömiä, voi lähestymiskieltoa laajentaa niin sanottuun laajennettuun lähestymiskieltoon, jolloin oleskelu suojattavan henkilön vakituisen asunnon tai loma-asunnon, työpaikan tai erikseen määritellyn, näihin

rinnastettavan paikan lähellä kielletään. Lähestymiskieltoa haetaan sen paikkakunnan kärjäoikeudesta, jonka alueella lähestymiskiellolla suojattavalla henkilöllä on kotipaikka tai jossa kielto pääasiassa tulisi sovellettavaksi. (Laki lähestymiskiellosta 898/1998, 1-4§.)

Lähestymiskiellon saamisen edellytyksenä ei ole rikoksen uhriksi joutuminen, vaan tulevaisuuteen kohdistuvan vakavan häirinnän ja rikoksen uhka. Poliisi voi asettaa myös väliaikaisen lähestymiskiellon välittömästi kotihälytyksen yhteydessä, mutta asia pitäisi saada käsiteltäväksi myös tuomioistuimeen, sillä aika varsinaisen ja väliaikaisen lähestymiskiellon välissä on osoittautunut vaaralliseksi uhrille. Määrättäessä kieltoa tavallisesti taustalla on vakavaa väkivaltaa, kuten uhrin pitkäkestoista piinaamista, toistuvia pahoinpitelyitä, laittomia uhkauksia, arvaamatonta aggressiivista käytöstä sekä vainoamista. Osa lähestymiskieltoon asetetuista noudattaa kieltoa, mutta tapahtuu paljon myös lähestymiskiellon rikkomisia. (Kainulainen & Niemi 2017, 153-154.)

Oikeudellista apua tarjoavat myös oikeusaputoimistot sekä rikosuhripäivystys. Oikeusaputoimistoissa tarjotaan kaikenlaisia asianajopalveluita. Suomessa oikeusaputoimistoja on yhteensä 23 ja niiden sijainnit ovat usein kärjäoikeuspaikkakunnilla. Asiakas voi olla yhteydessä mihin tahansa oikeusaputoimistoon. (Oikeus 2016.) Oikeudellista apua tarvitseva voi saada avustajan oikeudellisen asian hoitamista varten joko kokonaan tai osittain valtion maksamana. Oikeusapuun kuuluvat kaikki oikeudelliset asiat. Joillakin on kuitenkin oikeusturvavakuutus, jolloin oikeusapua ei myönnetä. Tällöin oikeusasiaan liittyvät kulut tulee hakea vakuutusyhtiöltä. (Oikeus 2017.)

Suomessa koko maanlaajuisesti toimii myös rikosuhripäivystys eli RIKU, joka auttaa muun muassa rikosprosessiin liittyvissä asioissa. Käytännössä RIKU tarjoaa keskustelua, neuvoja ja tukea rikoksen kohteeksi joutuneille. Lisäksi palveluun voivat ottaa yhteyttä rikoksen uhrin läheiset ja rikosasiassa todistavat henkilöt. Palvelu antaa tietoa rikosprosessista, siitä miten se etenee, mitä oikeuksia kyseisellä asiakkaalla on ja mitä missäkin vaiheessa tapahtuu käytännössä. RIKU:n toimintaa rahoittaa oikeusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksesta saaduilla tuotoilla. Yhteyttä voi ottaa puhelimitse, internetsivujen kautta lomakkeella tai chatin kautta. (RIKU-Rikosuhripäivystys 2017.)

3.2.2 Turvakodit

Laki valtionvaroista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle astui voimaan vuonna 2015. Turvakotitoimintaan liittyvän rahoituksen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat lain mukaan sosiaali- ja terveysministeriölle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle taas kuuluvat valtakunnallinen toiminnan ohjaus ja koordinointi. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja omilla alueillaan aluehallintovirastot valvovat turvakotitoimintaa. Alussa mainitun lain myötä turvakodit ovat olleet valtion rahoittamia ja asiakkaalle turvakotipalvelut ovat

maksuttomia. Lisäksi lain voimaantulon myötä turvakotiin tulevan asiakkaan kotipaikkakunnalla ei ole väliä. Vuonna 2016 turvakoteja oli 19, mutta vuonna 2017 on avattu kolme uutta turvakotia sekä yksi etäturvakoti. Nykyään turvakoteja on siis yhteensä 23 ja perhepaikkojen määrä on 143. Turvakotipalveluita tuottavat niin kunnalliset kuin kolmannen sektorin toimijat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017b.) Turvakotipalvelut on järjestettävä riittävässä määrin niin, että asiakkaille voidaan tarjota ja taata turvallinen majapaikka ja ennakoiva apu (Euroopan neuvosto 2011, 11).

Turvakotiin voivat tulla lähisuhde- ja perheväkivaltaa kokeneet, niin naiset kuin miehet. Asiakas voi tulla yksin tai lapsiensa kanssa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a, 15-16.) Turvakodilla tarkoitetaan ympärivuorokautisesti toimivaa asiakkaalle maksutonta kriisityön yksikköä. Tarvittaessa turvakodissa voi olla nimettömänä. Turvakotiin voi mennä joko oma-aloitteisesti tai viranomaisen ohjaamana. Turvakotipalvelu on välitöntä kriisiapua ja ympärivuorokautista turvattua asumista. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle tai sen uhan alla olevalle henkilölle annetaan psykososiaalista tukea, neuvontaa ja ohjausta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä on järjestää turvakotipalvelujen valtakunnallinen saatavuus niin, että palveluja on saatavilla tarpeeseen nähden riittävä määrä ympäri Suomen. Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle -lain tarkoituksena on turvata laadukkaat ja tarpeelliset turvakotipalvelut lähisuhdeväkivallan uhreille tai sen uhan alla eläville. (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014/1354, 1§, 3-7§.) Turvakotipalvelua ylläpitävällä toimijalla tulee olla toimilupa palvelujen tuottamiseen (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 2011/922, 7§).

Turvakodilla on aina paikalla kriisi- ja väkivaltatyöhön erikoistunut ammattilainen. Turvakodista tarjotaan aina paikka akuuttia kriisiapua tarvitsevalle. Turvakotipalveluille on asetettu tavoitteita, jotka tähtäävät kriisitilanteen selvittämiseen. Näitä tavoitteita ovat väkivaltakierteen katkaiseminen, asiakkaan turvallisuuden takaaminen sekä väkivaltakokemuksen aiheuttamien ongelmien tarpeellinen läpikäynti ja hoitaminen. Turvakoti tekee yhteistyötä muiden sosiaali- ja terveystieteiden kanssa, jotta asiakas saa tarvitsemansa avun juuri sellaisena kuin hän sen tarvitsee. Kulttuuriset erot, terveys ja elämäntilanteeseen liittyvät erityistarpeet on otettava huomioon turvakotipalveluissa niin, kuin niihin sillä hetkellä pystytään vastaamaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a, 15-16.)

Turvakotiin tulevat lapset, jotka ovat kohdanneet tai altistuneet väkivallalle, ovat yhtä oikeutettuja tukeen kuin aikuiset. Turvakotipalveluissa tulee varmistaa lapsen avun saaminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a, 16.) Lastensuojelulain mukaan monilla tahoilla, kuten sosiaalipalveluiden tuottajalla, on ilmoitusvelvollisuus, jos he työssään saavat tietoon sellaisia asioita jotka edellyttävät lastensuojelutarpeen selvittämistä. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi lapsen hoidon, huolenpidon ja kehityksen vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma

käyttäytyminen. Lisäksi jos työntekijän tietoon tulee lapsen kohdistunut seksuaalirikos tai henkeen ja terveyteen vaarantavasti kohdistuva teko, on palveluntuottajalla ilmoitusvelvollisuus asiasta. (Lastensuojelulaki 2007/417, 25§.) YK:n yleissopimukseen lasten oikeuksista on kirjattu, että lasta tulee suojella hyväksikäytöltä, väkivallalta sekä välinpitämättömältä kohdeltulta. Sopimuksen mukaan valtion tulee toteuttaa lapsen oikeuksien sopimuksessa kirjatut oikeudet. Sopimuksen mukaan kaikilla lapsilla on oikeus elämään. (Unicef 2017.)

Jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen, turvallisuuteen, koskemattomuuteen sekä elämään Suomen peruslain mukaan. Lain mukaan ketään ei saa kiduttaa, tuomita kuolemaan tai kohdella mitenkään ihmisarvoa loukkaavasti. (Suomen perustuslaki 1999/731, 7§.) Kiireellisessä tapauksessa jokaisella on oikeus saada tarvitsemansa palvelut ja apu niin, että oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon ei vaarannu (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 12§). Turvakotipalvelut pyrkivät vastaamaan näihin kiireellisiin avun tarpeisiin auttamalla ja tukemalla henkilöä, joka on kokenut väkivaltaa tai sen uhkaa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a, 17).

Tilastotietoja turvakotien asiakasmäärästä alettiin keräämään vuonna 2015, kun uusi laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle tuli voimaan (Peltonen & Ewalds 2016, 1-4). Uusi laki mahdollisti turvakotipalveluiden maksuttomuuden asiakkaille. Ennen lain voimaantuloa turvakotitoiminta oli kuntien rahoituksen piirissä ja lisäksi olivat asiakasmaksut käytössä. Vuonna 2016 turvakodeissa oli asiakkaita koko vuoden aikana yhteensä 3535. Kokonaismäärästä aikuisia oli 51 %, josta naisia 1701 ja miehiä 100. Lapsia turvakodeissa oli 49 % vuonna 2016. Vuoteen 2015 verrattuna turvakotien asiakasmäärät kasvoivat 16 %. Asumispäiviä kaikissa turvakodeissa oli yhteensä 52 461. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017c, 1-2.) Asumispäivillä tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan asiakkaan turvakotiin tulo-, läsnäolo- ja lähtöpäiviä.

Turvakodissa tapahtuva kriisityö on ensiarvoisen tärkeää asiakkaille. Usein jo pelkästään turvallisen ihmisen läsnäolo helpottaa asiakkaan oloa ja mieltä paljon. Turvakodissa keskustellaan asiakkaan kanssa tämän kokemuksista ja sen aiheuttamista tuntemuksista. Lisäksi pohditaan mahdollisia toimia tuntemuksien lieventämiseksi sekä olon parantamiseksi. Käytännön asioita, kuten asunnon etsimistä, hoidetaan tämän kaiken ohella, kun asiakas on valmis. Koska väkivallan kokija voi olla toimintakyvytön ja tuntea itsensä uupuneeksi, pyritään asiakkaita myös motivoimaan asioiden hoidossa ja asian läpi käymisessä, jotta asiakas ei jäisi vain paikoilleen. Tämä konkretisoituu käytännössä siten, että asiakasta autetaan esimerkiksi hakemusten täyttämässä, mutta hakemuksia ei täytetä asiakkaan puolesta. Lisäksi asiakkaalle kerrotaan ja käydään yhdessä läpi, millaista väkivaltaa on olemassa, jotta asiakas ymmärtää oman tilanteensa paremmin. Myös pienimmät rangaistavat teot käydään läpi, jotta asiakas

myöhemminkin tietää oikeutensa ja sen mikä on rangaistavaa ja mikä ei. (Ojuri & Laitinen 2015, 27-29.)

Turvakotipalveluiden asiakastyötä ohjaa muun muassa laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000. Asiakastyöskentelyssä otetaan ensisijaisesti huomioon uhri ja lapset ja heidän avun tarpeensa ja turvallisuudentunteen luominen. Turvakotiin tulemisen tärkeimpänä tarkoituksena on katkaista väkivalta ja saada apua jokaiselle osapuolelle. Väkivaltakierteen katkaisemiseksi työskennellään myös väkivallan tekijän kanssa. Tekijän avun tarve tulee huomioida ja ohjata hänet oikeisiin palveluihin. Turvakotipalvelut ja asiakastyöskentely tulee toteuttaa niin, että ne vastaavat kaikkien osapuolten, mukaan lukien työntekijöiden, tarpeita ja turvallisuutta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a,19.)

Miehet on otettu mukaan turvakotityöskentelyyn ja väkivaltaisen tilanteen selvittämiseen jo aikaisessa vaiheessa. Miesten kokemasta väkivallasta ei kuitenkaan ole niinkään puhuttu, vaan annettu miehelle apua miestyön kautta. Miestyössä mies saa käydä tapahtumia ja tuntemuksiinsa läpi ja yleensä tilanteessa on miestyöntekijä, kuitenkin niin miten asiakas itse haluaa. Laineen artikkelista käy ilmi, että melkein jokaisessa tapauksessa nainen on tullut turvakotiin ja mies on ohjattu miestyöhön. (Laine 2008.)

Turvakotityöllä on viisi periaatetta ja ne ovat turvallisuus, asiakkaan osallisuus, luotettavuus, kunnioittaminen sekä toivon luominen. Väkivaltaa turvakotityöskentelyssä ei hyväksytä missään muodossa. Työskentelyn tavoitteena on rakentaa yhdessä asiakkaan kanssa ympäristö, jossa asiakkaan on turvallista olla ja elää, ilman väkivaltaa. Asiakas on oman kokemuksensa ja omien tunteidensa asiantuntija, mikä tarkoittaa vahvaa asiakaslähtöistä työskentelyä ja asiakkaan kuuntelua ja kunnioittamista työntekijöiden puolelta. Luottamuksellisuus on asiakkaalle tärkeä, jotta hän uskaltaa kertoa kokemuksistaan. Työntekijöillä on salassapitovelvollisuus asiakkaan kertomista asioista. Asiakkaan voimavaroja ja selviytymiskeinoja vahvistetaan ja luodaan toivoa väkivallattomasta elämästä vahvistamalla asiakkaan itseluottamusta ja itsestä huolen pitämistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a,19-20.)

Turvakotijakso on aika, jonka asiakas asuu turvakodissa (Laine 2010, 195). Turvakodin asiakasprosessi alkaa, kun asiakasta koskevasta asiasta otetaan yhteyttä turvakotiin. Työn aloitusvaihe kestää asiakkaan turvakotiin tulosta muutaman päivän. Turvakotijakso alkaa, kun asiakas kirjataan sisälle turvakotiin. Jokaisen asiakkaan kohdalla tilanteet ja asiat etenevät eri tahtiin ja eri tavalla. Tämän takia ei voi osoittaa tarkkaan, milloin aloitusvaihe vaihtuu työskentelyvaiheeseen tai työskentelyvaihe lopetusvaiheeseen. Asiakas saa olla turvakodissa niin kauan, kunnes hänen oma toimintakykynsä on lähes palautunut tai palautumaan päin ja käytännön asioita on saatu hoidettua. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a, 20.) Vuonna 2015

yleisin turvakotijakson pituus oli 1-3 päivää ja toiseksi yleisin pituus oli 14-30 päivää. Asiakkaista 41 prosenttia oli alle viikon turvakodissa. (Peltonen & Ewalds 2016, 4.)

Asiakkaan saapuessa turvakotiin tehdään alkuhaastattelu, jossa käydään läpi asiakkaan tilanne ja arvioidaan täyttääkö asiakkaan tilanne turvakotiasumisen kriteerit. Kriteerinä on lähisuhde ja/tai perheväkivallan tai sen uhan kokeminen. Tämän jälkeen asiakas kirjataan turvakodin asiakastietojärjestelmään asiakkaaksi ja ohjataan turvakodin tiloihin. Muutaman päivän ajan asiakkaan tilanteen annetaan tasaantua ja aloitetaan kriisityöskentely keskustelemalla tapahtuneesta asiakkaan kanssa. Kriisivaiheen työskentelyssä varmistetaan, että asiakkaalla on turvallinen olo turvakodilla ja arvioidaan asiakkaan avun tarpeita ja laaditaan turvasuunnitelma. Turvasuunnitelmassa mietitään asiakkaan tulevaisuutta ja aikaa turvakotijakson jälkeen. Lisäksi asiakkaan kanssa pohditaan asuntoon liittyviä asioita mahdollisten muiden väkivaltatilanteiden varalta. Jos asiakkaalla on lapsia mukana turvakodilla, aloitetaan myös työskentely lasten kanssa. Tämän jälkeen asiakkaan kanssa aloitetaan hoitamaan käytännön asioita, asiakkaan valitsemaan suuntaan. Käytännön asioita ovat muun muassa asunnonhaku, viranomaisasiat sekä rikosilmoituksen teko. Kun asiakas on saanut tarvitsemansa avun, hän siirtyy turvakodista eteenpäin esimerkiksi uuteen asuntoon, vanhaan asuntoon, jossa tekijä ei ole enää, samaan asuntoon tekijän kanssa takaisin tai esimerkiksi sukulaistensa luokse. Turvakotijakso päättyy, kun asiakas lähtee turvakodilta, ja asiakkuus suljetaan asiakastietojärjestelmästä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a, 20-23.)

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksemme kohdistuu turvakotiin ja turvakotijakson jälkeiseen aikaan. Tässä opinnäytetyössä keskitymme turvakodissa ja sen ulkopuolella entisille turvakodin asiakkaille annettavaan väkivaltatyön kriisityöhön. Teoreettinen viitekehys on rajattu kohdistumaan lähisuhde ja perheväkivaltaan sekä siihen liittyvään auttamistyöhön, joka on turvakodeissa vahvasti esillä asiakkaiden elämässä ja työntekijöiden työssä. Tutkimuskysymyksiin haimme vastauksia haastatteluilla. Haastattelimme kuutta turvakodin työntekijää sekä viittä turvakodissa ollutta asiakasta. Kaikki haastateltavana olleet asiakkaat olivat naisia. Työntekijöiden haastattelut toteutimme ryhmähaastatteluina ja asiakkaiden haastattelut yksilöhaastatteluina. Tässä opinnäytetyössä on käytetty Turvakotien kansallisia laatusuosituksia vuodelta 2013. Uudempi versio laatusuosituksista on parhaillaan tekeillä ja se julkaistaan THL:n sivuilla.

Tutkimuksemme tarkoituksena ja tutkimusongelmana oli tutkia turvakotijakson jälkeisen tuen riittävyyttä asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteenamme oli selvittää asiakkaiden tietoisuutta mahdolliseen tukeen turvakotijakson jälkeen sekä heidän kokemuksiinsa saadusta tuesta ja sen riittävyydestä. Selvitimme myös työntekijöiden ajatuksia tuen tarjoamisesta, riittävyydestä sekä saatavuudesta. Väkivallasta irrottautumisen prosessimaisuus on

myös tuotu vahvasti esille tutkimuksessamme. Tutkimuksen avulla saimme myös arvokasta tietoa asiakkailta turvakotityön kehittämiseksi.

Ajatus tutkimusaiheesta lähti ensin toiselta opinnäytetyön tekijältä. Tutkimuksen aihe esiteltiin turvakodin esimiehelle, joka totesi heillä olevan tarvetta kyseiselle tutkimukselle. Tavoitteenamme oli tutkimuksen tuloksien kautta antaa turvakodille arvokasta tietoa heidän työstään ja sen kehittämismahdollisuuksista. Vaikka tutkimuksemme suuntaa turvakotijakson jälkeiseen tukeen, antaa se myös arvokasta tietoa liittyen turvakodilla tehtävään asiakastyöhön. Ensimmäisenä tavoitteenamme oli kuitenkin selvittää, onko tuen saaminen ja erilaisiin tukitoimiin ohjaaminen riittävää vai voisiko sitä jotenkin parantaa. Turvakotijakson jälkeisten palveluiden saatavuutta, tarpeellisuutta sekä riittävyttä ei ole tutkittu suoranaisesti. Turvakodissa tehtävää työtä sekä kokemuksia lähisuhte- ja perheväkivallasta on kuitenkin tutkittu jonkin verran. Esimerkiksi Ojuri ja Laitinen (2015) ovat tutkineet Turvakoti työnä -teoksessaan turvakodeissa tehtävän työn sisältöä sekä sen vaikutuksia.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

- Millaiseksi turvakodin asiakkaat ja työntekijät ovat kokeneet turvakotijakson jälkeisen tuen ja siihen ohjaamisen?
- Millainen on väkivallasta irrottautumisen prosessi ja millaista tukea prosessissa tarvitaan asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta?
- Millaisia kehitysehdotuksia asiakkailla ja työntekijöillä on turvakotijakson jälkeiseen tukeen ja siihen ohjaamiseen?

Tutkimuskysymys laadullisessa tutkimuksessa on toteamus, joka määrittelee keskeisen tutkimuksellisen alueen ja kertoo lukijalle tarkan aiheen, joka tutkijaa kiinnostaa. Laadullisissa tutkimuksissa yleensä enemmän luodaan hypoteeseja kuin testataan niitä. Tämän vuoksi on välttämätöntä muotoilla tutkimuskysymys niin, että se antaa tutkijalle riittävästi joustavuutta ja vapautta tutkia aihetta syvällisesti. (Corbin & Strauss 2008, 25.) Hypoteesittomuus laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa, että tutkijalla ei ole vahvoja ennako-olettamuksia tutkimuskohteen tai -tulosten suhteen. On kuitenkin tiedostettava aiempien kokemusten aiheuttama latautuneisuus. Kokemukset eivät saa kuitenkaan rajata tutkimuksellisia toimenpiteitä. (Eskola & Suoranta 2001, 19.) Tutkimuskysymyksemme kertovat lukijalle suoraan, mitä haluamme tutkimuksellamme tuottaa. Olemme muotoilleet tutkimuskysymyksemme niin, että niihin saadut vastaukset sisältäisivät asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulman aiheeseen. Olemme pyrkineet tutkimaan aihettamme avoimesta ja vastaanottavasti.

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyöprosessimme alkoi opinnäytetyöstartilla 31.1.2017. Tässä vaiheessa emme vielä tiedäneet, että teemme opinnäytetyön yhdessä. Toinen opinnäytetyön tekijä (Anniina Reittonen) tiedusteli turvakodilta olisiko tutkimukselle tarvetta. Toinen opinnäytetyön tekijä (Iina Yläpihlajajärvi) liittyi tässä kohtaa opinnäytetyöprosessiin mukaan kuultuaan aiheesta ja kiinnostuttuaan siitä. Päätimme tehdä tutkimuksen yhdessä, koska tiesimme haastattelujen teettävän paljon työtä ja molempia aihe kiinnosti paljon. Suoritimme vaadittavan opinnäytetyösuunnitelman opponoinnin 27.4.2017. Kevään ja syksyn (2017) aikana osallistuimme opinnäytetyön tekemiseen liittyviin seminaareihin sekä työpajoihin. Teimme tutkimussuunnitelman, jonka esitimme suunnitelmaseminaarissa hyväksytysti 27.4.2017. Opinnäytetyösuunnitelman esittämisen ja hyväksymisen jälkeen haimme tarvittavat tutkimusluvut turvakodilta. Tutkimusluvan saimme 17.5.2017. Tämän jälkeen suunnitelimme tutkimuksemme aikataulua ja aloitimme asiakkaiden ja työntekijöiden suostumuslomakkeiden keräämisen.

Haastattelimme viittä asiakasta sekä kuutta työntekijää. Haastattelut toteutimme kesä-elo-kuun aikana. Haastatteluprosessi vei aikaa, koska asiakkailta tuli pyytää suostumus haastatteluun turvakotijakson aikana, mutta itse haastattelu pidettiin noin kolme viikkoa turvakotijakson päättymisen jälkeen. Jokaiselta haastatteluihin osallistuvalla pyysimme kirjallisen suostumuksen suostumuslomakkeella. Haastattelujen litterointi ja analysointi toteutettiin elo-syyskuun aikana. Lokakuussa raportoimme aineiston. Opinnäytetyön arvioivan seminaarin pidimme 1.11.2017.

5.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyömme toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen avulla pyrimme ymmärtämään uudella tapaa tutkimaamme ilmiötä eli tässä tapauksessamme tuen riittävyyden ja väkivallasta irrottautumisen prosesseja. Emme usko, että määrällisellä menetelmällä olisimme tavoittaneet tarpeeksi asiakkaita vastaamaan kysymyksiin, koska asiakkaita olisi pitänyt tavoittaa enemmän sekä tutkimuksen aihe ja tavoitteet olisi pitänyt esitellä asiakkaille kirjallisesti esimerkiksi sähköpostin välityksellä. Kun asiakkaat kohdataan kasvotusten sekä tutkimuksen aihe, tarkoitus ja tavoitteet esitellään hyvin, voi asiakas olla luottavaisin mielin tutkimuksen päämäärien suhteen.

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään saamaan syvälinen ymmärrys ilmiöstä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita, kun taas määrällisessä tutkimuksessa keskitytään numeerisiin asioihin. Laadulliselle tutkimukselle onkin tyypillistä tutkia sellaisia prosesseja, joiden tutkiminen käyttämällä määrällisen tutkimuksen tilastollisia analyyseja, olisi mahdollonta monimutkaisuuden vuoksi. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija laskeutuu keskelle ilmiötä tekemään haastatteluja tai havainnoimaan. (Kananen 2014, 18-19.)

Laadullista tutkimusta tekevät nauttivat onnekkaita sattumista ja löydöksistä. Tilastot voivat olla mielenkiintoisia, mutta ihmisten tutkiminen on päättymätön mahdollisuus. Hyvän laadullisen tutkimuksen kriteerit voidaan määrittää mm. seuraavien tekijöiden kautta: uteliaisuus, luovuus ja mielikuvitus, kyky ajatella loogisesti sekä kyky havaita eroavaisuuksia siinä missä yhtäläisyyksiä, halu ottaa riskejä, kyky elää monitulkintaisuuden kanssa ja hyväksyä itsensä tutkimusinstrumenttina. On monia syitä valita laadullinen tutkimus, mutta ehkä tärkein on se, että haluaa astua sisään tutkittavien maailmaan ja nähdä sen heidän näkökulmastaan. (Corbin & Strauss 2008, 13, 16.) Tämä on keskeinen syy myös siihen, miksi valitsimme tutkimusmenetelmäksemme laadullisen tutkimuksen. Haluamme saada mahdollisimman syvällisen ymmärryksen turvakotijakson jälkeisestä tuesta sekä sitä kautta siitä, millaiselle tuelle turvakotijakson jälkeen on kysyntää. Tutkimuskysymystä ei voi käsitellä irrallisena sen kontekstista, vaan on tärkeää ymmärtää ilmiön kompleksisuus. Toisaalta on tärkeää, että lähdimme tekemään opinnäytetyötämme avoimin mielin ja annamme aineiston puhua puolestaan.

Teemahaastattelu on yleisimpiä laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmiä. Se on hyvä menetelmä silloin, kun ilmiö ei ole tunnettu ja tavoitteena on syvä ymmärrys tutkittavasta aiheesta. Tässä haastattelumenetelmässä edellytetään sekä haastateltavan että tutkijan läsnäoloa. (Kananen 2014, 76.) Opinnäytetyössämme aineistonkeruu toteutettiin teemahaastattelun avulla. Tutkimuksessamme oli tarkoitus selvittää turvakotijakson jälkeisen tuen riittävyyttä sekä asiakkaan että työntekijän näkökulmasta. Näin ollen teemahaastattelimme erikseen hieman erilaisin teemoin ja tulokulmin turvakodin henkilökuntaa ja turvakodissa olleita asiakkaita. Teemalla tarkoitetaan laajempaa kokonaisuutta, sillä teema on aihe, josta keskustellaan (Kananen 2014, 76). Haastatteluissamme käytettävä pääteema oli turvakotijakso ja sen jälkeinen tuki.

Teemahaastattelussa edetään haastateltavan ehdoilla. Haastattelija voi tehdä tarkentavia kysymyksiä välillä ja huolehtia siitä, että keskustelu pysyy valitussa aihealueessa. Haastattelutilanteen aluksi käydään läpi teemat haastateltavan kanssa. Yleensä yksi teemahaastattelukierros ei riitä, vaan aineiston analyysin jälkeen tulee tehdä uusi haastattelu, sillä aineisto ohjaa kysymään uusista asioista. (Kananen 2014, 76.) Tässä opinnäytetyössämme toteutimme vain yhden teemahaastattelun haastateltavaa kohden. Aihepiiri on hyvin sensitiivinen ja emme halunneet kuormittaa haastateltavia useammilla haastattelukerroilla. Valittujen teemojen lisäksi teimme valmiiksi valittuja kysymyksiä. Haastattelut tallennettiin nauhoittamalla, jonka jälkeen ne litteroitiin tekstimuotoon analysointia varten.

Haastatteluissa käsiteltävä teema ja aiheet ovat hyvin arkoja, joten se edellyttää haastattelijalta erityistä tahdikkautta ja hyvän ilmapiirin luomista, jotta haastateltava voi luottamuksellisessa ilmapiirissä keskustella aiheesta. Teemahaastattelussa tutkittava saadaankin vähitellen

avautumaan aiheesta, kun luottamus kasvaa. Haastattelu aloitetaan teemasta yleisellä tasolla, jonka jälkeen siirrytään yksityiskohtaisempiin kysymyksiin. (Kananen 2014, 77-78.) Teimme teemahaastatteluistamme rungot, joihin kirjasimme keskustelussa käytettävät aiheet. Asiakkaat ja työntekijät saivat hetken ennen haastattelujen aloittamista katsoa teemoja, joista haastattelussa keskustellaan. Näin haastateltavat saivat tarkemman käsityksen, mistä aiheista haastattelussa keskustellaan. Haastattelujen aikana haastatteliija teki tarkentavia kysymyksiä eri aiheista aina kun koki sen tarpeelliseksi. Haastateltavia myös muistutettiin ja kehoitettiin tekemään tarkentavia kysymyksiä sellaisten herätessä. Teemahaastattelurungot ovat liitteenä (liite 2 ja 3).

Teemahaastattelu tuottaa aineistoa, joka avaa tutkittavaa ilmiötä. Haastateltava tuottaa vastauksia ja näin ollen aineistoa, joka viestii hänen kokemasta todellisuudesta. Ne asiat, jotka hän nostaa esille ovat merkityksellisiä ja tärkeitä tälle yhdelle tutkimukseen osallistuvalla. On otettava huomioon, että näin ollen todellisuuksien määrä on yhtä suuri haastateltavien määrän kanssa. Samat asiat voidaan kokea monella eri tapaa. (Kananen 2014, 86.)

Tarkoituksenamme oli haastatella sekä työntekijöitä että asiakkaita. Ennen haastattelujen aloittamista emme voineet arvioida tarkkaan, kuinka paljon saamme asiakkaita haastateltavaksemme. Haasteena olisi voinut olla esimerkiksi se, että vaikka asiakkaat olisivatkin suostuneet haastateltavaksi, olisi ongelmaksi voinut muodostua heidän tavoitettavuus turvakotijakson jälkeen sekä mahdollinen perääntyminen tutkimukseen osallistumisesta. Koimme erittäin tärkeänä korostaa tutkimuksen vapaaehtoisuutta osallistujille sekä sitä, että osallistumisen voi keskeyttää halutessaan milloin vain. Epävarmuus haastattelujen toteutumisessa luonnollisesti tuotti myös epävarmuutta aineiston saamisen ja opinnäytetyön toteutuksen suhteen. Kuitenkin ottaen huomioon laadullisen tutkimuksen olemuksen, ei ole tarkoituskaan tehdä samalla tavalla empiirisesti yleistettäviä päätelmiä kuin tilastollisessa tutkimuksessa (Eskola & Suoranta 2001, 65). Näin ollen koimme saaneemme riittävästi haastateltavia opinnäytetyön tekemiseksi.

Päätimme toteuttaa asiakkaiden haastattelut yksilöhaastatteluina, jotta kenenkään asiakkaan henkilöllisyys ei paljastu muille tutkimukseen osallistujille. Yksilöhaastattelu luo myös haastateltavalle turvallisuuden tunnetta sekä vastaaminen on helpompaa kuin tilanteessa, jossa olisi läsnä samanaikaisesti myös muita haastateltavia. Työntekijöiden haastattelut pidimme kahtena ryhmähaastatteluina. Kysyimme ennen haastattelujen aloittamista työntekijöiltä, olisivatko he halukkaita haastattelujen pitämiseen ryhmä- vai yksilöhaastatteluina. Työntekijät halusivat pitää haastattelut ryhmähaastatteluina. Koemme, että työntekijöiden kohdalla ryhmähaastattelu oli hyvä valinta, koska haastattelujen aikana työntekijät saivat toisiltaan uusia ajatuksia ja rohkeutta puhua haastatteluun liittyvistä teemoista.

Ryhmähaastattelulla tarkoitetaan haastattelutilannetta, jossa on läsnä samaan aikaan useita haastatteluun osallistuvia. Yksilöhaastattelussa taas on nimensä mukaisesti paikalla vain yksi haastateltava. Ryhmähaastattelun tarkoituksena on luoda keskustelua tutkijan aiheesta tai erilaisista teemoista. Kun halutaan tietää tutkittavien yhteinen kanta tutkittavaan asiaan, on ryhmähaastattelu siihen hyvä menetelmä. Ryhmähaastattelussa tutkija ohjaa keskustelua ja pitää sen tutkimukselle sopivissa rajoissa eli valituissa teemoissa. Haastateltavat keskustelevat teemoista ja voivat näin tuottaa sellaista tutkimukselle arvokasta tietoa, joka ei välttämättä yksilöhaastattelussa tulisi ilmi. (Puusa 2011, 84-85.)

5.2 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysissä luodaan aineistoon selkeyttä ja tuotetaan tutkittavasta ilmiöstä uutta tietoa. Aineisto tiivistetään analyysin avulla kuitenkin kadottamatta sen sisältämiä informaatiota. Analyysin avulla saadaan hajanaisesta aineistosta selkeä ja mielekäs kokonaisuus. (Eskola & Suoranta 2001, 137.) Alkuperäiseen tutkimusongelmaan laadullinen aineisto harvemmin tarjoaa suoria vastauksi. On tarpeen muodostaa analyyttisiä kysymyksiä, jotka muotoutuvat ja tarkentuvat tutustuttaessa aineistoon syvällisemmin. Aineisto tulee tuntee, jotta sen kanssa voi muodostaa dialogin. Tallennettua ääninauhoitetta voidaan lähestyä litteroimalla se tekstimuotoon. Tämän avulla aineisto on helpommin hallittavissa. (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13.)

Yleensä ensimmäinen aineiston käsittelyvaihe onkin muuntaminen puheesta tekstiksi eli litterointi. Olennaista on ratkaista, että millä tarkkuudella litterointi suoritetaan. Tutkimusongelman ja metodisen lähestymistavan perusteella voidaan määrittää sen sopiva tarkkuus. Kiinnostuksen kohdistuessa asiasisältöihin, jotka tulevat haastattelutilanteissa esiin, ei ole tarpeellista tehdä kovin tarkkaa litterointia. Haastattelututkimuksessa, joka tehdään laadullisena, on tyypillistä tehdä aineiston analyysi tekstimuotoon litteroidusta aineistosta. Pelkäämään nauhoitettua puhetta kuuntelemalla olisi hankalaa hahmottaa laajoja kokonaisuuksia. Litterointi on oivallinen tutkimuksellinen apuväline myös sen vuoksi, että litteroidessa tutkija pohtii myös tutkimusaihettaan ja -ongelmaansa sekä tekee valintoja, mikä haastattelussa sanotussa on tutkimuksellisesti relevanttia. Tulkinallisuus on osa aineiston analyysia ja sen mahdolliset vaikutukset tehtyyn analyysiin on hyvä tiedostaa. Hyvään tieteelliseen tapaan kuuluu pyrkimys mahdollisimman hyvään läpinäkyvyyteen aineistosta tehtyjen tulkintojen suhteen. (Ruusuvoori 2010, 424, 427-428.)

Nauhoitimme tekemämme teemahaastattelut, ja litteroimme ne tekstimuotoon. Olemme litteroineet haastattelut sanatarkasti sisältäen myös haastattelijan puheenvuorot. Varsinaisiin taukoihin tai puheen painotuksiin emme keskittyneet, vaan kiinnitimme huomiomme haastattelussa esiin tuleviin asiasisältöihin. Haastattelujen muuntaminen puheesta tekstiksi auttoi

huomattavasti hahmottamaan haastatteluista saatua aineistoa ja näin ollen myös analysointia. Jo litterointivaiheessa pystyimme huomaamaan osittaisia tutkimustuloksia, joka auttoi entistä enemmän hahmottamaan tutkimuksen aineiston kokonaisuutta ja tuloksien muotoilua.

Laadullisen aineiston analyysissä pyritään luomaan hajanaisesta aineistosta selkeä ja tiivistämään se kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Samalla analyysissä tuotetaan uutta tietoa. Teemahaastattelun aineistossa teemat muodostavat tietyllä tapaa aineiston jäsenyyksen, josta voi lähteä liikkeelle. Aineiston lukemisesta ja läpikäymisestä tulee vielä helpompaa ja kiinnostavampaa, kun voi lukiessa keskittyä tiettyyn teemaan. Varsinaisia analyysimenetelmiä on useampia ja soveltamiseen vaikuttaa aineiston laatu. Aineiston varsinaiseen koodaukseen on kaksi periaatteellista tapaa. Toisessa tavassa tutkija analysoi aineistoa aineistolähtöisesti vailla teoreettisia etukäteisolettamuksia. Tietenkin tutkijalla on etukäteistietoja ja -oletuksia tutkimastaan kohteesta, mutta ne eivät häiritse aineistosta esiin nousevia teemoja. Toisessa näkökulmassa hyödynnetään teoreettisesti valittua näkökulmaa ja hyödynnetään jotakin tiettyä teoriaa. Toisaalta teemahaastattelurungossa hyödynnetään jo teoreettisia näkemyksiä sekä myös mahdollisia omia kokemuksia. (Eskola & Suoranta 2001, 137,151-152.) Teemahaastattelun teemoissa ja kysymysten asettelussa on ollut läsnä teoreettinen viitekehys väkivaltailmiöstä sekä turvakotipalveluista.

Yleensä laadullisen tutkimuksen aineistot ovat laajoja, joten käsittely sellaisenaan on haasteellista. Litteroimisen jälkeen aineisto tiivistetäänkin koodaamalla. Tämä on yksi keino selkeyttää ja tiivistää sisältöä, jotta siitä voidaan kaivaa esiin oleellinen. Aineistolähtöisessä koodauksessa ja luokittelussa hyödynnetään induktiivista lähestymistapaa eli koodausjärjestelmässä ei ole teoreettisia ennako-oletuksia. Koodauksessa tietoja yhdistetään niin, että samaa tarkoittavat asiat yhdistetään samalla koodilla ja samoin sellaiset asiat, joilla on yhteinen tekijä. Itse koodaus ei ole analyysiä, vaan apuväline, jolla mahdollistetaan analyysi. Luokittelu eli kategorisointi tarkoittaakin samaa tarkoittavien asioiden ja käsitteiden yhdistelyä (Kananen 2014, 103-104, 108-109). Kananen (2014, 113) toteaa, että ”koodauksen jälkeen luokittelun avulla samaa tarkoittavat käsitteet yhdistetään yhden käsitteen alle, jolloin ne muodostavat loogisen kokonaisuuden”. Tutkija ei voi kuitenkaan piiloutua aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineistonsa taakse, vaan aineistoa systemaattisesti läpikäydessään siitä tulee saada irti jotakin, mitä suorissa lainauksissa ei sinänsä ole läsnä. Puhdas aineistolähtöisyys on mahdotonta, sillä kaikissa tutkijan kuvauksissa ja jäsenyyksissä on aina mukana myös teoreettiset käsitteet ja tutkimusasetelma. (Ruusuvoori ym., 2010, 19.)

Tässä opinnäytetyössä lähestyimme analyysissä aineistoa aineistolähtöisesti eli induktiivisesti. Aineiston analyysiä hahmottelimme koodaamalla, luokittelemalla ja kategorisoimalla aineistosta esille tulevia teemoja. Etsimme aineistosta keskeisimmät teemat eli kategoriat, joiden alle keräsimme kaikista haastatteluista kyseiseen kategoriaan liittyvät kohdat. Käytännössä

aineiston analyysin koodaus tapahtui litteroituja haastatteluja uudestaan ja uudestaan läpi lukemalla ja eri värisiä yliviivaustusseja käyttämällä. Litteroitujen haastattelujen käyminen läpi useaan kertaan toi lähes jokaisella lukukerralla uuden näkökulman tai kategorian analyysiin. Näin saimme kaikki mahdolliset aineistolähtöiset kategoriat analyysiin mukaan. Aineistosta löysimme muun muassa seuraavia kategorioita: tuki tällä hetkellä, palveluohjaus, palvelutarve, asiakaskohtaisuus, väkivallasta irrottautuminen sekä kehitystarpeet. Esittelemme myöhemmin tuloksien yhteydessä, miten olemme yhdistäneet kategoriat tutkimuskysymyksiin. Kun kategoriat alkoivat olla tiedossa, teimme tietokoneella oman tiedoston analyysille, johon keräsimme jokaisesta haastattelusta yksitellen jokaisen kategorian alle kyseiseen kategoriaan liittyvät asiat. Samalla kun siirsimme analyysiä omaan tiedostoon, karsimme haastattelijoiden puheenvuorot pois, jotta vain konkreettinen aineisto jäi tuloksien tulkitsemisvaiheeseen. Analyysissa saatujen tietojen yhdistäminen eri kategorioiden alle vei paljon aikaa, mutta selkeytti huomattavasti tuloksien huomioimista ja kirjaamista.

6 Luotettavuus ja eettisyys

Tällaiselle tutkimukselle on tyypillistä syventyä melko pieneen määrään tapauksia, joita analysoidaan perusteellisesti ja syvällisesti. Tieteellisyyden kriteeriksi ei määräydykään aineiston määrä, vaan sen laatu. (Eskola & Suoranta 2001, 18.) Tutkimussuunnitelmavaiheessa emme pystyneet arvioimaan tarkasti haastateltavien määrää, emmekä myöskään haastattelujen laatua. Pyrkimyksemme oli saada mahdollisimman syvälliset ja tarkat haastattelut aineistoksemme. Toisin sanoen tavoitteenamme oli saada yksittäisiä tapauksia tutkimalla mahdollisimman syvällistä tietoa tutkimastamme ilmiöstä. Saimme tehtyä haastatteluja juuri sen verran kuin olimme suunnitelleetkin eli viisi asiakashaastattelua ja kuusi työntekijähaastattelua, jotka toteutettiin kahtena erillisenä ryhmähaastatteluna, joissa kummassakin oli kolme työntekijää.

Etiikka on läsnä arkisessa elämässä. Sen kautta ihminen pohtii suhtautumistaan omiin ja toisten tekemisiin sekä siihen mikä on sallittua, mikä ei ja miksi. Eettisellä ajattelulla tarkoitetaankin kykyä ajatella omien ja yhteisön arvojen kautta tilannekohtaisesti mikä on oikein ja mikä väärin. (Kuula 2011, 21.) Tieteellistä tutkimusta voidaan pitää luotettavana ja eettisesti hyväksyttävänä, jos tutkimus on suoritettu noudattamalla hyvää tieteellistä käytäntöä. Lain-säädäntö asettaa rajat tutkijayhteisön itsesääteilylle, jota varten on laadittu hyvää tieteellistä käytäntöä koskevat ohjeet. Keskeisiä lähtökohtia tutkimusetiikan näkökulmasta ovat muun muassa yleiset tiedeyhteisön toimintatavat rehellisyyden, yleisen huolellisuuden ja tarkkuuden suhteen tutkimustyössä sekä tulosten esittämisessä ja tallentamisessa. Tutkimusta varten tulee hakea tarvittavat tutkimusluvut. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Tutkimusta varten tarvitaan lisäksi tutkittavilta vapaaehtoinen, yksilöity ja tietoinen tahdonilmaisu. Kun käsitellään arkaluontoisia asioita, suostumuksen tulee olla nimenomainen. Nimenomaisella

suostumuksella tarkoitetaan kirjallista tai muuten todisteellista annettua suostumusta. Suostumuksessa tulee ilmetä, minkälaiseen henkilötietojen käsittelyyn haastateltava antaa luvan. (Kuula 2011, 85.)

Jotta haastateltavia voitaisiin motivoida tutkimukseen osallistumiseen, on tärkeää kertoa, millaista uutta tietoa tutkimuksella tavoitellaan, ja miten tuloksia voidaan hyödyntää. Tutkittaessa tulee kertoa haastateltaville, miten haastattelusta saatua aineistoa aiotaan käsitellä ja käyttää, jotta ihminen voi arvioida haluaako osallistua tutkimukseen. (Kuula 2011, 105.) Osallistumispäätöksen kannalta keskeistä on myös se, mitä osallistuminen konkreettisesti osallistujalle tarkoittaa. Käytettävistä tallennevälineistä (tässä tapauksessa haastattelutilanteiden nauhoittaminen) tulee kertoa ennen kuin tutkittava antaa suostumuksensa tutkimukseen. Osallistumisen vapaaehtoisuus ja mahdollisuus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen koska tahansa, on oltava selvää tutkittaville. Yksityisyyden suojasta huolehtiminen on erityisen tärkeää, kun kyseessä on arkaluonteisista ja yksityisistä asioista koostuva tutkimus. Tavanomaisesti tämä toteutetaan lupaamalla haastateltaville, ettei heitä voida tunnistaa itse tutkimusjulkaisusta. (Kuula 2011, 106-108.)

Tiedostimme tutkimusta aloittaessamme, että voi olla haasteellista tavoittaa etenkin asiakkaita haastateltaviksi. Tässä opinnäytetyössämme noudatamme tiedeyhteisölle asetettuja normeja ja odotuksia. Ennen tutkimuksen aloittamista teimme tutkimussuunnitelman ja haimme tutkimusluvan. Lisäksi ennen haastatteluja pyysimme jokaiselta haastateltavalta kirjallisen suostumuslomakkeen (liite 1), jossa ilmenivät: tutkimuksen tavoite, tutkijoiden nimet ja yhteystiedot, osallistumisen vapaaehtoisuus ja aineistonkeruun toteutustapa, luottamuksella annettujen tietojen suojaaminen, tietojen käyttötarkoitus sekä käyttöaika. Jokaiselle haastateltavalle kerrottiin tutkimuksen tavoitteista ja tutkimuksen sisällöstä. Jokainen haastateltava sai rauhassa tutustua ja kysyä tutkimukseen liittyvistä seikoista ennen kuin teki päätöksen osallistumisestaan tutkimukseen. Toimme haastatteluihin osallistuville vahvasti esille tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuden. Suostumussopimuksia tehtiin jokaisen haastateltavan kanssa kaksi kappaletta, toinen haastateltavalle ja toinen tutkijoille. Näin haastateltavalle jäi suostumuksesta kirjallinen sopimus. Suostumussopimuksessa oli lisäksi tutkijoiden sähköpostiosoitteet sekä tutkimukseen hankitun prepaidliittymän puhelinnumero, joiden avulla haastatteluun osallistuva sai yhteyden tutkijoihin, jos koki sen tarpeelliseksi vielä myöhemmin.

Opinnäytetyömme aihe on hyvin sensitiivinen ja koskettaa merkittävällä tavalla yksittäisten ihmisten yksityisyyttä sekä arkaluonteisia asioita. Liikuimme ihmisen yksityiselämän puolella, jolloin hyvien tieteellisten käytäntöjen lisäksi tulee ottaa huomioon yksityisyyden suojaan liittyvät lainsäädännölliset perusasiat. Tutkittava määrittää itse yksityisyytensä rajat eli sen, mitä hän haluaa antaa ajatuksistaan ja kokemuksistaan tutkimuksen käyttöön (Kuula 2011,

75, 80). Henkilötietolain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä (Henkilötietolaki 1999/523, 1§). Henkilötietolakia sovelletaan, kun henkilötiedot muodostavat tai niillä muodostetaan henkilörekisteri. Lainsäädännön kannalta merkittävää on se, voidaanko tiedoista helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta tunnistaa yksittäinen henkilö. Tutkimusaineisto jaetaan suoriin ja epäsuoriin tunnistetietoihin. Suoriin kuuluu muun muassa nimi ja osoite, mutta myös yksilön ääni ja kuva mahdollistavat suoran tunnistamisen. Vaikka haastattelutallenteista poistetaisiin nimi- ja osoitetietoja käsittelevät kohdat, voidaan yksilö tunnistaa ainutlaatuisen äänensä perusteella. Tällä perusteella äänite on kyseisen yksilön suora tunniste eli henkilötieto. (Kuula 2011, 81.)

Käsittelimme opinnäytetyössämme henkilötietoja esimerkiksi nauhoittaessamme haastattelut. Henkilötietojen kerääminen tulee olla tarpeellista ja perusteltua tutkimuksen suorittamiseksi. Ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista teimme tutkimussuunnitelman, joka on myös edellytyksenä henkilötietojen keräämiselle. Tutkimuksessamme ei tuoda esille mitään haastateltujen asiakkaiden tai työntekijöiden henkilötietoja tai tunnistettavuustietoja. Haastattelussa mahdollisesti esiintyneet henkilöiden nimet, paikkakunnat ja muut tunnistettavuus tai paikannettavuustiedot on muutettu. Lisäksi haastatteluista otetuista sitaateista on mahdolliset murrekielisyydet poistettu haastateltavien suojaamiseksi. Opinnäytetyössä esitetyt suorat sitaattit on merkitty asiakkaiden kohdalla numeraalisesti, jotta lukija voi hahmottaa vastaus-ten ja vastaajan erillisyyden toisistaan. Numeroinnin kautta ei voi kuitenkaan tietää mistä haastateltavasta on kysymys tai milloin haastattelu on tehty suhteessa muihin haastateltaviin, sillä numeroinnit on annettu sattumanvaraisesti arpomalla.

Teemahaastattelu on vapaamuotoinen, sillä tutkittava voi vastata haluamallaan tavalla tai jättää vastaamatta (Kuula 2011, 129). Aineiston käsittelystä informoimme haastateltavia seuraavaksi kuvatulla tavalla. Opinnäytetyössä kuvataan haastatteluissa esille tulleet asiat niin, ettei tutkittavia eikä muita haastatteluissa mainittuja yksittäisiä henkilöitä voi välittömästi tunnistaa. Kun haastattelu litteroitiin tekstimuotoon, haastateltavien ja haastatteluissa esille tulevien henkilöiden, organisaatioiden ja paikkakuntien nimet muutettiin peitenimiksi. Litteroinnin jälkeen ja työn valmistuttua haastateltavien nimet sekä tutkimuksessa käytetty äänitallenne hävitettiin.

7 Tutkimustulokset

Tässä luvussa tuomme esille tutkimuksessa ilmenneitä tuloksia. Olemme tuoneet tulokset esille ensisijaisesti tutkimuskysymyksiemme kautta. Tutkimuskysymyksiä tuominen vahvasti esille tuloksien kanssa on tärkeää, koska olemme tutkimuksellamme pyrkineet löytämään vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Haastatteluissa esille tulleet asiat ovat tutkimuksemme tär-

keitä tuloksia ja haluamme, että tutkimuksen lukija saa tarkan kuvan haastatteluihin osallistuvien ajatuksista ja mielipiteistä ja näin myös tutkimuksen tuloksista. Parhaiten tulokset havainnollistuvat tuomalla haastatteluissa käytyjä keskusteluja ja asioita esille suorilla lainauksilla. Esittelemme tuloksia sanallisesti sekä hyödynnämme suoria lainauksia asiakkaiden ja työntekijöiden vastauksista. Näiden lisäksi peilaamme tuloksia teoreettiseen viitekehykseen. Suorissa lainauksissa käytämme asiakkaiden kohdalla viitteinä H1-H5 ja työntekijöiden kohdalla HT. Asiakkaiden haastatteluiden numerointi on suoritettu arpomalla, joten lainauksia ei voi yhdistää haastateltuun henkilöön. Työntekijöiden kahta ryhmähaastattelua emme erottele, jotta työntekijöiden anonymiteetti pysyy suojassa. Mahdolliset murrekielisyydet on muutettu yleiskielelle. Paikkakunnat, nimet ja muut tunnistettavuustiedot on otettu pois tai muutettu niin, että haastateltavia ei voi tunnistaa.

Teemahaastattelimme viittä turvakodissa ollutta asiakasta yksilöhaastatteluilla sekä kuutta turvakodissa työskentelevää työntekijää kahdessa ryhmähaastattelussa. Haastatteluihin osallistuneiden asiakkaiden turvakotijaksojen pituus vaihteli neljästä päivästä puoleentoista kuukauteen. Haastatteluhetkellä asiakkaiden turvakotijaksosta oli kulunut 3-4 viikkoa. Yhtä asiakasta haastattelimme aikaisemmasta turvakotijaksosta toisen turvakotijakson aikana. Emme keränneet haastateltaviltamme tietoja heidän koulutustaustastaan, perhesuhteista, asumismuodosta tai iästä, koska se ei ole tutkimuksemme kannalta merkityksellistä sekä haluamme suojella tutkimukseen osallistuvien anonymiteettiä erityisen tarkasti. Taulukoimme tekemämme luokittelun ja kategoriat, jotta näimme, kuinka aineisto vastaa tutkimuskysymyksiimme. Näin opinnäytetyön lukijalle tulee myös selkeämpi käsitys siitä, kuinka aineiston analyysi ja johtopäätökset on saatu aineistosta aikaiseksi.

<u>Tutkimuskysymys</u>	<u>Kategoriat</u>	<u>Tulokset</u>
Millaiseksi turvakodin asiakkaat ja työntekijät ovat kokeneet turvakotijakson jälkeisen tuen ja siihen ohjaamisen?	<ul style="list-style-type: none"> -Tuki tällä hetkellä -Palveluohjaus -Asiakaskohtaisuus -Ajatukset kokemuksesta ja tapahtumista -Käytännöt 	<ul style="list-style-type: none"> -Asiakkaat ja työntekijät: kokonaisuudessaan tukipalveluita on tarjolla riittävästi. -Palveluihin pääseminen voi olla hankalaa → pitkät jonot. -Ohjausta tapahtuu koko turvakotijakson aikana → osittain ohjaus painottuu turvakotijakson loppuun. -Jos asiakas lähtee yllättäen, ei palveluohjausta välttämättä ehditä antamaan. -Asiakas päättää mitä palveluita ottaa vastaan vai ottaako mitään.
Millainen on väkivallasta irrottautumisen prosessi ja millaista tukea prosessissa tarvitaan asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta?	<ul style="list-style-type: none"> -Asiakkaiden motivoituminen/osallisuus -Avun hakeminen ja saaminen -Väkivallasta irrottautuminen -Palvelutarve 	<ul style="list-style-type: none"> -Väkivallasta irrottautumisen prosessi on hyvin monimuotoinen ja yksilöllinen sekä se voi kestää jopa monia vuosia. -Asiakkaiden oma halu ja motivaatio tuen ja avun saamisessa keskeistä. -Asiakkaiden motivointi, sitouttaminen sekä tiivis ohjaaminen palveluihin.
Millaisia kehitysehdotuksia asiakkailla ja työntekijöillä on turvakotijakson jälkeiseen tukeen ja siihen ohjaamiseen?	<ul style="list-style-type: none"> -Kehitystarpeet -Avun hakeminen ja saaminen -Palveluohjaus -Asiakaskohtaisuus -Asiakkaiden motivoituminen/osallisuus 	<ul style="list-style-type: none"> -Pidempiaikainen tuettu asuminen. -Avopalveluiden työntekijän ja asiakkaan tapaamiset turvakotijakson aikana. -Läheisten ihmisten kartoittaminen paperille. -Palvelukartasto/Palveluvihko, jossa esiteltynä erilaisia palveluita.

Taulukko 2: Haastatteluaineiston luokittelu

7.1 Turvakotijakson jälkeinen tuki ja siihen ohjaaminen

Molemmista työntekijöiden haastatteluryhmistä tuli ilmi samoja ja samankaltaisia tukipalveluita sekä ajatuksia mitä ja minkälaista tukea on tällä hetkellä tarjolla väkivaltaa kokeneille asiakkaille. Työntekijöiden mukaan erilaisia tukipalveluita on monia. Keskusteluapua ja neuvontaa tarjoavat palvelut ovat keskeisimpiä turvakotijakson jälkeen, jotta asiakkaat voivat käsitellä kokemuksiaan ja käydä niitä turvallisesti läpi ammattilaisten sekä vapaaehtoisten kanssa. Lisäksi on tarjolla erilaisia vertaistukiryhmiä, tapaamispaikkatoimintaa, moniammatil-

lisiä työryhmiä sekä muun muassa rikosuhripäivystyksen palvelut. Väkivaltakokemuksista toivuvan kannattaa ottaa vastaan kaikki apu ja tuki, mitä hänelle tarjotaan ja mitkä tuntuvat henkilöstä itsestään hyviltä (Villa 2013).

Teoriaosuudessa näkyi myös vahvasti palveluiden monipuolisuus. Karkeasti jaoteltuna tukipalvelut voidaan jakaa kolmeen: Psykososiaaliseen, terveydenhuollolliseen sekä juridiseen. Kuten työntekijät tuovat haastatteluissaan ilmi, on psykososiaalinen tuki, esimerkiksi keskusteluapu, kaikkein suurin auttamistaho. (Kaittila 2017, 90-91.) Vertaistuki on todettu hyväksi kriiseistä ylipääsemisessä (Villa 2013). Seuraavat sitaatit, jotka olemme poimineet aineistosta, toivat mielestämme keskeisesti esille työntekijöiden näkemyksen tällä hetkellä tarjottavasta tuesta.

”Niin se voi olla sitä keskusteluapua, neuvontaohjausta, edelleenkin sen turvakotiasumisen jälkeen tai sitten esimerkiksi tapaamispaikkatoimintaa.” (HT)

”Ja tietenkin Rikosuhripäivystys.” (HT)

”Sitten on myös ryhmiä, vertaisryhmätoimintaa.” (HT)

”Vanhemmuuden niin kuin tukeminen myös.” (HT)

Työntekijät toivat ilmi myös, että erilaisia palveluita on hyvin hankala erotella selkeästi, koska palveluita on niin paljon ja eri tahojen järjestämänä. Työntekijät korostivat, että palveluita toteutetaan yksilöllisesti ja asiakaskohtaisesti. Väkivallan kehämäisyys tekee väkivallasta irrottautumisesta hankalaa ja näin myös hyvin yksilöllisen prosessin (Perttu ym. 2012, 21-22). Väkivallan muodot, jatkuvuus ja raakuus vaikuttavat väkivaltatilanteen aiheuttamiin vaikutuksiin. Jokainen kokee väkivaltatilanteen hyvin yksilöllisesti. (Ojuri 2006, 18.)

Teoriaosuudessa nousi esille myös lasten altistuminen väkivallalle. Lapset aistivat helposti kiireän ilmapiirin ja aikuiset eivät välttämättä aina tiedä, että lapsi on tietoinen perheessä tapahtuvasta väkivallasta. Jos lapsen kanssa väkivaltatilanteita ei oteta puheeksi ja käsitellä, voi se vaikuttaa lapsen kehitykseen sekä minäkuvaan. (Lyömätön Linja 2017.) Työntekijöiden mukaan myös lapsille on tarjolla tukipalveluita ja lapsille tarkoitetuissa palveluissa otetaan erityisesti huomioon lapsen kehitystaso ja tarjotaan tukea ja apua lapsen kehitystason mukaisesti.

”Minä ajattelen, että niitä on mahdoton tietysti eritellä koska meidän palvelujärjestelmässä on aivan valtavasti, on erilaisia palveluita, on kolmatta sektoria,

on kaupungin omia, yhdistyksien, että tietysti sitten me asiakkaan kanssa yhdessä mietimme ja katsomme sieltä sopivat palvelut ja ohjaamme niihin.” (HT)

”Jos on alaikäinen, niin sitten siinä niin kuin huomioidaan se kehitystaso ja sen mukaisesti keskustellaan.” (HT)

Asiakkaat eivät tuoneet tämän hetkisiä palveluita laajasti esille, mikä on ymmärrettävää, koska heillä ei ole sellaista tietoa palveluista kuin työntekijöillä. Asiakkaat kertoivat kuitenkin palveluista, joista he olivat itse saaneet apua. Tällaisia asiakkaiden turvakotijakson jälkeen käyttämiä palveluita olivat muun muassa keskustelupalvelut sekä neuvonta oikeudellisissa asioissa esimerkiksi rikosuhripäivystyksestä.

MARAK on riskinarviointimenetelmä, jossa on mukana moniammatillinen työryhmä. MARAK:n avulla on tarkoitus ehkäistä parisuhdeväkivaltaa sekä väkivallan uusiutumista. Ensin asiakas täyttää riskinarviointilomakkeen, jolla kartoitetaan asiakkaan tilannetta ja väkivallan uhkaa. Jos lomakkeen tulokset osoittavat, että asiakas on vaarassa joutua uudestaan väkivallan uhriksi, kokoontuu moniammatillinen työryhmä käsittelemään asiakkaan tapausta. Työryhmässä laaditaan asiakkaalle turvasuunnitelma, jolla asiakkaan turvallisuutta lisätään tai väkivaltaa vähennetään. MARAK:n tavoite on väkivaltaa kokeneiden aikuisten turvallisuuden parantaminen moniammatillisesti. (Piispa & Lappinen 2014, 8.)

Työntekijät kertoivat, että turvakodissa käytetään MARAK-riskinarviointia työskentelyn tukena. MARAK-arvioinnin avulla voidaan arvioida asiakkaan väkivaltakokemuksen vakavuutta sekä tuen tarvetta. Työntekijät kertoivat mitä palvelutahoja moniammatilliseen MARAK -työryhmään voi kuulua. Asiakkaan oma valinta tuotiin tässä kohtaa myös esille. Jos asiakas ei halua tukea tai MARAK -työryhmää avukseen ei asiakasta voi siihen pakottaa.

”Sitten voi saada tällaisen MARAK -työryhmän tuekseen, että siinä tavallaan sitten siinä on monia osallistujia: poliisi, rikosuhripäivystys, kriisikeskus, sairaanhoitopiiri, kunta, kunnan sosiaalitoimi, siis todella paljon osallistujia. Ja mikäli asiakas haluaa, että siinä saa asiakas myös itse määrittää sen, että jos asiakas ohjautuu siihen niin sieltä saa myös tällaista keskitettyä tukea. Saa sen moniammatillisen tiimin ikään kuin itselleen.” (HT)

”Siinä sitten asiakas sillä tavalla arvioidaan, että hänelle esitetään kysymykset täällä ja sitten jos täyttää tietyn pistemäärän niin sitten...niin että vakavan väkivallan uhka siinä kohtaa.” (HT)

Turvakodilta tukipalveluihin ohjaaminen tapahtuu suullisesti, esitteiden avulla sekä internetistä etsimällä ajankohtaisia yhteystietoja eri palveluihin. Tämän lisäksi työntekijät keskustelivat tarpeen mukaan työryhmässä, mihin palveluihin asiakas olisi hyvä ohjata ja mikä palvelu antaisi asiakkaalle parhaan mahdollisen avun. Työntekijät kertoivat, että heidän tehtävänsä on tuoda asiakkaalle esille erilaisia palveluvaihtoehtoja sekä mahdollisuuksia. Lisäksi tärkeänä pidettiin, että asiakkaan kanssa yhdessä etsitään sopiva palvelu tai tukimuoto. Yksi työntekijöistä toi myös esille, että lastensuojelu voi edellyttää jonkin tukipalvelun vastaanottamista, jos kyseessä on lapsiperhe, jossa on ollut vakavaa väkivaltaa. Tämä on kuitenkin lastensuojelullinen asia, johon emme tässä tutkimuksessa syvenny. Lastensuojelulaki velvoittaa salassapitosäännösten estämättä tekemään viipymättä lastensuojeluilmoituksen kunnan sosiaalihuolosta vastaavalle toimielimelle, jos työntekijä on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka esimerkiksi kehitys sekä hoidon ja huolenpidon tarve vaarantuvat olosuhteiden johdosta (Lastensuojelulaki 2007/417, 25§). Työntekijät toivat haastatteluissaan esille, että lastensuojeluilmoitus tehdään, jos perhe ei tule turvakotiin sosiaalitoimen tai poliisin ohjaamana, jolloin ilmoitus on jo tehty.

”Ja kyllä me yhdessä mietitään aina, jos on joku sellainen, että ei itse keksi mihin voisi ohjata niin kyllä sitä yhdessä mietitään usein, että mihin me ohjataan.” (HT)

”Niin se meidän tehtävä on tuoda esille niitä mahdollisuuksia, vaihtoehtoja, sen asiakkaan kanssa yhdessä tietysti sitten miettiä ne hänelle sopivat palvelut ja hän sen päätöksen sitten tietysti tekee, että onko se sellainen mitä hän halua käyttää, mihin hän haluaa lähteä.” (HT)

”Ja sitten tietysti lastensuojelu, jos on vakavaa väkivaltaa perheessä ja perheessä on lapsia, niin silloin lastensuojelu voi edellyttää perhettä ottamaan sitä jotain tukea vastaan.” (HT)

Näiden lisäksi työntekijät kokivat keskeiseksi ohjauksen muodoksi sen, että asiakas saa mukaansa esitteitä ja tietoja eri palveluista. Tämän työntekijät kokivat tärkeäksi siksi, että asiakas voi myöhemmin tutustua uudestaan tai lisää erilaisiin palveluihin. Jos tieto palveluista annettaisiin vain suullisesti, ei asiakas välttämättä muista keskusteltuja palvelumahdollisuuksia enää turvakodilta lähdön jälkeen, koska asiakkaalla voi turvakodilla ollessaan vielä olla akuutti kriisivaihe päällä. Tämän takia asiakas ei välttämättä pysty ottamaan tietoa vastaan turvakotijakson aikana, niin että muistaisi sen kunnolla.

Tutkimustieto on yhteneväistä työntekijöiden kokemusten kanssa, sillä ihmiselle voi puhjeta traumaattinen psyykinen kriisi väkivallan seurauksena ja tällä on koko ihmisen elämän pohjaa horjuttava vaikutus. Työntekijät ovat myös työssään tunnistaneet traumaattisen psyykkisen kriisin etenevän vaiheittain sekä havainneet asiakkaiden olevan turvakodissa erilaisissa kriisin vaiheissa, jolloin tiedon vastaanottaminen turvakotijakson jälkeisistä palveluista on haasteellista eikä jää välttämättä mieleen. (Heikkinen-Peltonen ym. 2014, 66-69.)

”Minä ajattelen, että suullisesti ja sitten annetaan tietenkin esitteitä mukaan esimerkiksi just kriisikeskuksen yhteystiedot.” (HT)

”Niin mutta jotenkin tykkään, että toi internetti on niin helppo, että sieltä on nykyään helppo tulostaa kaikki se informaatio. Ei tarvitse olla isoja kansioita tai mappeja, mistä sinä keräät sitten ne tiedot vaan sitten ne on aina ajantasaiset, mitkä tulostaa sieltä internetistä tai kerää sieltä internetistä asiakkaalle. Ja minusta se on hyvä, että siitä jää joku sellainen kirjallinen jälki. Siinä tilanteessa asiakas voi olla tosi väsynyt, shokissa tai kriisin eri vaiheessa niin ei välttämättä jää sitten se info edes päähän. Sitten siihen voi myöhemmin palata.” (HT)

Työntekijät toivat haastatteluissa esille, että erilaisiin tukipalveluihin ohjaamiselle ei ole tarkkaan suunniteltua ajankohtaa asiakkaan turvakotijakson aikana. Väkivaltatyöskentelyn aloittaminen sekä asiakkaan asettuminen ja rauhoittuminen koettiin tärkeänä. Kuitenkin tukipalveluihin ohjaaminen tapahtuu asiakaskohtaisesti sekä asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Lisäksi työntekijät ottavat palveluohjauksessa huomioon asiakkaan voimavarat. Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa tuli myös ilmi, että väkivallan vaikutusten on havaittu olevan niin kokonaisvaltaisia, että oma-aloitteiseen avun hakemiseen ei uhrilla välttämättä ole voimavaroja (Kaittila 2017, 93-95).

Palveluohjausta käytetään sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä (Suomen palveluohjausyhdistys 2017). Palveluohjauksen tarkoituksena on vahvistaa asiakkaan voimavaroja ja ohjata asiakasta itsenäiseen elämään. Asiakas otetaan aina huomioon yksilönä ja jokaiselle asiakkaalle räätälöidään yksilöllinen ja asiakkaan tarpeita vastaava palvelutarjonta. Palveluohjauksessa yhdistyvät myös muiden organisaatioiden kanssa tehtävä yhteistyö, jotta asiakas saa tarvitsemansa tuen ja avun. Lisäksi on tärkeää, että työntekijän ja asiakkaan välillä on luottamuksellinen suhde, jotta asiakas tuntee olonsa turvalliseksi ja ymmärretyksi. Palveluohjauksella autetaan asiakasta löytämään omat voimavaransa ja opetellaan vahvistamaan niitä. Voimavarojen avulla asiakas löytää keinoja ja tapoja, jotka auttavat selviytymään erilaisista kokemuksista. Palveluohjaus on hyväksi etenkin, jos asiakkaalla on moniulotteinen ja pitkäaikainen

tarve erilaisille palveluille. (Hänninen 2007, 11.) Työntekijät kokivat, että turvakodin työryhmä kokonaisuudessaan ottaa hyvin huomioon asiakkaiden erilaiset tuen tarpeet sekä palveluohjauksen kokonaisuuden.

”Ensin täytyy tehdä sitä väkivaltatyöskentelyä ennen kuin voidaan katsoa palveluohjausta eteenpäin. Tehdään sitä ihan meidän perustyötä ja käydään niitä keskusteluja. Että totta kai matkan varrellakin voi jo tulla mieleen, että tällaista ja tällaista voisimme ehdottaa, mutta että kyllä ensin rauhoitutaan ja tehdään sitä perustehtävää meillä.” (HT)

”Minun mielestäni meillä asiakkaan kanssa osataan kyllä kohdentaa se sillä tavalla, eihän me nyt kaikkia mahdollisia ladella, jos ei tarvetta. Että kyllä sitä vähän mietitään, mikä on ensisijainen tarve ja mikä sitten.” (HT)

Muutama työntekijöistä toi ilmi, että heillä on tapana kertoa tarkemmin loppukeskustelussa erilaisista palveluista ja ohjata näihin palveluihin. Yksi työntekijöistä toi ilmi, että kaikille asiakkaille ei välttämättä aina ehditä antamaan palveluohjausta. Jos palveluohjausta ei ehditä antamaan, on työntekijöiden mukaan syynä usein se, että asiakas päättää yhtäkkiä lähteä. Tällöin asiakas ei välttämättä halua keskustella työntekijöiden kanssa lähtönsä syistä tai käydä minkäänlaista loppukeskustelua.

”Loppukeskustelussa yleensä niin kuin asiakkuuden päättyessä tässä turvakodissa niin käyn läpi mahdollisia, sille asiakkaalle sopivia palveluita.” (HT)

”Koko sen asiakasprosessin aikana tulee sitä palveluohjausta, että sitten kun asiakkuus loppuu, niin tietysti pääsääntöisesti käydään se keskustelu, missä sitten lopetellaan sitä turvakotijaksoa. Mutta tietysti, jos se asiakkuus loppuu yks kaks yllättäen niin silloin se loppukeskustelu jää käymättä. Mutta ehkä näkisin, että tavallaan koko sen asiakasprosessin aikana tulee sitä ohjausta ja neuvontaa.” (HT)

”Minä uskon, että se palveluiden määrä on suhteellisen kattava ja kaikkeen ei voi, on aina asioita mihin ei voi vastata. Se on niin kuin se tosi asia. Kyllä minä näen, että meidän palveluohjaus on kuitenkin hyvinkin kattavaa niin kuin per asiakas, mutta kun edelleen se on asiakkaasta kiinni. Asiakas lähtee turvakodista, vaikka me olisimme mitä mieltä. Se on hänen oma päätöksensä, hän ottaa sen palvelun vastaan tai on ottamatta. Minä näen positiivisena asiana sen, kun asiakas lähtee täältä, jos hän lähtee vaikka meidän mielestä ei vielä, niin

hän kuulee sen mahdollisuuden että aina voi tulla takaisin. Kun monet asiakkaat ajattelevat, että jos he kerran hylkäävät tämän palvelun niin se on sitten siinä, mutta kun he kuulevat, että he voivat tulla takaisin niin siitä on voinut jäädä siemen itämään siihen, että on paikka mihin minä voin mennä. Koska asiakas tekee ratkaisun elämällään. Se voi olla vasta ehkä se kolmas kerta, kun hän käy turvakodissa ja huomaa, että nyt on aika tehdä joku ratkaisu.” (HT)

Yksi työntekijöistä toi myös esille, että asiakkaalle on tärkeää kuulla, että turvakotiin voi aina palata tai olla yhteydessä. Työntekijän mukaan osa asiakkaista ajattelee, että jos kerran jättää jonkin palvelun taakseen niin siihen ei voi enää palata. Tämän takia on tärkeä korostaa, että turvakotiin voi aina palata ja olla yhteydessä uudestaan. Asiakkaiden kannustaminen yhteyden ottamisesta tai paikan päälle tulemisesta uudestaan on erityisen tärkeää, kun ajatellaan väkivallasta irrottautumisen prosessin moninaisuutta sekä väkivallan kehämäisyyttä (Perttu ym. 2012, 21-22). Asiakkaiden haastatteluissa ilmenikin, että heille oli jäänyt mieleen turvakotiin palaamisen mahdollisuus sekä mahdollisuus ottaa puhelimitse yhteyttä tarpeen vaatiessa. Turvakotiin uudelleen yhteyden ottaminen koettiin helppona, koska paikka oli tuttu. Kynnystä avun hakemiselle uudestaan ei koettu.

”Niin minä mietin sitä just...ja sanottiinkohan minulle, että voin tulla tännekin juttelee -- niin koska sitten minulle jäi se varmasti mieleen ja sen takia tulin tänne takaisin sitten kysymään, että miten minä toimin sen miehen suhteen että kun se pyrkii niin kuin painostaa minua.” (H1)

”Ja jos taas tulee akuuttitilanne täältä lähdön jälkeen niin tänne voi aina soittaa. Että kun me ollaan kuitenkin 24/7 täällä, niin tänne voi soittaa, tulla käymään, toki sitä keskusteluaikaa siinä kohtaa me emme voi taata, koska meillä voi olla muuta akuuttia täällä meneillään, mutta että aina voi soittaa ja kysyä neuvoa.” (HT)

Asiakkaiden erilaiset elämäntilanteet ja palveluntarpeet luonnollisesti vaikuttivat siihen, millaisen tuen piiriin heitä oli ohjattu. Yhden asiakkaan haastattelussa ilmeni myös kokemus alku- ja loppukeskustelusta, jotka oli käyty. Asiakas oli kokenut alku- ja loppukeskustelut hyvinä, mutta muuten turvakotijakson aikana asiakas koki, ettei ollut saanut esimerkiksi keskusteluapua ollenkaan. Haastateltava toi esiin myös, että lasten kanssa olisi voinut keskustella. Muut haastateltavat eivät tuoneet esiin alku- ja loppukeskusteluja.

”Se täytyy kyllä sanoa, että siis minulla oli se loppukeskustelu täällä, niin se oli kyllä ihan tosi hyvä ja sitten me teimme sen sellaisen turvasuunnitelman vai mikä --joo niin se oli joo, että se loppukeskustelu oli kanssa niin kuin että se oli

hyvä, ja eikä se kyllä se alkukeskustelukin oli ihan hyvä, mutta että siinä välisähän minulla ei sitten ollut mitään kontaktia että tavallaan sellaista niin kuin että lapsiin olisi voinut ottaa enemmän kontaktia siinä vaiheessa, kun heitä olisi ehkä voinut just jututtaa” (HA 2)

Työntekijöiden esille tuomat ajatukset osoittavat, että työntekijöiden mielestä palveluita on hyvin tarjolla kaikille väkivallan osapuolille: uhreille, tekijöille sekä väkivallalle altistuneille että uhrin ja tekijän läheisille. Lisäksi työntekijät toivat vahvasti esille asiakaskohtaisuuden sekä sen, että asiakas itse päättää mitä tukea ottaa vastaan vai ottaako mitään. Tähän voi vaikuttaa myös opinnäytetyön teoriaosuudessa esiin tullut seikka, että yleensä ensimmäisestä väkivaltakokemuksesta on kulunut aikaa jo jonkin verran ennen kuin uhri on tajunnut haluavansa ja tarvitsevansa muutosta, mikä voi myös turhauttaa auttajaa (Ojuri 2006, 19-21). Työntekijät toivat haastatteluissaan esiin juuri yksilöllisyyden väkivallasta irrottautumisen suhteen. Osa on valmis päättämään suhteen heti ja joillain prosessi voi kestää jopa vuosikymmeniä ennen kuin uhri on valmis päättämään suhteen.

Työntekijöiden näkemykset myötäilevät muutenkin teoretietoa sen suhteen, kuinka väkivallan uhri on voinut luoda itselleen erilaisia selviytymiskeinoja, jotta väkivaltatilanteet voitaisiin välttää tai ne voisivat lieventyä (Marttala 2011, 43). Yksi väkivallan oikeutetuksi tekevä ajatus on myös syyllisyys, jolloin uhri ajattelee väkivallan teon olleen hyväksytty ja oikeutettu (Ojuri 2006, 19-21). Tämä tuli ilmi työntekijöiden haastatteluissa. Uhri voi uskotella itselleen ja syyllistää itseään väkivallasta ajatellen, että tekemällä toisin väkivalta ei jatkuisi. Toisinaan uhri voi myös ikään kuin alistua kohtaloonsa, että ”itsepäähän olen osani valinnut”, kuten työntekijän sitaatista ilmenee.

”Minä uskon, että sitä tukea on tarpeeksi, että jos katsotaan sitten myös kunnan ja seurakunnan palvelut ja sitten tietysti maahanmuuttajille toimii omakielinen eteenpäin palveluohjaus ja sellainen neuvonta. Minä uskon, että palveluita löytyy.” (HT)

”Siis palveluohjausta minun mielestä annetaan, mutta tietenkin se on harmittavaista, kun me emme tiedä miten se sitten toteutuu. Että meillä on tietyt jutut, kun me aina puhutaan ja tilanteen mukaan, vaatimalla tavalla -mutta kun pitäisi myös tietää, että toteutuuko ne ikinä meidän ohjausjutut. Mutta ei tiedetä.” (HT)

”Kyllä, kyllä minä uskon, että suurimmaksi osaksi löytyy, koska se mitä moni kaipaa on se keskusteluapu ja niitä on kuitenkin useampia tahoja mihin me voimme sitten ohjata.” (HT)

”Sanotaan näin, että asiakashan sen päättää, minkä tuen ottaa vastaan ja toki, koska meille voi tulla ympäri Suomea niin pelkästään tämän turvakodin avopalvelut eivät välttämättä heitä palvele, mutta sitten monessa kaupungissa kuitenkin löytyy muita tällaisia palveluita, joita he voivat sitten käyttää ja heitä yleensä ohjataan sosiaalitoimen piiriin, josta sitten se palveluohjaus toimii eteenpäin.” (HT)

”Mutta se, että onko se tuki riittävää niin minä luulen, että se on aika paljon asiakkaan oma kokemus kyllä mikä sen määrittää. Meidän on vaikea sitä tästä sanoa, kun me emme näe sitä jatkotyöskentelyä.” (HT)

”Sanotaan näin, että joku tulee, nyt minä käytän sanaa lyönti mutta että se voi kattaa mitä tahansa, ensimmäisen jälkeen. Ja olen kohdannut ihmisiä, jotka on ollut viiskytvuotta naimisissa ja sitten niin kuin että se on nyt loppu. Ja siihen viiteenkymmeneen vuoteen sisältyy kun sitten taas ihmiset jotka on kauan sitten menneet naimisiin, että jos ajattelee niin että itsepäähän olen osani valinnut niin sitten että ja ajattelee vähän että kaikki se kestää ja kaikki se niin kuin näin... Voi tulla yksi hetki että nyt se ei kestäkään enää. Ja jotenkin ihmiset usko, että jos minä toimin eri tavalla, minä puhun niin kuin asiakkaan naimen tai miehen kanssa, niin että tämä on minun vikani, jos minä toimin eri tavalla ja he yrittää omii sellaisia järkipäisiä keinoja mutta että ei se, huomaa että tarvitaan sitä apua.” (HT)

Asiakkaiden kokemus palveluista ja niihin ohjaamisesta oli vaihteleva ja melko yksilöllinen heidän elämäntilanteestaan riippuen. Haastateltavista osa koki, että tarjottu tuki ei ainakaan haastatteluhetkellä ollut heille tarpeellista tai oikeaa. Yksilökohtaiset erot vaikuttivat tarjottun tuen mielekkyyden kokemiseen, sillä esimerkiksi yksi haastatelluista toi esiin sen, että keskusteluapu ei tunnu hänelle luontevalta tavalta käsitellä asioita. Osa asiakkaista toi aluksi esiin kokemuksia siitä, että heitä ei oikein ohjattu tuen pariin, mutta muistivatkin sitten joidain palveluita, joita heille oli tarjottu. Yksi asiakkaista toi esille esimerkiksi oikeudellisen avun, johon hänet oli turvakodilta ohjattu. Toinen asiakkaista kertoi kokevansa palveluihin ohjauksen ja palveluihin tutustumisen hyvin sokkeloisena, koska ajatukset olivat muutenkin sekaisin kaikesta tapahtuneesta. Asiakas koki, että ei pystynyt sisäistämään kaikkea tietoa ja palveluiden tarjoamaa tukea siinä hetkessä samaan aikaan väkivalta kokemuksesta nousseiden ajatusten kanssa. Tuki saattoi olla myös hankalaa sovittaa omaan elämään.

”No juu. Että tuota no minä olen nyt luonteeltani vähän sellainen että minä en kauhean mielelläni avaudu kenellekään tuntemattomalle mutta kyllä sitä monesti tarjottiin minulle, että kyllä se oli sillä lailla ihan hyvä.” (H4)

”Ei, ei, siis ei sanottu kyllä mitään. Tai sitten voi olla tietysti, vaikka jos on jossain lauseessa sanottu, niin sitten se on mennyt tavallaan ohitse. Joo niin sen (avopalvelun) yhteystiedot minulla on, mutta minä en ole nyt kokenut tarpeelliseksi sitä kuitenkaan lähtee sitten.” (H2)

”Kannustettiin silloin mutta tuota niin kuin tekemään lähestymiskieltoa ja perhetyötä” (H3)

”Ei, en muista. - mutta minä olin kyllä niin niin hukassa että minulla oli vähän sellainen, on vähän vieläkin sellainen tunne että niinkö kävelisin jossain sokkelotalossa käytäviä pitkin missä on ovia ja oikeusaputoimiston ovelta huudetaan tulkkaa tänne ja sitten pyörähdän siellä ja sitten huudetaan turvakodin ovesta että tule tänne ja sitten käydään siellä että vähän kuin minä kävelen sinne tänne, mutta aina kiskaistaan johonkin, että minä en itse tiedä mihin täytyy mennä ennen kuin joku sanoo että kävele tuonne, vähän sellainen kun ei ole tarvinnut koskaan sillain mitään tällöisiä palveluita että ihan hukassa mistä saa mitään” (H5)

”Kyllä joo sain tai ainakin niin kuin lähteitä mistä voin hakea apua. Ja kyllä minä sitten soitinkin sinne (miesten kanssa tehtävään väkivaltatyöhön), kun minä sitten sanoin tälle miehelle, että ainut tapa minun näkemyksen mukaan miten me voitaisiin jatkaa olisi se että me menisimme terapiaan. -- joo...ja sitten oli se joku rikosuhri...-- ja sanottiinkohan minulle että minä voin tulla tännekin juttelemaan --mutta olisikohan siinä ollut sitten vielä jotain muutakin. Kun se oli sellainen lappu ja se on minulla kyllä kotona...siinä oli minun mielestä neljä kohtaa. Mutta en muista enää niitä muita. Mutta ne oli ne... varmaan sitten jäänyt mieleen, kun koki niitä eniten tarvitsevansa että sieltä rikosuhripäivystyksestä oli mahdollista saada se lähestymiskielto ja sitten tämä apu oli se miesten kanssa tehtävä väkivaltatyö” (H1)

Työntekijät toivat haastatteluissa esille, että asiakkaiden pääseminen palveluiden piiriin voi joskus olla hankalaa. Erityisesti työntekijät nostivat esille, että palveluihin voi olla pitkiäkin jonoja, jolloin asiakas joutuu odottamaan avun saamista, vaikka tarvitsisi apua ja tukea heti. Tämän toi painokkaasti haastattelussaan esiin myös yksi asiakkaista. Työntekijät kokivat kuitenkin, että asiakkaat pääsevät suhteellisen nopeasti avopalveluiden piiriin, varsinkin jos

työntekijä ja asiakas ovat yhdessä turvakodilta yhteydessä palveluun. Lisäksi työntekijät painottivat, että turvakodille voi aina olla yhteydessä ja kysyä neuvoa.

”Kyllä minä ajattelen, että kyllä meidän asiakkaat on kuitenkin vaikka kriisikeskukseen ihan kohtuullisissa odotusajoissa saanut minusta niitä aikoja.” (HT)

”Niin siinä puhutaan ehkä ihan muutamista viikoista.” (HT)

”Minä yritin soitella sen niin kuin kaiken tapahtuneen jälkeen. Soittelin vaikka ja minne, mutta että esimerkiksi kriisikeskuksessa on sellainen tilanne, että siellä oli jo siinä kohtaa 15 ihmistä jonossa ja heinäkuun sulku, että he niin kuin tyyliin suoraan myy vaan ei oota, ja tuota sitten kaikkia numeroita mitä minä sitten niin kuin, että no soita nyt sitten tuonne ja kysy sieltä, niin kaikki oli vähän, että ei ole, että yks niin kuin esimerkiksi kaupungin, aa mikäs se oli, päihde- ja mielenterveystiimi oli yksi mitä annettiin niin kuin vaihtoehdoksi, niin sitten hekin oli vain että he ei nyt enää sitten tässä kohtaa, kun me olemme sitten jo liian akuutti, että he on niin kuin vain ennaltaehkäisevää, että aina oli joku sellainen, että kun mutta nyt te olette jo liian jotakin tai liian vähän jotakin tai jos sitten, että sori nyt ei voi kun ei ole aikaa eikä resursseja, niin se alku meni sellaisessa että just että ei tullut apua mistään” (H2)

7.2 Väkivallasta irrottautumisen prosessi ja tuen tarve

Väkivallasta irrottautuminen on pitkä prosessi ja se vaatii paljon voimavaroja. Väkivaltakokemukset heikentävät ihmisen jaksamista ja oman arvokkuuden tunnetta. Joillakin päätös muutoksesta voi viedä vuosia, kun taas toisilla vain muutaman päivän. (Kaittila 2017, 89.) Työntekijöiden mukaan kaikki eivät pysty tekemään muutosta turvakotijakson aikana tai turvakotijakson jälkeen. Työntekijöiden mukaan asiakkaiden voimavarat vaikuttavat paljon väkivallasta irrottautumiseen. Toiset asiakkaat pystyvät nopeammin tekemään päätöksen väkivaltaisen suhteen lopettamisesta, kun taas toisilla päätöksen tekeminen muutoksesta voi viedä monia vuosia. Asiakaskohtaisuus on tässäkin keskeistä, sillä joillakin asiakkailla voi olla esimerkiksi oma sosiaalinen verkosto, joka auttaa ja toiset tarvitsevat enemmän apua suhteesta lähtemiseen. Työntekijät toivat turvakodin merkityksen väkivallasta irrottautumisen prosessissa esille vahvasti. Työntekijät kokivat, että turvakoti on hyvä paikka pysähtyä ja katsoa omaa elämäntilannetta kauempaa.

”Sitten voi olla vaan että ne voimavarat eivät riitä heti sen turvakotijakson jälkeen kaikelle uudelle.” (HT)

”Mutta jotkut vaan lähtee ja hakee avioeron ja se on siinä ja heillä on joku oma selviytymismekanismi. Ehkä se on oma sosiaalinen verkosto mikä auttaa siinä. Mutta osa sitten tarvitsee enemmän apua siihen lähtemiseen ja tämä paikka toimii, miten sanoisin sen, sinä voit vähän katsoa sitä kauempaa sitä omaa tilannettasi ja ymmärtää sen kautta, että voit nukkua yöt rauhassa, saat valita televisio-ohjelman rauhassa, että mitä elämä kuitenkin voi olla.” (HT)

Työntekijät toivat esille, että he voivat ohjata asiakkaita mihin vain ja kuinka paljon vain, mutta on eri asia, tarttuuko asiakas tarjottuihin palveluihin. Asiakkaiden oma motivaatio ja osallisuus oman elämän ja hyvinvoinnin parantamisessa ovat keskeisessä osassa väkivaltakokemuksista toipuessa. Työntekijöiden mielestä asiakkaiden kohdalla motivaatio ja osallisuus näkyvät yksilöllisesti. Lisäksi asiakkailla voi olla muita asioita kuten terveysongelmia, joihin tulisi kiinnittää huomiota. Toinen pystyy hoitamaan helposti arkiset toimet, mutta miettii paljon asioita mielessään ja pelkää kun taas toinen ei pysty tekemään päätöksiä ja toimii niin sanotusti automaattisesti. Työntekijöiden haastatteluissa tuli esiin samoja asioita kuin väkivaltakokemuksien vuoksi avun piiriin hakeutumisesta on havaittu, kuten puutteellisen kielitaidon aiheuttaman erityisen hankaluuden palvelujärjestelmän hahmottamisen sekä kokemuksista kertomisen suhteen (Kaittila 2017, 96-97). Yksi asiakkaista toi esille voimavarojen tärkeyden ja levon merkityksen. Asiakas koki, että kun lapset ovat päiväkodissa on hänellä itsellään aikaa levätä ja keskittyä pitämään omasta hyvinvoinnista huolta.

”Minä ajattelen ehkä, että se asiakkaan motivaatio, että me voimme tarjota vaikka mitä, mutta ei siihen voida vaikuttaa että meneekö hän sinne.” (HT)

”Sanotaan, jo kielitaito antaa ihmiselle keinoja löytää sitä tukea. Että ihminen pystyy omalla kielellään saamaan sitä ainakin neuvontaa ja ohjausta, koska se väkivalta on useammalla meidän asiakkaan elämässä vain jäävuoren huippu, että siellä on muuta toimimattomuutta, mielenterveysongelmia, päihdeongelmia, taloudellisia ongelmia ja jos ei niihin myös anna jotain tukea tai mahdollisuutta että mistä löytää.” (HT)

”Minulla tavallaan se päiväkotiki on niin kuin minulle sellainen rako, kun lapset on siellä, niin jaksaa taas hyvin hoitaa asioita.” (H3)

Asiakkaat toivat haastatteluissa esiin väkivallasta irrottautumiseen liittyviä asioita, joita eivät välttämättä olleet heti tajunneet. Asiakkaiden mukaan heillä on ollut joko toive suhteen päättymisestä tai sitten väkivallan vähenemisestä. Tämä tuntui monesta asiakkaasta vaikealta ja haastavalta, koska tunteet eivät välttämättä olleet kadonneet, vaikka väkivaltaisuus olisi ollut jo suhteessa arkipäivää. Toisaalta uhkaukset ja pelon tunne eivät tuntuneet hyvältä,

mutta rakkauden osoitukset sekä toive paremmasta suhteesta loivat ajatuksia suhteen jatkamisesta. Lisäksi yksinjäämisen pelko ja selviytyminen yksin oli suuri asiakkaiden mieltä painava asia.

Nämä asiakkaiden haastatteluissa esille tuomat asiat ovat hyvin yhteneväisiä väkivaltailmiöstä ja suhteesta irrottautumisesta saadun tutkimustiedon kanssa. Rakkauden ja kiintymyksen tunteiden on havaittu heräävän, kun uhri pohtii suhteesta pois lähtemistä. Näiden voimalla uhri pyrkii vielä korjaamaan tilanteen ennalleen. (Ojuri 2006, 19-21.) Onkin havaittu, että yksi keskeisimmistä esteistä avun hakemiselle on juuri haastateltavien esiin tuoma rakkauden tunne väkivallan tekijää kohtaan sekä halu jatkaa suhdetta (Kaittila 2017, 93-95 ; Ojuri 2006, 19-21).

”Nyt hän on uhannut vain pilata minun maineeni, että hän aikoo valehdella minusta kaikille kaikkea pahaa ja keksiä asioita, että jos minä en palaa hänen kanssaan yhteen. Sitten kun se ei mene läpi niin sitten hän aloittaa syyttämään minua, että minulla on toinen ja sitten tulee seuraavaksi jotain kuinka paljon hän rakastaa minua ja että hänellä on kauhea ikävä ja hän haluaisi tulla minun luokse. Ja että sillä lapsellakin on ikävä ja tuon laista niin kuin iskee niihin heikkoihin kohtiin, kun tietää suunnilleen ja tuntee miten minä toimin ja mistä painamalla minut saa pehmittymään...Minun olisi varmaan vain paras sanoa suoraan, että nyt lopetetaan yhteydenpito ja ei nähdä enää. Ja vaikka molemmilla on ikävä ja tunteita niin se ei tarkoita, että me pystyisimme elämään yhdessä, valitettavasti.” (H1)

”Sieltä tuli sähköpostia kilometrikaupalla kaikkea sellaista niin kuin tosi syyttelevää ja sellaista vähän niin kuin vihamielistäkin.” (H2)

”Siihen aikaan minun mieheni oli tavallaan minun pääni sisällä sillä lailla, että kaikki mitä minä ajattelin tai tein niin kaikkeen minä ajattelin, että mitä mieheni sanoo tästä ja mitä mieheni ajattelee. Mieheni sanoo minun ajattelevan jostain asioista tällä tavalla ja minä ajattelen että en minä kyllä omasta mielestäni näin ajattele. Minä olin ihan niin kuin mieheni vallassa, tuntui että minä olen se marionettinukke ja mieheni on sitten se joka vetelee naruista. Se tuntui hirveältä.” (H5)

Osa asiakkaista koki, että vaikka he olisivat sanoneet vastaan väkivallan tekijälle, olisi tämä kuitenkin kääntänyt asian jotenkin toisin päin. Teki miten päin tahansa ja kuinka paljon tai vähän tahansa teki aina väärin. Yksi asiakkaista toi esille, että hän oli avopalveluissa käymisensä keskusteluissa tajunnut kuinka kauan ja paljon on joutunut kestävänsä. Marttala tuo

myös tutkimuksessaan esille, että väkivallan uhrin on helpompi mukautua tilanteeseen ja pyrkiä löytämään erilaisia selviytymiskeinoja kuin lähteä suoranaisesti selvittämään väkivaltatilanteita väkivallan tekijän kanssa (Marttala 2011, 43).

”Siellä (avopalvelussa) vasta tajusin, että miten minä olenkin niin toisen vietävissä ja toisen vallassa. Sitten minä aloitin sanomaan asioihin oman mielipiteeni ja tiukan ei ja että minä en noin ajattele. Sitten minun mieheni aloitti sanomaan, että kun minä olen niin voimakas ihminen, että minun kanssani ei meinaa pärjätä. Että minä olen jotenkin kamala, kun oman mielipiteeni sanon ryökäle.” (H5)

Ammattilaisten tarjoama keskusteluapu auttaa käsittelemään suhteen päättämiseen liittyviä tunteita. Läheisten tuki on kuitenkin tärkeää, kun ammattilaisen tukea ei ole saatavilla esimerkiksi iltain kotona ollessaan voi ihminen alkaa miettiä tapahtumia ja kokemuksiaan. (Villa 2013.) Suhteesta irrottautuminen oli asiakkaille vaikeaa varsinkin, kun molemmilla osapuolilla oli tunteita toisiaan kohtaan. Päätöksen tekeminen suhteen lopettamisesta olikin iso asia. Läheisten ihmisten tuki ja läsnäolo helpottivat suhteesta irtautumisessa. Tutkimustieto tukee asiakkaiden haastattelussa esiin tuomia suhteesta irrottautumiseen vaikuttavia tekijöitä, kuten avun hakemisen prosessimaisuutta sekä uhrin avun hakemista monista eri lähteistä: omasta lähiverkosta sekä virallisen avun piiristä (Kaittila 2017, 89). Yksi asiakas myös kertoi, että eron ja turvakodissa olon jälkeen on alkanut pitää yhteyttä ystäviinsä, joista oli eristäytynyt suhteessa olon aikana. Suhteesta irrottautumisen vaikeus näkyi asiakkaiden kokemuksissa myös tunnesiteen vuoksi. Väkivallan tekijä voitiin kokea uhrista riippuvaisena ja kun tekijä ei enää otakaan yhteyttä, niin tuntee kaipausta ja ikävää. Yksi haastateltava kertoi myös, että toiveet suhteen jatkumisesta heräävät kaipauksen myötä henkiin.

”Että tavallaan niin kuin sen toisen ihmisen puolesta huolissaan oleminen. Mutta että miten osaisi käsitellä sen puolen sitten, että tavallaan osaa ja pystyy ja päästää irti siitä ihmisestä...varsinkin kun se koko ajan turvautuu minuun. Ja tietenkin sekin että sitten kun jos hän ei otakaan yhteyttä että minä sitten pystyn itse olemaan että kun minä olen tottunut siihen että hän joka päivä laittaa viestiä niin sitten jos ei tulekaan niin entäs sitten kun minulle tulee ikävä ja sitten voi olla ja tietenkin minulla on nyt jo sitä ikävää, me ei olla nähty viikkoon. Ja sitten se toivon kipinä, että entä jos kuitenkin.” (H1)

”Yritin saada läheisiltä ystäviltä apua ja ne on jutellut minun mieheni kanssa ja ystävät ehdottivat, että menkää avioliittoneuvojalle. Minusta tuntui, että en minä sellaista uskalla ehdottaa, että se alkaa taas huutamaan minulle. Sitten minä kysyin kuitenkin, niin mieheni vastasi että ei hänellä ole mitään ongelmaa

että sinulla niitä ongelmia tuntuu olevan että mene sinä, niin se oli niin kuin siinä sitten.” (H5)

”Meillä on paljon ystäviä, joihin me pidetään yhteyttä ja käydään kaikkialla (turvakodissa olon ja eron jälkeen). Ei me ennen oikein uskallettu missään liikua ja me oltiin aika paljon vaan kotona ja me ei oikein pidetty kehenkään yhteyttä.” (H4)

”Minä en ole sellainen, että olisin tiedottanut ihmisille sillä lailla, että pistämpä kaikille viestin, mutta että jos nyt joku on sattunut kysymään, että mitä kuuluu niin minä olen sitten sanonut, että kuule nyt ei kuulu ihan hyvää. Et tavallaan lähimmät tietää.” (H2)

Työntekijöiden mukaan väkivallasta irrottautumiseen liittyy usein uuden asunnon etsimistä, muuttoilmoituksen tekemistä, mahdollisesti lapsien huoltajusasioiden selvittämistä, rikosilmoituksen tekemistä sekä muutto, kun asunto on löytynyt. Nämä kaikki kuormittavat vielä lisää jo kriisissä olevaa asiakasta. Työntekijät toivat esille, että asunnon saaminen voi olla haastavaa, jos asiakkaalla ei ole luottotiedot kunnossa tai jos asiakas haluaa muuttaa toiselta paikkakunnalta toiselle. Asiakkaalle muutto voi olla pelottava asia ja tuntua epämiellyttävältä aluksi. Tutkimuksissa on myös havaittu, että väkivallan uhrille yksin jääminen ja arjesta selviytyminen taloudellisesti, fyysisesti ja henkisesti voivat olla pelottavia (Perttu ym. 2012, 23-25).

”Me ohjaamme asunnon haussa, mutta tänne ei voi jäädä odottamaan asuntoa. Näillä meidän asiakkailla asunnon saanti on usein vaikeaa, koska luottotiedot ovat menneet. Ja kun on luottotiedot menneet, niin sitten varsinkin yksityinen puoli on hyvin tiukka ja kaupunki sitten taas on, jos sinulla ei ole, että sinä muuttaisit toiselle paikkakunnalle mutta sinulla ei ole työpaikkaa tai muuta sidosta sinne niin sinä et välttämättä saa asuntoa. Lain mukaan on kunnan vastuulla tällaiset avoimuollolliset tukitoimenpiteet täältä lähdön jälkeen. Että mihin sitten voi, pystyvätkö he tukemaan siinä asunnon saamisessa tai mikä se sitten onkin mihin se asiakas menee.” (HT)

”Ja sitten se asunto. Sain teiltä apua asunnonhakemisessa, mutta se oli minulle niin kuin kauhean tuskaisaa laittaa asuntohakemuksia. Ajattelin, että minulla on koti, miksi minä täällä teen asuntohakemuksia. -- Minua jotenkin henkisesti tökki sitä uutta kotia vastaan, että minä en ole välillä pystynyt kuin kaappi ker-

rallaan ja sitten on järjestelty se täyteen tavaraa ja muut kaapit odottaa. Sit-
ten taas kun minä olen henkisesti valmis niin minä taas pystyn kaapin pesemään
sillä lailla pikkuhiljaa.” (H5)

Asiakkaat, jotka olivat turvakotijakson jälkeen lähteneet uuteen omaan kotiin, kokivat muu-
toksen pelottavana, mutta lopulta kuitenkin huojentavana. Kaittila (2017) on tuonut tutki-
muksessaan myös esille, että useasti väkivallasta irrottautuminen tuntuu väkivallan kokijasta
pelottavalta, koska yksin jääminen ja taloudellinen selviytyminen mietityttävät paljon. Taval-
listen arkisten toimien toteuttaminen oli kaikilla alussa hankalaa ja vaati paljon voimia ja jak-
samista. Kuitenkin ajan myötä itsekseen tai lapsien kanssa yksin asuminen on ollut helpompaa
ja asiakkaiden voimavarat ja hyvinvointi ovat nousussa.

”Pelottaa. Että jos se saa tietää missä me asutaan ja sitten se tulee oven
taakse. Se on sellaista koko aikaista. Vähän turhauttaa, kun kuitenkin ei se
ole ihan normaalia aina ajatella, että mistä pääsee pakoon. - Me vaan koite-
taan jatkaa elämää. Se on vapauttavaa, kun ei ole neljään vuoteen saanut pi-
tää mitään yhteyttä sukulaisiin tai ystäviin ja nyt saa vaikka joka päivä puhua
niiden kanssa. Ehkä isoin asia on se, että me uskalletaan lähteä ovesta ulos.”
(H4)

”No eihän se, olen yksinhuoltaja niin sanotusti, että tuota pyöritän sen arjen
yksikseni ja tuota ennen meitä on aina ollut kaksi. Mutta se niin kuin että nyt
minä huomaan sen kuinka paljon toisen paha olo syö sitä omaa jaksamista. Kun
siihen on tottunut ja turtunut niin ei sitä edes tajua kuinka paljon se sen toisen
sellainen alavireisyys tekee itsellekin sellaista, että energiat katoavat. Sen ta-
vallaan huomaa, että elämä on helpompaa, vaikka minä olen siinä yksikseni,
niin silti monet asiat sujuvat paljon paremmin.” (H2)

7.3 Kehitysehdotukset turvakotijakson jälkeisestä tuesta ja siihen ohjaamisesta

Työntekijät toivat haastatteluissaan esiin turvakotijakson jälkeisen tuen pääasiallisen toimi-
vuuden ja riittävyyden. Oikeastaan liki suurimmaksi käytännön haasteeksi työssä on muodos-
tunut asiakkaiden asunnon tarve ja asunnon saamisen vaikeus. Turvakotijakso on kuitenkin
tarkoitettu lyhytaikaiseen kriisiasumiseen eikä voi olla pitkäaikainen ratkaisu väkivaltaisesta
suhteesta irrottautuessa. Työntekijät kertoivat, että jossain vaiheessa, jos asiakas ei ole saa-
nut asuntoa yrityksistä huolimatta käännytään sosiaalitoimen puoleen, jolla on velvollisuus
huolehtia avohuollosta turvakodin jälkeen. Lisäksi työntekijät kokivat asunnon saamisen han-
kalaksi, koska usealta asiakkaalta puuttuvat luottotiedot ja asunnonhaku prosessi vie paljon
asiakkaan voimavaroja. Työntekijät painottivat myös, että turvakodista tulevalle asiakkaalla

ei ole minkäänlaista etuajo-oikeutta asunnonhakuajoneissa. Ratkaisuksi ja kehitysehdotukseksi työntekijöillä olisi pidempiaikaisen tuetun kriisiasumisen muoto.

”Minä mietin, että siihen väkivalta, lastensuojelu, mielenterveys, päihde tällaiset tuet ovat ihan kohdallaan ja saatavilla, mutta just se asunnonhaku on hirveen iso juttu nykypäivänä, että ehkä siihen tarvittaisiin sellainen, tuettu asuminen. Ne on ehkä kaksi sellaista, missä ajattelisin, näkisin itse, että tarvittaisiin vielä enemmän ihmisille” (HT)

”Joku välivaiheen paikka tai siis sellainen lyhytaikainen kriisiasuminen, sellainen tämän jälkeen toinen, toisen asteen” (HT)

”Pitkäaikainen tuettu kriisiasuminen” (HT)

”Yleensä on tämä, että luottotiedot on mennyt, niin se on niin vaikea se asunnonhaku, kyllä siihen jotain tarvitsisi, mitä sitten tehdä, en tiedä” (HT)

”Se on aika raakaa puuhaa se asunnonhaku tavallaan, jos olet irrottanut väkivaltaisesta suhteesta ja eroat, ja on sinulla lapset sitten siinä ja näin että se on aika rankka prosessi, että niitä voimia ei välttämättä ole ja sinulla menee siihen asunnonhakuun ihan hirveästi energiaa ja näin pois päin” (HT)

”Ja vaikka hakee ja kuitenkin ei saa, että parhaiten saa niin, että kauhean monta lasta vielä ja sitten on pakko saada. Sitten me lykätään kunnalle päin, että hei nyt tämä turvakotiasuminen loppuu tähän ja nyt sitten kunnan pitää alkaa miettimään mitä tehdään, maksullisia paikkoja tai ei, täällä iän kaiken voi olla” (HT)

”Mehän ei voida hankkia kenellekään asuntoa, meillä ei ole mitään sellaista etuajo-oikeutta, että nyt tuli turvakotiin asiakas, että pitää hankkia asunto. Me autetaan, tuetaan, mutta asunnoksi ei tietenkään voi muuttua. Kyllä se vähän, jos luottotiedot, riippuu mikä on tilanne. Jos luottotiedot on kunnossa, niin ei se mikään ongelma ole. Mutta jos ei ole, niin se on ongelma. Ja aika monella ei ole kunnossa.” (HT)

Oman asunnon saaminen on keskeistä, sillä työntekijät näkevät kaiken rakentuvan sen ympärille. Muun tuen ottaminen vastaan on haasteellista, jos ihmisellä ei ole omaa paikkaa mihin mennä. Turvakotijakson jälkeen työntekijät näkevät, että asiakkaalla on paljon raskaita asi-

oita kannettavanaan. Myös käytännön asioissa, kuten riittävässä vaatetuksessa, on joillain asiakkailla ollut puutteita. Kuitenkin turvakotityössä tarjottava keskusteluapu nähtiin haastatteluissa keskeisenä keinona auttaa asiakasta voimaantumaa.

”Ennen kuin päästään näihin hienosäätöjuttuihin, että vaikka ne on tärkeitä, niin on valtava määrä ihmisen taakkana. Mihin muutan tästä, jos ei kotiin, monet tietysti palaa kotiinkin, mutta jos ei palaa niin sen jälkeen ne on edessä. Ei ihminen pysty ottaa kaikkea, että mitä muuta sellaista hienosäätöä, jos ei ole kattoa pään päällä.” (HT)

”Monet asiakkaat just sanovat, että sitten vasta kun on se asunto, niin pystyy hahmottamaankin sen muun kokonaisuuden, kun se tapahtuu siitä omasta kodista, kun tietää että on se oma koti. Se muu rakentuu niin kuin sen ympärille.” (HT)

”Sitten ihan ehkä tuollaisia ihan käytännön juttuja, että välttämättä ei ole kovasti vaatteita, tarvikkeita -- hankitaan vähän vaatteita ja hygieniatuotteita, ja tarjotaan ruoka ja turvapaikka tietysti, ja siitä ihminen sitten vähän lepäilee ja voimaantuu. Käytännön, keskusteluapua tietysti, sellainen mikä, ollaan läsnä ja tukena.” (HT)

Työntekijöiden haastatteluissa tuli keskeisenä ilmi asiakaskohtaisuus turvakotityöskentelyssä. Traumaattisen tapahtuman läpikäyminen sekä kokemus tapahtuneesta ovat aina yksilöllisiä ja ammattilaisten tulee ottaa jokainen asiakas huomioon yksilönä (Ojuri 2006, 18-19). Asiakkaita pyritään tukemaan heidän tarpeistaan käsin ja turvakotijakson jälkeistä tuen tarvetta määritteleekin yksilölliset tekijät, kuten asiakkaan toimintakyky. Asiakkailla nähdään kuitenkin olevan isoja ja yhtäaikaista haasteita elämässään väkivaltaisesta suhteesta irrottautumisen lisäksi. Loppujen lopuksi asiakkaan motivaatio nähtiin kuitenkin vaikuttavan eniten siihen ottaako asiakas tarjottua tukea vastaan. Toisinaan voi olla, että asiakkaan voimavarat eivät vain riitä tuen vastaanottamiseen. Väkivaltakokemus vaikuttaa muun muassa uhrin minäkuvaan negatiivisesti, mikä vähentää huomattavasti uhrin voimavaroja ja jaksamista asioiden hoitamisessa sekä läpikäymisessä (Naisten Linja 2017c). Kuitenkin asiakkaalle on tärkeää saada viesti siitä, että apua on tarjolla ja sitä kannattaa hakea.

Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että väkivallan uhrin kaipaisivat kädestä pitäen ohjausta ja tukipalvelujen piiriin saattamista eikä yhteystietojen tarjoaminen pelkästään riitä, koska oma-aloitteiseen tuen hakemiseen ei välttämättä väkivaltaa kokeneilla ole voimavaroja (Kaitila 2017, 93-95). Työntekijät tiedostivat voimavarojen merkityksen avun hakemisessa ja mah-

dollisuuksien mukaan esimerkiksi avopalvelujen työntekijää on yritetty saada käymään turvakodilla jo asiakkaan siellä ollessa. Tämä nähdään hyvänä ja kehitettävänä asiana, mutta silti asiakkaan valinta avun ottamisesta vastaan nähtiin keskeisimpänä.

”Tarjotaan asiakkaalle, jos on pienikin mahdollisuus, että pystyisi esimerkiksi avopalvelujen työntekijä tulemaan käymään täällä tapaamaan, että näkee sen kuka, kumpikin näkisi toisensa. Niin olisihan se hienoa, ja ainahan siinä voi kehittää, mutta en usko toisaalta että me päästäisiin sellaiseen että se olisi täydellinen se juttu, että minä näen enemmän että tällä hetkellä se on hyvä ja toimiva, että valitettavasti se on niin että me ei niin kuin, kun asiakas tekee sen valinnan.” (HT)

”Minä ajattelen, että joku sosiaalisten tilanteiden pelko, että onko siinä sellainen että ei vaan pysty puhuu, niin sitten me ollaan enemmän apuna, kuin ehkä jollekin toiselle ihmiselle.” (HT)

”Aika paljon varmaan myös siitä toimintakyvystä riippuu sitten se, että kuinka paljon ja minkälaista tukea sitten tarvitsee turvakodin jälkeen.” (HT)

”Jos ihminen on vaan paikoillaan ja masentunut, niin ei siinä paljon toimintakykyä ole monellakaan enää jäljellä, että vieläkö tässä pitäisi hoitaa asunto ja mielenterveys- ja päihdeongelmia, ja lapsetkin vielä, että ei, ei se oikein pelitä.” (HT)

”Kunhan ihmiset käyttäisi niitä tukijuttuja, niin olisi ihan hyvä. Että kaikki ei todellakaan käytä niitä.” (HT)

”Niin ja se meidän tehtävä on tuoda esiin niitä mahdollisuuksia, vaihtoehtoja, sen asiakkaan kanssa yhdessä tietysti sitten miettiä ne hänelle sopivat palvelut ja hän sen päätöksen sitten tietysti tekee, että onko se sellainen mitä hän haluaa käyttää, mihin hän haluaa lähteä.” (HT)

”On paljon paljon enemmän ja paljon enemmän yksilöityjä palveluja, löytyy, oikeastaan kaikille löytyy jotain, mutta se ihmisten oma kyky ottaa vastaan tai edes halu.” (HT)

”Sitten voi olla vaan, että ne voimavarat ei riitä heti sen turvakotijakson jälkeen kaikelle uudelle. Se, että on vähän kuullut jotain, että jostain on joku apu

mistä voi ehkä joskus myöhemmässä vaiheessa olla ainakin se viesti vaan, että on ehkä tärkeää, apua kannattaa hakea ja sitä on tarjolla.” (HT)

Asiakkaiden kehitysehdotukset olivat jonkin verran yksilöllisiä liittyen heidän omaan tilanteeseensa turvakotijakson aikana ja sen jälkeen. Kuitenkin asiakkaiden kehitysehdotuksista löytyi yhteneväisyyksiä. Yksi asiakkaista toivoi läheisten ja tärkeiden ihmisten kartoittamista tarkemmin ja mahdollisesti myös kirjallisessa muodossa. Asiakas koki, että kun henkilöiden nimet ja tiedot olisivat ylhäällä paperilla, se helpottaisi yhteydenottamista sekä avun saamista, kun kokee tarvitsevansa tukea. Läheisten ihmisten tuki on myös tutkimuksissa havaittu tärkeäksi asiakkaiden voimaantumisen sekä väkivalta kokemuksesta toipumisen kannalta (Perttu ym. 2012, 23-25).

”Niin vaikka joo jonkinlaisen sellaisen mindmapin ihan kartan siitä että sitten kun tuntuu että tipahtaa niin täällä on nämä ihmiset.” (H1)

Lisäksi muutamilta asiakkailta tuli toiveita, että turvakodilla ollessa olisi keskusteltu enemmän heidän kanssaan. Yksi asiakkaista toivoi yleistä huomioimista lisää ja että työntekijät olisivat tulleet pyytämään puhumaan. Toinen asiakas taas olisi halunnut suunnitella työntekijöiden kanssa yhdessä enemmän ja tarkemmin turvakotijakson jälkeistä aikaa, koska asiakas koki, että esimerkiksi jos on liikaa vapaata aikaa kotona ollessaan, niin helposti lähtee takaisin entiseen. Väkivallan kokijalle on haastava päätös puhua väkivallasta sekä hakea apua (Kaittila 2017, 89). Tämän takia asiakkailta voi olla haastavaa hakeutua turvakodilla työntekijöiden luokse ja pyytää keskustelua.

”No tuota niin ehkä jotain noita kehitysjuuttuja niin että miettii muutenkin sen ihmisen päivää, että onko siinä päivässä liikaa tilaa tai riippuen tietenkin henkilöstä, mutta se että mitä itse koen, että mitä enemmän on aikaa niin sitä enemmän näitä asioita vatvoo, mutta en myöskään tarkoita että kaikki pitäisi vain painaa pinnan alle ja täyttää päivä kaikella. Vaan niin kuin, että esimerkiksi sitten se henkilö helpommin tulee sinne elämään kun on sellaisia päiviä missä ei ole suunnitelmia niin sitten se helposti vaan pomsahtaa sinne, että yhtäkkiä onkin jossain kävelyllä sen kanssa. --Että tavallaan se tulevaisuudenkin näkeminen ja niiden riskitilanteiden näkeminen, että koska niin kuin mahdollisesti antaa sille toiselle taas mahdollisuuden siksi että itse on heikoilla tai että niin kuin on liikaa aikaa ja ei tässä nyt sitten mitään pahaa seuraa vaikka kävisinkin kävelyllä ja juttelemassa. Varmistaa, että on harrastuksia ja jotain hyvää mikä tukee niin kuin hyvää oloa.” (H1)

”Olisi voinut niin kuin aktiivisemmin henkilökunta sitten olla siinä sitten niin kuin koska me ei oltu täällä päivisin pyörimässä niin henkilökunta olisi voinut ehkä aktiivisemmin tarjota sitä apua niin kuin että sitten siinä, että mitä sitten enää on saatavilla tavallaan virka-aikojen ulkopuolella. Että olisi voitu tarjota aktiivisemmin, mutta tämä on tietysti paljon ihmisistä kiinni, että kuka sietää sellaista että tullaan nykimään hihasta. Mutta ehkä se on vaan todettu hyväksi tavaksi, että ihmisen pitää itse.” (H2)

Asiakkaat toivat myös esille, että on vaikea tietää mitä palveluita haluaisi tai tarvitsisi, kun ei tiedä mitä palveluita on olemassa, mitä mikäkin palvelu pitää sisällään ja varsinkin, että mitä ne tarkoittavat käytännössä. Kaittila (2017) on tuonut esille, että palveluihin hakeutumisessa voivat olla haasteena palvelujärjestelmän ja palveluiden sisällön ymmärtämättömyys, kielitaidottomuus sekä sosiaalinen eristäytyminen. Asiakkaat toivoivat, että palveluista olisi jokin yleinen esite tai vihko, jossa olisi kerrottuna mitä palveluita on saatavilla ja mitä ne tarkoittavat.

”Ja sitten aina kauhean vaikea myös sanoa että mitä odotat niin kuin asioilta esimerkiksi kun meillä sieltä lastensuojelusta soitettiin minulle jo heti samana iltana niin tuota siinä kun kysyttiin, että no mitä nyt haluaisit ja kaipaisit. Sillä lailla, että miten minä voin niin kuin tietää mitä voin haluta ja kaivata kun en tiedä mitä on tarjolla, mitä voi edes niin kuin tarjota. On kauhean vaikea vastata kysymykseen jos et tiedä mitä voi edes haluta et sellainen jonkunnäköinen tällainen palvelulista pitäisi olla ja sitten siitä sinä katsot että no näistä asioista ehkä. Ihan että ei mitään käsitystä mitä esimerkiksi joku lastensuojelu voi tarjota, mitä apua.” (H2)

”Olisi ollut kiva kun olisi ollut joku lappu että miten yleensä menee ja mitä on mahdollisuuksia niin kuin saada tukea ja mitkä instanssit niitä jakaa ja että minä niin kuin itse sitten. Mitä avustuksia minulle sitten niin kuin kuuluu ja minulla on hirveä huoli siitä että miten minä niin kuin rahallisesti tulen pärjäämään lasten kanssa ja näin. Vois olla joku lista että mitä avustuksia saa kelasta ja mistä saa mitään tukea. Ehkä olisi joku sellainen lappu tai vihko niin aika hyvä tällaisille avuttomille, reppanoille.” (H5)

Kaksi asiakasta toivat esille palveluiden paikkakuntaakohtaisuuden. Asiakkailla oli kokemusta vähintään kahden paikkakunnan palveluista ja he kokivat, että samasta palvelusta sai eri paikkakunnilla hyvin erilaista tukea ja apua. Asiakkaat ihmettelivät, miten samanlaiset palvelut voivat erota paikkakunnittain niin paljon.

”No minun mielestäni se on paikkakuntakohtaista niin kuin nuo niiden perhetyöntekijöiden työ kun ennen kun asuttiin toisella paikkakunnalla kun sitten muutettiin tuonne niin perhetyö oli sellaista meillä että ne tuli käymään, juteltiin, tehtiin yhdessä jotain retkiä taikka sitten tulivat auttamaan minua asioiden hoidossa, hoitivat lapsia sillä aikaa kun minä olin jossain luokalla hoitamassa näitä juoksevia asioita ja niin kuin tällaista mutta sitten taas nyt kun asutaan tässä uudessa asunnossa niin perhetyö oli vaan että ne tuli käymään ja siinä juteltiin kuulumiset ja sitten sanottiin heipat. Se on vähän jotenkin turhauttavaa kun ne tulee kerran tai pari viikossa niin ne tulee vaan istuu siihen ja kysyy kuulumiset. Ei ne tulleet henkiseksi tueksi. On niin kuin ihan erilaista kuin aiemmalla asuinpaikkakunnalla.” (H3)

”Oli silloinkin oma sosiaalityöntekijä mutta ei me oikein mitään apuja saatu mistään. Nyt on ehkä vähän paremmat sosiaalityöntekijät, että he on niin kuin tosi hyvin neuvonut, että mitä pitää tehdä ja kaikkea muuta tällaista. On kyllä ollut paikkakuntakohtaisia.” (H4)

7.4 Turvakotipalveluiden tarpeellisuus

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiimme saamien vastausten lisäksi asiakkaiden haastatteluaineisto tuotti arvokasta tietoa turvakodissa tehtävästä työstä. Turvakotipalvelut koettiin positiivisena sekä tarpeellisena palveluna niin työntekijöiden kuin asiakkaiden näkökulmasta. Asiakkaat toivat esille, että turvakotiin tuleminen ei ollut aluksi mukavaa, koska syällisyys ja häpeän tunteet olivat vahvasti pinnassa. Jokainen asiakas kuitenkin ilmaisi, että turvakoti on heidän tilanteessaan ollut tarpeellinen sekä auttava taho. Työ turvakodissa on siis merkityksellistä ja tärkeää.

”Joo mutta että se oli meille niin kuin tarpeeseen ja näin.” (H2)

”Sillä lailla noh eihän tänne oikein mielellään tullut, eikä olisi halunnut olla, mutta sitten toisaalta kyllä sen koki ihan hyvänä.” (H4)

Kehitysehdotuksia turvakodissa tehtävään työhön ja käytäntöihin asiakkaat nimesivät muutamia. Osa asiakkaista toivoi, että työntekijät olisivat tulleet pyytämään asiakkaita puhumaan heidän kanssaan enemmän ja aktiivisemmin. Osa asiakkaista kertoi, että he olivat päivisin hoitamassa asioita, viemässä lapsia tai töissä. Iltaisin asiakkaat olisivat toivoneet turvakodin työntekijöiltä aktiivisempaa keskustelua ja kontaktointia. Asiakkaat kuitenkin toivat esille, että kaikki eivät välttämättä pidä siitä, että tullaan kysymään keskustelemaan, mutta joillekin se voisi toimia.

Turvakodissa oloaikana olisivat asiakkaat toivoneet enemmän huomiointia myös arkisissa asioissa työntekijöiltä. Työntekijöiden läsnäoloa ja huomiointia yleisissä asiakastiloissa toivottiin. Tämän toteuttamiseen varmasti vaikuttavat turvakodin resurssit sen suhteen onko työntekijöillä mahdollisuutta tehdä tällaista asiakastyötä.

”Minulla ei ollut mitään käsitystä, että miten kukakin työntekijä oli töissä tai mitään.” (H2)

” En tiedä, ehkä olla enemmän yleisissä tiloissa. Niin kuin sellaista tavallista keskustelua. Kyllä se varmaan lapsillekin, minä mietin kun me ollaan vaan istuttu tuolla, niin varmaan yksinäistä ja itselläkin kun ei niin kuin ketään näy, kaikki vaan on toimistossa. Sitten joskus vaan niin kuin pikaisesti käydään siinä ja kerrotaan joku asia, että kerran kun niin monta ihmistä on töissä niin miksi ei niin kuin joku niistä voisi välillä olla yleisissä tiloissa, istuskella ja ihan samalla tavalla kuin normaali ihminen.” (H3)

Asiakkaat, joilla oli lapsia, toivoivat lapsille toimintaa ja tekemistä enemmän turvakodilla tai turvakodin ulkopuolella. Myös keskustelua lasten kanssa olisi voinut olla enemmän, koska lapset kuitenkin näkivät vanhempansa kriisissä. Yksi asiakas koki raskaana sen, että lapset joutuivat seuraamaan vierestä äidin tunnereaktioita koko ajan pienessä huoneessa. Keskustelu asiakasperheen tilanteesta ammattilaisen kanssa olisi varmasti auttanut lapsia tajuamaan tilannetta paremmin. Yksi asiakkaista toivoi lisää apua lastenhoitoon joko turvakodin työntekijöiltä tai vapaaehtoisten suunnalta, jotta vanhempi voisi käydä rauhassa asioilla tai levätä hetken.

”No ehkä sitä lastenhoitoa.” (H3)

”Lapset ei ehtinyt nähdä ollenkaan lapsityöntekijää.” (H2)

”Lapset varmaan kaipaisi niin kuin turvakoti, täällä jotain sellaista ohjatumpaa tai jotain että niillä olisi niin kuin tekemistä kun ne vaan katsoo sitä, että äiti on ahdistunut ja masentunut että niiden ajatukset vois saada muualle että äidillä olisi välillä aikaa. Lapset näkivät niin kuin kaikki ne minun tuntemukset. Minä en ollut mitään tervettä seuraa niille, että miten siinä vaiheessa voi olla että se tuska minkä lapset näki minun kokevan siinä että minulla oli koti-ikävä ja sinne ikävä ja tänne ikävä ja olin epävarma että mistä nyt sitten aloittaa ja tuli itku ja ne näki vähän liikaa siinä sellaista ahdistavaa. -- Että lapsille voisi olla jotain käsityöpajaa tai jotain tällaista tekemistä, askartelua.” (H5)

Turvakodin henkilöstöresurssit vaikuttanevat siihen, kuinka työntekijät voivat toteuttaa tiiviimpää asiakastyötä tai järjestää ohjatumpaa toimintaa esimerkiksi lapsille. Mahdollisesti vapaaehtoistoiminnan avulla voitaisiin saada turvakodille ajanvietettä ja tekemistä lapsille, jolloin vanhemmalla olisi mahdollisuus olla hetki yksin tai hoitaa tarvittavia asioita.

8 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä luvussa käsittelemme vastauksia opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin sekä peilaamme työntekijöiden ja asiakkaiden ajatuksia toisiinsa. Lisäksi tuomme esille omaa pohdintaamme tutkimuksen tuloksista. Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää asiakkaiden ja työntekijöiden näkemyksiä turvakotijakson jälkeisen tuen toimivuuteen, riittävyyteen sekä palveluiden laajuuteen ja tarpeellisuuteen. Lisäksi selvitimme, mitä väkivallasta irrottautumiseen liittyvä prosessi pitää sisällään ja mitä haasteita väkivallasta irrottautumisessa on. Työntekijöiltä kehitysehdotuksia tuli niin heidän omaan työhönsä kuin jatkopalveluihin. Asiakkaiden tuomat kehitysehdotukset liittyivät suurimmaksi osaksi turvakodilla tehtävään työhön ja palveluohjaukseen.

Työntekijät ja asiakkaat toivat haastatteluissa esille, että monet eri tahot tarjoavat erilaisia palveluita eri tuen tarpeisiin. Sosiaalihuoltolaissa on lueteltu lain määrittämät alueelliset sekä valtakunnalliset palvelut kansalaisille (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 14§). Kuten kokoomastamme väkivaltaa kohdanneiden palvelut -taulukosta (taulukko 2) voidaan huomata, palveluita on hyvin paljon tarjolla. Niin asiakkaat kuin työntekijät olivat palveluiden kattavuudesta suhteellisen samaa mieltä: palveluita on tarjolla riittävästi. Työntekijät ajattelivat, että tärkein turvakotijakson jälkeinen tuki on keskusteluapu. Kaittila (2017) on myös tuonut esille psykososiaalisen tuen tarpeen suuruuden sekä asiakkaiden tarpeen käydä kokemiaan asioita läpi esimerkiksi keskustelemalla. Asiakkaiden ajatukset keskeisimmästä ja tärkeimmästä tukipalvelusta erosivat toisistaan, koska kaikki asiakkaat eivät kokeneet esimerkiksi keskusteluapua luontevimpana tukimuotona. Osa asiakkaista kertoi, että jos keskustelu ei ollut heille mieluinen tapa käsitellä asioita niin he yleensä miettivät tapahtumia itsekseen. Asiakkaat kokivat, että ovat suhteellisen hyvin saaneet selvitettyä asioita itsenäisestikin ilman keskusteluapua.

’Minä en oikein ikinä juttele niistä (väkivalta kokemuksista). Käsittelem itseni.’ (H3)

’Yleensä minä meitin vähän aikaa niitä päässä itsekseni ja sitten minä vain annan asioiden olla.’ (H4)

Palveluihin pääseminen tuotti molemmilla kysymyksiä ja pohdintaa. Aina ei ollut selvää, että haluamaansa palveluun pääsee. Työntekijät pohtivat ensin, että palveluihin on välillä pitkät

jonot, mikä joskus turhauttaa niin asiakkaita kuin työntekijöitä. Kuitenkin keskustelun edessä työntekijät kokivat, että kokonaisuutta katsoessa heidän mielestään palveluihin pääsee kohtuullisessa ajassa. Työntekijät ilmaisivat myös, että turvakodille voi aina olla yhteydessä uudestaan ja kysyä neuvoa. Esimerkiksi jos johonkin palveluun on pitkät jonot niin turvakodilta voi tiedustella, mitä muita mahdollisia palveluita asiakkaalle olisi tarjolla.

Väkivallan vaikutuksilla ja palveluihin pääsemisellä on suuri yhteys. Jos kriisissä oleva asiakas ei pääse palveluiden piiriin nopeasti, voi asiakkaan olo huonontua entisestään. Lisäksi asiakas voi kokea menettävänsä koko elämänhallintansa. (Heikkinen-Peltonen ym. 2014, 66.) Yksi asiakkaista toi hyvin vahvasti esille, että hän oli yrittänyt saada apua tilanteeseensa onnistumatta siinä. Asiakkaan ollessa yhteydessä eri palveluihin, oli palveluissa joko pitkät jonot tai asiakkaan tilanne oli liian akuutti tai liian vähän akuutti. Asiakas kuitenkin koki, että palveluita oli riittävästi, mutta palveluihin pääseminen ja oikean palvelun löytäminen oli hankalaa. Muiden asiakkaiden näkemykset olivat positiivisia palveluihin pääsemisen sekä palveluiden laajuuden suhteen. Kaikki asiakkaat kertoivat olevansa tietoisia, että turvakotiin voi aina olla uudestaan yhteydessä. Asiakkaat kokivat, että turvakotiin on helppo soittaa tai tulla käymään tilanteen niin vaatiessa.

Työntekijöiden haastatteluista tuli ilmi heidän sensitiivinen ja asiakaskohtainen työtteensa palveluihin ohjaamisen suhteen. Jokaisen asiakkaan tilanne on yksiohainen ja asiakkaan oma kokemus vaikuttaa siihen millaisia vaikutuksia väkivaltakokemus aiheuttaa (Ojuri 2006, 18-19). Turvakodilta palveluohjausta toteutetaan suullisesti, esitteiden avulla sekä asiakkaan mukaan annetaan mahdollisten jatkopalveluiden yhteystiedot, joiden ajantasaisuus tarkistetaan internetistä. Työntekijöiden mukaan turvakodilla ollessa asiakas ei välttämättä pysty vastaanottamaan kaikkea tietoa eri palveluista, koska asiakkaalla voi olla kriisivaihe vielä päällä. Teoriaosuuden tutkimuksissa on todettu myös, että kriisin ollessa vielä akuutti ei asiakas pysty vastaanottamaan kaikkea informaatiota tukipalveluista tai mistään muusta (Setlementti Naapuri 2006, 4).

Työntekijät kokivat tärkeänä antaa asiakkaalle mukaan erilaisten palveluiden esitteitä ja yhteystietoja, koska asiakas voi palata näihin myöhemmin. Asiakkaat kokivat esitteiden ja yhteistietojen mukaan saamisen myös tärkeänä samasta syystä kuin työntekijät. Teoriaosuuden tutkimuksista ilmenee, että väkivallan uhrin kaipaisivat kädessä pitäen ohjausta ja tukipalvelujen piiriin saattamista eikä yhteystietojen tarjoaminen pelkästään riitä, koska oma-aloitteisen tuen hakemiseen ei välttämättä väkivaltaa kokeneilla ole voimavaroja (Kaittila 2017, 93-95). Asiakkaat eivät suoraan esille haluvansa kädessä pitäen ohjaamista, mutta lisää tietoa palveluista sekä siitä mitä ne käytännössä tarkoittavat asiakkaat kokivat tarvitsevänsä.

Tarkkaan ennalta määrättyä tai yleistä käytäntöä turvakotijakson jälkeisiin palveluihin ohjaamisen suhteen ei ollut, vaan asiakkaasta ja tilanteesta riippuen palveluohjausta toteutettiin joko alku- tai loppukeskusteluissa tai turvakodissa olon aikana sopivassa vaiheessa. Osa työntekijöistä kertoi keskittävänsä palveluohjauksen loppukeskusteluun, mutta kuitenkin toteuttavansa palveluohjausta asiakaskohtaisesti. Työntekijöiden mukaan palveluohjausta toteutetaan yksilöllisesti, jokaisen asiakkaan oma tilanne ja voimavarat huomioon ottaen. Asiakkaiden voimavarojen huomioiminen on tärkeää, koska väkivaltakokemuksella eli traumalla on koko ihmisen elämää horjuttava vaikutus (Heikkinen-Peltonen ym. 2014, 66). Kriisistä aiheutuneet oireet näkyvät väkivallan uhrin elämässä monella tavalla esimerkiksi uhrin käyttäytymisessä, tunne-elämässä tai sosiaalisessa kanssakäymisessä (Ojuri 2006, 18-19). Yhden työntekijän mukaan saattaisi olla jopa loukkaavaa aloittaa heti asiakkaan saavuttua turvakotiin ohjaamaan tätä eteenpäin. Työntekijät kokivat tärkeänä, että turvakodilla toteutetaan ensin heidän perustyötään, väkivaltatyötä, jota asiakas on tullut hakemaan heiltä.

Työntekijät toivat myös esille, että palveluohjausta toteutetaan katsomalla erilaisia vaihtoehtoja yhdessä asiakkaan kanssa. Turvakodin työntekijät mieltivät myös yhdessä työryhmänä erilaisia palveluvaihtoehtoja asiakkailleen. Asiakkaan kanssa yhdessä palveluiden läpi käyminen on tärkeää, koska väkivallan kokijalle päätös puhua väkivallasta ja hakea apua on haastavaa (Kaittila 2017, 89). Työntekijät painottivat, että asiakas itse päättää ottaako vastaan jatkopalveluita turvakotijakson jälkeen vai ei. Työntekijät kertoivat myös, että vaikka he ohjaavat asiakkaitaan erilaisiin jatkopalveluihin, he eivät tiedä ohjautuvatko asiakkaat lopulta palveluiden piiriin.

Haastatteluissa tuli ilmi turvakotijakson mahdollinen päättymisen yllättäen asiakkaan omasta tahdosta, jolloin ohjaus saattoi jäädä kokonaan tekemättä. Aineistosta nousi esille, että asiakkaan oma motivaatio vaikuttaa paljon palveluiden vastaanottamisessa ja palveluihin hakeutumisessa. Kuitenkin väkivallan kehämisyys eli huonojen ja hyvien aikojen vaihtelu vaikeuttaa väkivallasta irrottautumiseen liittyvää päätöksen tekoa (Perttu ym. 2012, 21-22). Näin ollen kysymys ei välttämättä ole pelkästään asiakkaan motivaatiosta, vaan yhdistelmästä ristiriitaa asiakkaan elämässä, kun toisaalta haluaa suhteen jatkuvan, kokee välittämistä väkivallan tekijää kohtaan ja yhteisessä elämässä mahdollisesti esiintyy myös parempia aikoja. Haastatteluaineistostamme ilmeni myös, että osalla asiakkaista oli laajempi ystäväpiiri ja tukiverkko, joka pystyi auttamaan väkivallasta irrottautumisessa. Lähipiirin kuten sukulaisten ja ystävien tuki ja apu ovat tärkeitä väkivallasta irrottautumisen prosessissa (Kaittila 2017, 89). Yksi haastateltava toi myös esiin väkivallan tekijän kanssa yhteisen ystäväpiirin suhtautumisen tilanteeseen, jossa ystävät eivät tienneet kumpaa uskoa, uhria vai tekijää. Mahdollisesti laajempi tutkimus asiakkaiden jatkopalveluihin ohjaamisesta ja asiakkaiden jatkopalveluihin päättämisestä voisi tuoda tärkeää tietoa turvakodin työntekijöille heidän palveluohjaukseensa.

Asiakkaat kokivat palveluihin ohjaamisen hyvin yksilöllisesti. Palveluohjauksen mielekkyyden kokemukseen vaikuttivat jokaisen asiakkaan oma tilanne ja palveluiden tarve. Osa asiakkaista kertoi, että heille tarjottu tuki ei ollut heille tarpeellista ollenkaan tai ei ollut tarpeellista haastatteluhetkellä. Asiakkaat esittivät turvakodilla tehtävään palveluohjaukseen kehitysehdotuksena asiakkaan lähipiirin ja tukiverkon kartoittamisen. Kaikilla asiakkailla ei ollut käsitystä tukimuodoista tai avustuksista, joita voisi saada. Väkivallan kokijan avunhakemisen aktiivisuuteen vaikuttavat myös ulkopuoliset tekijät kuten ympäristö ja tieto erilaisista tuki mahdollisuuksista (Kaittila 2017, 93-95). Tämän takia asiakkaat toivoivat lisäksi esitettä tai tiivistä vihkoa, jossa olisi esitelty erilaiset tukipalvelut ja mitä ne tarkoittavat käytännössä. Muutama asiakkaista toi esille, että tällaisen palvelukartan tai -vihon voisi antaa asiakkaalle jo turvakotijakson alkaessa, jolloin asiakas voisi tutustua palvelutarjontaan rauhassa turvakotijakson alkuaikana ja löytää omille tuentarpeilleen oikean palvelun.

Jäimme pohtimaan turvakotijakson päättymistä yllättäen ja tässä kohtaa palveluohjauksen pois jäämistä ohjauksen toteutumisen suhteen. Työntekijät toivat kuitenkin ilmi, että asiakkaan lähtiessä yllättäen tarjotaan mahdollisuuksien mukaan tilaisuus käydä edes nopea loppukeskustelu. Yhtäkkiä lähtevät asiakkaat eivät kuitenkaan usein halua enää lähtötilanteessa keskustella työntekijöiden kanssa. Lain mukaan turvakotipalvelut ovat välitöntä kriisiapua ympärivuorokautista turvattua asumista (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014/1354, 1§.3-7§). Turvakotijakson pituus on suurin piirtein muutamasta päivästä korkeintaan kuukauteen (Peltonen & Ewalds 2016, 4). Koska turvakotiasuminen on lyhytaikaista kriisiasumista, voisi jonkinlaisen ohjauksen tekeminen tai asiakkaiden ehdottaman palvelukartaston antaminen varhaisessa vaiheessa varmistaa ohjauksen toteutumisen myös niissä tilanteissa, joissa asiakas päättääkin lähteä yllättäen. Työntekijöiden mielestä on kuitenkin hyvä, että turvakotiasuminen pysyy lyhytaikaisena, sillä turvakoti on laitos ja ihmisen laitostuu nopeasti.

Väkivallasta irrottautumisen prosessi ja siihen liittyvät tarpeet ovat hyvin suuri ja monisuuntainen kokonaisuus. Työntekijät toivat esille, että asiakkaiden voimavarat ovat vähentyneet pidemmällä aikavälillä kokonaiskuvassa. Aikaisemmin asiakkaat olivat enemmän mukana erilaisissa tapahtumissa ja olivat valmiimpia hoitamaan omaa asiaansa eteenpäin. Muutos on tapahtunut muutaman vuosikymmenen aikana. Nykyään asiakkaat tarvitsevat enemmän apua, tukea sekä kannustamista asioiden tekemiseen ja eteenpäin viemiseen.

” Minä voin sanoa, että myös asiakaskunta on huomattavasti tullut vaikeammaksi. Siis ei sillä tavalla -- moniongelmaisuus öö, oma toimijuus kaikki tällaiset, että ennen asiakkaat toimivat itse enemmän ja oli aktiivisia ja kaikkeen valmiita tällaisiin retkiin ja muihin ja nyt ollaan vähän niin kuin että kuka vie,

kuka hakee, kuka hoitaa minun lapseni, ja sitten se oma jaksaminen on muuttunut. Ja sitten kuitenkin mietitään, kuinka paljon yhteiskunnan palveluita on ja myös meidän palvelut ovat kasvaneet.” (HT)

”Niin siinä on mietittävä sitä, että onko sillä ihmisellä voimavaroja ikään kuin että mihin ne ihmisen voimavarat riittävät ja jotenkin se sellainen ammattitaito on siinä ehkä niin kuin avuksi.” (HT)

Toisaalta tukea tarjoavat palvelut ovat kasvaneet ja laajentuneet. Palvelut ovat paljon yksilöllisimpiä sekä helpommin ja nopeammin saatavissa esimerkiksi internetin ja puhelinpalveluiden kautta. Palvelutarjonta on laajaa ja kenties hajanaisempaa eikä kaikilla haastatelluilla asiakkailla ollut käsitystä itselleen kuuluvista palveluista tai tuista. Tukipalveluiden määrä on suuri nykypäivänä, koska palveluntuottajia on monia eri tahoja (Väestöliitto 2017a). Palveluohjausta voisi olla enemmän ja tiiviimmin, jotta asiakkaat löytävät tarpeellisen palvelun pariin. Työntekijät näkivät keskeisimpänä tekijänä turvakotijakson jälkeisiin tukipalveluihin haikutumisessa ja tuen vastaanottamisessa kuitenkin asiakkaan oman halun ja motivaation tiedostaen kuitenkin väkivaltailmiön ja väkivallasta irrottautumiseen liittyvät haasteet. Työntekijöiden mukaan joissakin tapauksissa väkivallasta irrottautuminen on prosessi ja voi kestää kauankin ennen kuin asiakas on valmis irrottautumaan väkivaltaisesta suhteesta. Villan (2013) tutkimuksessa on tuotu esille sama väkivallasta irrottautumisen prosessimaisuus sekä prosessin vaatima aika ja rauha asioiden selvittämiseksi ja eteenpäin viemiseksi.

”Tavallaan se tuki on niin kuin enemmän kohdillaan sille asiakkaalle, että se helpottuu vaikka uuteen asuntoon muuttaminen ja tavallaan lasten huoltajuudet ja sitten väkivallasta irrottautuminen. Tuntuu että se on mennyt vähän ehkä helpommaksi, tavallaan ottaa ja hakea sitä apua ja ottaa sitä apua vastaan.” (HT)

Väkivallasta irrottautuminen on prosessi, joka vie aikaa. Prosessiin kuuluu monia asioita, jotka väkivallan uhrin tulee hoitaa ja käydä läpi moneen kertaan, ennen päätöksiensä tekemistä. (Kaittä 2017, 89, 93-95.) Väkivallasta irrottautumisen prosessi kuvastui asiakkaiden ja työntekijöiden haastatteluissa sekä teoreettisessa viitekehityksessä hyvin suureksi ja jopa sekavaksi kokonaisuudeksi. Väkivallasta irrottautuminen on aina yksilöllistä ja jokaisella on omat kokemuksensa ja tuntemuksensa väkivallasta. Väkivallasta irrottautumisen prosessiin kuuluu muun muassa omien tunteiden ja olon selvittäminen ja läpikäyminen, ajatustyö väkivaltatapahtumista sekä käytännön asioiden hoitaminen ja järjellä ajateltujen asioiden pohtiminen. On tärkeää, että väkivaltaa kokenut saa tarpeensa mukaista tukea ja apua, ettei väkivallan uhri jää kokemiensa asioiden kanssa yksin (Villa 2013).

Niin työntekijöiden kuin asiakkaidenkin haastatteluista tuli esille myös hyvin suurena haasteena asiakkaiden heikentyneet voimavarat. Aineistosta nousivat suurimmiksi haasteiksi väkivallasta irrottautumiseen asiakkaiden voimavarat, tunteet väkivallan tekijää kohtaan sekä pelko yksinjäamisestä ja siitä että ei selviä yksin. Väkivallasta irrottautumisen prosessin kesto vaihtelee hyvin yksilöllisesti. Toiset voivat olla väkivaltaisessa suhteessa monia vuosia, kun taas toiset tekevät suhteesta lähtöpäätöksen heti ensimmäisen väkivaltilanteen jälkeen. Väkivaltaa kokenut luo usein itselleen erilaisia selviytymiskeinoja, joilla pyrkii välttämään väkivaltaisuuksien toistumista tai lieventämään mahdollista väkivaltaa (Marttala 2011, 43). Väkivaltaisen tilanteen jälkeen asiakas käy kovaa ajatustyöskentelyä edellä mainittujen väkivallasta irrottautumisen prosessiin liittyvien asioiden kanssa. Asiakas mahdollisesti hakee apua erilaisista paikoista ja läheisiltään. Asiakas voi halutessaan hakeutua myös turvakotiin, josta hän saa palveluohjausta ja tukea jatkoon liittyviin päätöksiin. Turvakotijakson jälkeen asiakas palaa joko uuteen kotiin, vanhaan kotiin yksin tai väkivallan tekijän kanssa tai esimerkiksi jonkun sukulaisen luokse. Väkivallasta irrottautumisen prosessia ei voi kuvata tarkemmin, koska jokaisen prosessi on oma ja hyvin yksilöllinen. Prosessit voivat olla hyvinkin samankaltaisia tai sitten erota toisistaan todella paljon, riippuen asiakkaan valinnoista.

Koska työntekijät kokivat asiakkaiden voimavarojen heikenneen, mutta samalla palvelujen laajentuneen, voidaan ajatella, että palveluja on riittävästi tarjolla, mutta ongelmallista on kuinka motivoida, sitouttaa ja ohjata asiakkaita turvakotijakson jälkeen palvelujen pariin. Väkivallan kehämäisyyden takia väkivallasta irrottautuminen voi viedä aikaa ja väkivallan uhri joutuu pohtimaan, valitseeko riskin vai turvallisuuden sekä onko vaarallisempaa lähteä vai jäädä (Abrahams & Humphreys 2007, 31). Pitkään jatkunut väkivalta muuttaa ja murentaa väkivallan kokijan omatuntoa ja itsetuntoa ja näin vähentää huomattavasti voimavaroja (Perttu ym. 2012, 21-22). Osa työntekijöistä koki, että keskeisintä turvakodissa on siellä tehtävä väkivaltatyö ja palveluohjaus tulee vasta sen jälkeen. Turvakotijakson lyhytaikaisuus ja mahdollinen yllättävä päättyminen puoltavat kuitenkin sitä, että palveluohjausta olisi hyvä tehdä varhaisessa vaiheessa sensitiivisellä työotteella.

Työntekijät tiedostivat sen, kuinka asiakkailla väkivallasta irrottautumisen prosessi voi kestää kauan ja vaatia pitkänkin ajan ennen kuin asiakas on valmis irrottautumaan väkivallasta, mikä on havaittu myös väkivaltatutkimuksissa. Ei siis vain yleisesti, vaan myös ammattilaisten voi olla vaikea ymmärtää, miksi väkivallan uhrit jäävät tämänkaltaisiin suhteisiin ja jos lähtevät niin miksi he todennäköisesti palaavat pahoinpitelijän luokse syystä tai toisesta (Abrahams & Humphreys 2007, 17).

Asiakaskohtaisuuden huomioiminen turvakotityössä on tärkeää, kuten työntekijät toivat haastatteluissaan ilmi, sillä asiakas voi olla erilaisessa kriisin vaiheessa eikä kykenekään vastaanot-

tamaan akuutissa tilanteessa tietoa turvakodin jälkeisestä tuesta. Asiakkaat toivat esille vaikeuden asioiden päättämisestä sekä ajatuksien kokoamisesta väkivaltakokemuksen jälkeen, mikä pidensi suhteesta irrottautumispäätöstä sekä asioiden hoitamista. Tutkimuksissa teoriaosuudessa selvisi, että myös yhteistyötä muiden sosiaali- ja terveystalveluiden kanssa tehdään, jotta asiakas saa tarvitsemansa avun juuri sellaisena kuin hän sen tarvitsee (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a, 15-16).

Sekä työntekijät ja asiakkaat pitivät hyvänä sitä, että turvakotiin sai olla yhteydessä aina tarpeen vaatiessa. Tämä on toimiva ja hyvä käytäntö, sillä näin asiakkaalla on ainakin yksi taho, jonka puoleen voi kääntyä ja josta tietää saavansa apua. Tiiviimpi palveluohjaus ja asiakkaiden motivointi väkivallasta irrottautumiseen voisivat olla avuksi prosessin ja asiakkaan päätöksien eteenpäin viemisessä.

Kehitysehdotuksia tuli niin työntekijöiltä kuin asiakkailtakin. Työntekijät toivat haastattelussa esille ajatuksen pidempiaikaisesta tuetusta kriisiasumisesta, toisen asteen paikasta turvakodin jälkeen. Pidempiaikainen tuettu asuminen tukisi asiakkaiden toimijuutta, voimavaroja sekä väkivallasta irrottautumista. Työntekijöiden mukaan asiakkaiden asunnonhakuprosessi on usein haastavaa ja rankkaa kaiken muun kuormituksen ohella. Tutkimusaineistosta käy ilmi, että asunnon saaminen on työntekijöiden ja asiakkaiden mielestä tärkeää, koska kaikki rakentuu oman asunnon ympärille. Ulkopuoliset tekijät vaikuttavat avun hakemiseen, esimerkiksi oman asunnon saaminen on suuri asia väkivallasta irrottautumisessa (Kaittila 2017, 93-95). Oman asunnon lisäksi asiakkailla voi olla puutteita normaaleissa käytännön asioissa, kuten vaatetuksessa ja hygieniatuotteissa. Jotkut asiakkaista eivät osaa käyttää erilaisia palveluita tai toimeentua itsenäisesti, jonka takia pidempiaikainen tuettu asuminen voisi olla hyvä ratkaisu.

Työntekijöiden haastattelussa tuli esille, että avopalveluiden työntekijää on toisinaan yritetty saada käymään turvakodilla, jotta asiakas voisi tavata työntekijän ennen päätöksen tekemistä avopalveluun hakeutumisesta ja jotta asiakas voisi tiedustella lisää avopalvelusta sen työntekijältä. Työntekijöiden mielestä tässä on kehitettävää, koska aikataulujen sovittaminen avopalvelun työntekijän sekä asiakkaan kanssa on haastavaa. Keskeisimpänä asiana työntekijät näkivät asiakkaan valinnan avun vastaanottamisesta.

Pidempiaikaisen tuetun asumisen tulisi olla muutaman kuukauden pituinen, jotta asiakas saisi rauhassa etsiä omaa asuntoa ja keskittyä omaan hyvinvointiin sekä valmistautua elämässä tapahtuviin muutoksiin. Väkivallan uhrin voimavarat ovat vähentyneet usein pitkän ajan kuluessa, joten voimavarojen palautuminen vie myös aikaa (Ojuri 2006, 8). Koska voimavarojen palautuminen vie aikaa, joten asiakkailla voisi olla hyväksi asua pidempi aikaisessa tuetussa asumisessa. Siellä he voisivat tuetusti harjoitella itsenäistä asumista ja toimeen tulemistä.

Mielestämme pidempi aikainen tuettu asuminen olisi hyvä idea. Tällaisen palvelun tuominen käytäntöön on kuitenkin pitkä prosessi ja vaatii paljon suunnittelutyötä ja rahoitusta.

Asiakkaiden kehitysehdotukset liittyivät enemmän turvakodilta tehtävään palveluohjaukseen sekä turvakodilla oloaikaan. Turvakotijakson jälkeisiin palveluihin asiakkailta ei tullut kehitysehdotuksia, mutta palveluihin ohjaamiseen tuli muutama ehdotus. Lisäksi asiakkaiden kehitysehdotukset olivat jonkin verran yksilöllisiä liittyen asiakkaiden omaan tilanteeseen ja kokemuksiin. Yksi asiakkaista toivoi läheisten ihmisten kartoittamista tarkemmin ja mahdollisesti läheisten ihmisten nimien ja yhteystietojen kirjoittamista paperille, jolloin ne olisivat fyysisesti näkyvillä ja saatavilla. Asiakas ajatteli, että tämä auttaisi turvakotijakson jälkeen esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa asiakas tuntee itsensä yksinäiseksi ja kaipaa keskustelukaveria. Muutama asiakkaista toivoi saatavilla olevista palveluista vihkoo tai palvelukartastoa, josta näkisi, mitä palveluja on saatavilla ja mitä mikäkin palvelu tarkoittaa käytännössä. Asiakkaat kertoivat, että he eivät tiedä mitä palveluita on tarjolla ja neuvontapuheluissa palveluiden tietojen ja kaiken tiedon sisäistäminen ei välttämättä onnistu. Palveluvihkosta asiakas voisi rauhassa lukea erilaisista palveluista ja löytää sieltä itselleen sopivan palvelun.

Asiakkaiden ehdotukset läheisten kartoittamisesta sekä palveluvihkosta ovat mielestämme hyviä ideoita. Läheisten kartoittaminen ja näkeminen paperilla voi olla asiakkaalle hyvinkin tärkeää turvakodilta lähdön jälkeen. Turvakodin työntekijät voisivat tarjota asiakkaalle tällaista mahdollisuutta. Asiakas tietenkään itse päättää haluaako kirjoittaa paperille ylös mahdollisten ystävien ja läheisten yhteystiedot. Palveluvihkon kerääminen ja kartoittaminen on haasteellista. Työntekijät toivat haastatteluissaan esille, että internetistä on helppo katsoa eri palveluiden ajantasaiset yhteystiedot. Voisiko tämä palveluvihko siis olla internetissä ja eri palvelut päivittäisivät sinne itse yhteystietojaan, tai ne päivittäisivät palveluvihkoon automaattisesti, kun joku palvelu päivittää omille sivuilleen yhteystietonsa. Tällaisen palveluvihkon tekeminen veisi aikaa ja resursseja, joten tämä ei turvakodin toteutettavissa välttämättä ole.

9 Opinnäytetyöprosessin pohdinta

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä sekä työläs, mutta ennen kaikkea antoisa ja opettavainen. Molemmille tekijöille opinnäytetyö on kehittänyt ammatillista osaamista. Olemme molemmat oppineet paljon uutta väkivaltaa kohdanneiden palvelujärjestelmästä sekä lähisuhde- ja perheväkivallan uhrien ajatuksista ja kokemuksista liittyen avun saamiseen ja erilaisiin palveluihin. Opinnäytetyön tekeminen antoi paljon tietoa ja taitoa tutkimuksen tekemisestä, mikä on varmasti hyödyksi jatkossa. Lisäksi saimme kokemusta pitkäjänteisyydestä ja sinnikkyyydestä työskentelyssä silloinkin, kun tuntui että mikään ei etene niin kuin on suunnitellut. Yhteistyössä opinnäytetyön tekeminen antoi paljon arvokasta kokemusta tiimityöskentelystä. Yhdistämällä molempien näkemykset saimme työstä rikkaamman ja keskusteleavamman kuin ehkä yksin olisi saanut aikaan.

Koko opinnäytetyöprosessi on sujunut molempien mielestä jopa yllättävän hyvin. Olemme olleet samaa mieltä tutkimuksen suunnasta ja erilaisista rajauksista, mitä tutkimuksen laajuuden kanssa on pitänyt tehdä. Olemme keskustelleet koko prosessin ajan hyvin rakentavasti erilaisista tutkimukseen liittyvistä kysymyksistä. Olemme myös yhdessä kyseenalaistaneet niin omia kuin toistemme ajatuksia ja mielipiteitä. Olemme siis miettineet paljon erilaisia tutkimukseen liittyviä kysymyksiä ja yrittäneet löytää kultaisen keskitien, mikä palvelee tutkimukseen osallistuneita, työelämän edustajaa, meitä tutkijoita sekä tutkimusta kokonaisuudessaan.

Opinnäytetyön aihe on ollut molemmille tutkijoille mieluinen ja kiinnostava. Tuloksien kirjaimisvaiheessa kiinnostus lopullisiin tuloksiin kasvoi entisestään. Suunnittelimme aikatauluja etukäteen, mikä auttoi jäsentämään opinnäytetyön tekemistä. Työskentelyn jakaminen sujui hyvin. Opinnäytetyön yhdessä tekemisellä oli myös suuri merkitys siihen, että toistemme tekstejä kommentoiden ja täydentäen, saimme yhdessä luotua eheän kokonaisuuden. Molemmat opinnäytetyön tekijät ovat osallistuneet tekstin työstämiseen eikä työstä näin ollen voida erottaa vain toisen tekijän ääntä.

Arvioidessa opinnäytetyön reliabiliteettia tulee huomioida tutkimuksen luonne. Kysymyksessä on laadullinen tutkimus, jolla tuotetaan ainutlaatuista tietämystä ilmiöstä eikä tarkoituksena olekaan johtaa suureen joukkoon yleistettäviä oletuksia tai toistettavuutta. Tutkimuksen tekeminen eri haastateltavilla tuottaisi varmasti ainakin jonkin verran eriäviä tuloksia, mutta se ei tarkoita, etteikö tässä tutkimuksessa saavutetut tulokset olisi merkityksellisiä. Reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, kuinka luotettavasti ja toistettavasti käytetty tutkimusmenetelmä mittaa haluttua ilmiötä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 231-232). Uskomme, että olemme onnistuneet tutkimusmenetelmällämme tuottamaan luotettavaa tietoa tutkimuskohteestamme.

Puolestaan validiteetilla tarkoitetaan sitä, mittaako tutkimuksessa käytetty tutkimus- ja mitausmenetelmä juuri sitä ominaisuutta tutkittavasta ilmiöstä, mitä on tarkoituskin mitata. Validiteettia tutkimuksessa voidaan pitää hyvänä, jos kohderyhmä ja kysymykset tutkimuksessa ovat oikeat eli saadaanko tutkimuksella mitattua sitä, mitä sen avulla on tarkoitus selvittää. (Hirsjärvi ym. 2015, 231-232.) Opinnäytetyömme validiteettia pidämme hyvänä. Mielestämme onnistuimme saamaan asettamiimme tutkimuskysymyksiin sellaisen aineiston, joka vastasi kysymyksiin. Saatu aineistomme oli hyvin laaja ja mielenkiintoinen. Käyttämämme menetelmä soveltui mielestämme hyvin tämänkaltaiseen aiheeseen. Sekä työntekijöiltä että asiakkailta haastatteluissa saatu aineisto oli hyvin mielenkiintoista analysoida ja saada vuoropuhelua aikaan aineiston ja teorian tiedon sekä asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmien välillä.

Laadullisen tutkimuksen kohdalla tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta kohen-
taa luotettavuutta. Tämä koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. Analyysissa keskeistä olisi luokittelujen tekemisen havainnollistaminen. Tutkijan tulee asettaa tulokset teoreettisen tarkas-
telun tasolle, jolloin tältä vaaditaan kykyä vastausten punnitsemiseen. Tarkkuuden vaatimus
koskee myös tätä vaihetta ja lukijalle olisi kerrottava, millä perusteella tutkija on tehnyt tul-
kintansa ja päätelmänsä. Tutkimusselosteen rikastuttaminen haastatteluotteilla auttaa tässä.
(Hirsjärvi ym. 2015, 232-233.) Olemme pyrkineet selvittämään tarkasti eri työvaiheitamme
sekä arvioimaan omaa toimintaamme ja eettisyyttä jokaisessa työn vaiheessa. Luokittelusta
olemme tehneet havainnollistavan kuvion, jotta lukijan olisi helpompi hahmottaa, kuinka
olemme päätyneet tutkimuksessamme esitettyihin tuloksiin. Olemme myös pyrkineet puhutut-
tamaan aineistoamme teoreettisen tiedon valossa parhaamme mukaan.

Kuten opinnäytetyöprosessin alussa, olemme ehkä jälkeenpäin vieläkin vakuuttuneempia siitä,
kuinka haavoittuvainen asiakasryhmä väkivaltaa kokeneet ovat. Saimme työntekijähaastatte-
luissa kuulla tärkeää kokemuksen ääntä ja toisaalta asiakkaiden haastatteluissa avautui toinen
näkökulma väkivaltailmiöön. Jokaisella on yksilölliset, raskaat ja traumaattiset kokemuksensa
kokemansa väkivallan suhteen. Auttamistyön on oltava ammattitaitoista ja sensitiivistä, jonka
väkivaltatyön ammattilaiset turvakodissa hallitsevat huomioimalla asiakaskohtaisuuden työs-
kentelyssään. Toivomme, että omalta osaltamme voimme viedä tärkeää turvakotityötä ja sen
jälkeisen tuen tarpeellisuuden huomioimista eteenpäin. Meille syntyi opinnäytetyöprosessissa
amatillista kompetenssia ja osaamista väkivaltaa kohdanneiden palveluista.

Lähteet

Painetut lähteet

Aaltonen, M. ja Danielsson, P. 2016. Rikollisuuskehitys. Rikollisuustilanne 2015. Katsauksia 14/2016. Helsinki: Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Aaltonen, M. ja Danielsson, P. 2017. Rikollisuuskehitys. Rikollisuustilanne 2016. Katsauksia 22/2017. Helsinki: Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Abrahams, H. & Humphreys, C. 2007. Supporting Women after Domestic Violence: Loss, trauma and recovery. Jessica Kingsley Publishers.

Ahola, T. & Ahola, M. 2016. Väkivallasta turvallisuuteen. Bookwell Oy.

Corbin, J. & Strauss, A. 2008. Basics of Qualitative Research. Sage Publications.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino (Vastapaino).

FRA - Euroopan unionin perusoikeusvirasto. 2014. EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Euroopan unionin julkaisutoimisto.

Heikkinen-Peltonen, R., Innamaa, M. & Virta, M. 2014. Mieli ja terveys. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. 20.painos. Tutki ja kirjoita. Helsinki:Tammi.

Hänninen, K. 2007. Miksi palveluohjausta tarvitaan?. Palveluohjaus. Asiakslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakesin raportteja 20/2007. Helsinki: Valopaino.

Kainulainen, H. & Niemi, J. 2017. Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikosoikeudellisessa järjestelmässä. Teoksessa Niemi, J. Kainulainen, H. & Honkatukia, P. (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tallinna: Vastapaino, 138-155.

Kaittila, A. 2017. Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijoina. Motivaatio ja esteet. Teoksessa Niemi, J. Kainulainen, H. & Honkatukia, P. (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tallinna: Vastapaino, 89-103.

Kaitue, S., Noponen, T. & Slåen, A. 2007. Yleistä muttei yksityistä - oikeudelliset keinot lähi-suhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita Prima.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Suomen yliopistopaino. Juvenes Print.

Koivukangas, J. 2007. Käytännön oikeusopas väkivaltarikoksen uhrille. Helsinki: Rikosuhripäivystys & Suomen Mielenterveysseura. Jv-Paino.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Mason, T. & Keeling, J. 2008. Conclusion. Teoksessa Keeling, J. & Mason, T. (toim.) Domestic violence. McGraw-Hill education, 211.

Marttala, P. 2011. Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa Ensi- ja turvakotien liitto, Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. (toim.) Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino, 37-50.

- Niemi, J. & Kainulainen, H. & Honkatukia, P. 2017. Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tallinna: Vastapaino.
- Nousiainen, K. & Pentikäinen, M. 2017. Naisiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuskysymyksenä. Suomi alisuorittajana. Teoksessa Niemi, J., Kainulainen, H. & Honkatukia, P. (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tallinna: Vastapaino, 51-67.
- Ojuri, A. 2006. Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 16-39.
- Ojuri, A. & Laitinen, M. 2015. Turvakoti työnä. Selvitys Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöstä ja vaikutuksista. Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Perttu, S., Mononen-Mikkilä, P., Rauhala, R. & Särkkälä, P. 2012. Päänavaus selviytymiseen. Naisten kulttuuriyhdistys. Fram.
- Piispa, M. & Heiskanen, M. 2017. Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Teoksessa Niemi, J. Kainulainen, H. & Honkatukia, P. (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tallinna:Vastapaino, 68-86.
- Poutiainen, K. 2007. Kirkon toiminta kriisitilanteissa - organisoitua varautumista ja henkistä huoltoa. Teoksessa Pohjolan-Pirhonen, C., Poutiainen, K. & Samulin, H. (toim.) Kriisityön käsikirja. Käytännön opastusta kriisin kohdatessa. Karisto, 29-44.
- Puusa, A. 2011. Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Menetelmä viidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Toimittaneet Puusa, A. & Juuti, P. Hansaprint, 73- 87.
- Rantanen, T. 2016. Rikosuhripäivystys. Riku-lehti 1/2016. Printmix.
- Ruusuvuori, J. 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Haastattelun analyysi. Toimittaneet Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. Tampere: Vastapaino, 424-431.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Samulin, H. 2007. Kriisit. Teoksessa Pohjolan-Pirhonen, C., Poutiainen, K. & Samulin, H. (toim.) Kriisityön käsikirja. Käytännön opastusta kriisin kohdatessa. Karisto, 11-25.
- Setlementti Naapuri. 2006. Aallon murtaja -projekti. Väkivalta, trauma ja eheytyminen. PK-paino.
- Sirén, R. & Aaltonen, M. & Kääriäinen, J. 2010. Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980-2009. Kansallisen uhritutkimuksen tuloksia. Helsinki: Hakapaino.
- Söderholm, A. & Kivitie-Kallio, S. 2012. Lapsen kaltoinkohtelu. Toimittanut Söderholm, A. & Kivitie-Kallio, S. Duodecim.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2013a. Turvakotipalveluiden kansalliset laatusuosituksen. Suomen Yliopistopaino.
- WHO. 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa. Toimittaneet Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. Suomentanut Salomaa, E. Gummerrus Kirjapaino.

Sähköiset lähteet

Ensi- ja turvakotien liitto. 2017. Näin me autamme. Luettu 13.10.2017. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/>

Euroopan Neuvosto. 2011. Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Luettu 4.4.2017. <https://rm.coe.int/CoERM-PublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462532>

Hallituksen reformi maakunta ja sote-uudistus. 2017a. Mikä on sote-uudistus?. Luettu 17.10.2017. <http://alueuudistus.fi/mika-on-sote-uudistus>

Hallituksen reformi maakunta ja sote-uudistus. 2017b. Sosiaalipalvelut. Luettu 17.10.2017. <http://alueuudistus.fi/sote-uudistus/sosiaalipalvelut>

Henkilötietolaki 1999/523. Luettu 18.4.2017. <http://www.finlex.fi>

Kaittila, A. 2017. Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa. Turun yliopisto. Luettu 9.4.2017. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/133966/AnnalesC434Kaittila.pdf?sequence=2>

Kaittila, A. ja Nyqvist, L. 2014. Janus - Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti vol. 22. Luettu 10.4.2017. <http://journal.fi/janus/article/view/51214/15672>

Klemi, A. 2006. Henkinen väkivalta parisuhteessa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Luettu 23.3.2017. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11210/URN_NBN_fi_jyu-200778.pdf?sequence=1

Laine, T. 2008. Asiantuntijuus ja sukupuoli suomalaisten turvakotien nais- ja miestyössä. Yhteiskuntapolitiikka 73. Luettu 7.4.2017. <http://thl32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/101591/laine.pdf?sequence=1>

Laine, T. 2010. Turvakodit Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 75. Luettu 7.4.2017. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100420/laine.pdf?sequence=1>

Laki lähestymiskiellosta 1998/989. Luettu 14.10.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980898>

Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014/1354. Luettu 9.10.2017. <http://www.finlex.fi>

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 2011/922. Luettu 9.10.2017. <http://www.finlex.fi>

Lastensuojelulaki 2007/417. Luettu 9.10.2017. <http://www.finlex.fi>

Lyömätön Linja. 2017. Perheväkivalta. Mitä siitä seuraa. Luettu 6.10.2017 <http://www.lyomatonlinja.fi/web/guest/mita-siita-seuraa;jsessionid=ACA1F1750E98AF1ACCB765222521B41F>

Mielenterveyden keskusliitto. 2017. Henkinen ja fyysinen väkivalta. Luettu 4.4.2017. <http://mtkl.fi/tietoa-mielenterveydesta/aikuisille/henkinen-ja-fyysinen-vakivalta/>

Monika Naiset Liitto ry. 2017. Auttava puhelin. Luettu 13.10.2017. <https://monikanaiset.fi/apua-vakivaltaan/auttava-puhelin/>

Mutanen, M-L. 2011. Kaltoinkohtelun merkit lapsessa. Luettu 11.4.2017. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35379/Mutanen_Maria-L.pdf?sequence=1

Naisten Linja. 2017a. Fyysinen väkivalta. Luettu 31.3.2017. <https://www.naistenlinja.fi/tietoa-vakivallasta/vakivallan-muodot/fyysinen-vakivalta/>

Naisten Linja. 2017b. Puhelinpalvelut. Luettu 13.10.2017. <https://www.naistenlinja.fi/palvelut/puhelinpalvelu/>

Naisten Linja. 2017c. Väkivallasta selviytyminen. Väkivallan seuraukset. Luettu 6.10.2017. <https://www.naistenlinja.fi/tietoa-vakivallasta/vakivallasta-selviytyminen/vakivallan-seuraukset/>

Nettiturvakoti. 2017. Mikä on väkivaltaa?. Luettu 4.4.2017. https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=12

Nikupeteri, A. 2016. Vainottuna. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto. Luettu 5.4.2017. http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62627/Nikupeteri_Anna_ActaE_204_pdfA.pdf?sequence=2

Nollalinja. 2017a. Mikä on väkivaltaa?. Luettu 6.10.2017. <https://www.nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/>

Nollalinja. 2017b. Tietoa Nollalinjasta. Luettu 13.10.2017. <https://www.nollalinja.fi/tietoa-nollalinjasta/>

Oikeus. 2016. Oikeusapu. Valtion oikeusaputoimistot. Luettu 9.10.2017. <https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index/oikeusavustaja/valtiooikeusaputoimistot.html>

Oikeus. 2017. Oikeusapu. Luettu 13.10.2017. <https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/>

Peltonen, J. ja Ewalds, H. 2016. Turvakotipalvelut 2015. Tilastoraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 7.4.2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130611/Turvakotipalvelut_2015.pdf?sequence=1

Piispa, M. & Lappinen, L. 2014. MARAK - moniammatillista apua väkivallan uhrille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 21/2014. Luettu 23.10.2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116230/URN_ISBN_978-952-302-240-9.pdf?sequence=1

Poliisi. 2017. Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelu. Luettu 9.10.2017. <http://www.poliisi.fi/rikkokset/sovittelu>

Poliisihallitus. 2017. Poliisin vuosi 2016: Rikosten määrä pysytteli edellisen vuoden tasolla - nettipetokset jatkoivat kasvuaan. Luettu 29.3.2017. https://www.poliisi.fi/poliisihallitus/tiedotteet/1/0/poliisin_vuosi_2016_rikosten_maara_pysytteli_edellisen_vuoden_tasolla_-_nettipetokset_jatkoivat_kasvuaan_56212

RIKU - Rikosuhripäivystys. 2017. Rikosuhripäivystys. Luettu 9.10.2017. <https://www.riku.fi/fi/rikosuhripaivystys/>

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301. Luettu 31.3.2017. <http://www.finlex.fi>

Suomen mielenterveysseura. 2017. Kriisipuhelin - apua elämän kriiseihin. Luettu 21.4.2017. <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kriisipuhelin-apua-el%C3%A4m%C3%A4n-kriiseihin>

Suomen palveluohjausyhdistys. 2017. Mitä palveluohjaus on?. Luettu 9.10.2017. <https://www.palveluohjaus.fi/mita-palveluohjaus-on/>

Suomen perustuslaki 1999/731. Luettu 31.3.2017. <http://www.finlex.fi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013b. Väkivallan vaikutukset. Luettu 6.10.2017. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/vakivallan

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on?. Luettu 23.3.2017. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Lastensuojelun käsikirja. Väkivallan muodot ja rikoslaki. Luettu 4.4.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaksikaytto/vakivallan-muodot-ja-rikoslaki>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017a. Lainsäädäntö. Luettu 17.10.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/sote-uudistus/lainsaadanto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017b. Turvakotipalvelut. Luettu 9.10.2017. <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tietoa-tilastoista/laatuselosteet/turvakotipalvelut>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017c. Turvakotipalvelut 2016. Tilastoraportti 17/2017. Luettu 9.10.2017. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134679/Turvakotipalvelut%202016_Final.pdf?sequence=1

Tukinet. 2017. Info. Luettu 13.10.2017. <https://www.tukinet.net/info.tmpl>

Tuomivaara, P. 2008. Toimintamalli Raahen seutukunnassa lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn, puuttumiseen ja hoitoon. Raahen seudun terveydenhuollon kuntayhtymä. Luettu 12.4.2017. http://www.ras.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ras/embeds/ras-wwstructure/13424_Lahisuhde_ja_perhevakivallan_ehkaisy_puuttuminen_hoito.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Luettu 5.4.2017. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Ulkoasiainministeriö. Istanbulin sopimus tulee Suomen osalta voimaan. 31.7.2015. Luettu 26.10.2017. <http://um.fi/public/default.aspx?contentid=332281&contentlan=1&culture=fi-FI>

Unicef. 2017. YK:n yleissopimus Lapsen oikeuksista. Luettu 31.3.2017. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

Varjo-hanke. 2015. Haluan elää, en vain olla hengissä - Opas vainotulle. Luettu 5.4.2017. http://www.varjohanke.fi/wp-content/uploads/2015/12/Parisuhdevaino-KasikirjaVainonUhreille_web.pdf

Varjo-hanke. 2017. Vainoaako hän sinua?. Luettu 31.3.2017. <http://www.varjohanke.fi/vainoaako-han-erosta-huolimatta/>

Villa, J. 2013. Varo hengellistä väkivaltaa!. Kirkko ja kaupunki. Luettu 12.4.2017. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/varo-hengellista-vakivaltaa>

Väestöliitto. 2017a. Apua uhreille ja tekijöille. Luettu 13.10.2017. http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/apua-uhreille-ja-tekijoille/

Väestöliitto. 2017b. Fyysinen väkivalta. Luettu 4.4.2017. http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/fyysinen-vakivalta/

Taulukot

Taulukko 1: Väkivaltaa kohdanneiden palvelut.....	22
Taulukko 2: Haastatteluaineiston luokittelu	42

Liitteet

Liite 1 Suostumussopimus	82
Liite 2 Teemahaastattelurunko, työntekijät	84
Liite 3 Teemahaastattelurunko, asiakkaat	85

Liite 1 Suostumussopimus

Suostumussopimus

Toteutamme turvakodilla tutkimuksen, jonka aiheena on turvakotijakson jälkeisen tuen riittävyys. Tutkijoina toimii kaksi Laurea ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijaa.

Tarkoituksena ja tavoitteena on selvittää asiakkaiden tietoisuutta turvakotijakson jälkeisestä tuesta. Lisäksi selvitämme asiakkaiden kokemuksia saadusta tuesta ja sen riittävydestä. Selvitämme myös työntekijöiden ajatuksia tuen tarjoamisesta, riittävydestä sekä saatavuudesta. Tutkimuksen tuloksien myötä turvakotijakson jälkeistä tukea voidaan kehittää ja parantaa asiakkaiden tarpeita vastaavaan suuntaan.

Tutkimus toteutetaan haastattelemalla turvakodissa olleita asiakkaita sekä turvakodin työntekijöitä. Haastattelut toteutetaan paikassa, joka sovitaan haastattelijan ja haastateltavan kesken, esimerkiksi turvakodin tiloissa. Haastattelu-aika voidaan sopia turvakotijakson päättyessä tai vaihtoehtoisesti tutkija ottaa asiakkaaseen yhteyttä turvakotijakson jälkeen haastatteluajan sopimiseksi.

Haastateltava määrittää itse yksityisyytensä rajat eli sen, mitä hän haluaa antaa ajatuksistaan ja kokemuksistaan tutkimuksen käyttöön. Kaikki haastateltavat esiintyvät tutkimuksessa anonyymeina eli yksittäistä tutkimukseen osallistuvaa henkilöä ei voida tutkimuksesta tunnistaa. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkittava voi milloin vain ilmoittaa, jos ei halua jatkaa tutkimuksessa mukana olemista.

Haastattelujen aineistot ovat vain tutkijoiden hallussa ja nähtävillä. Kaikki nimet ja tunnistettavuustiedot muutetaan peitenimiksi tai niihin ei oteta kantaa tutkimuksessa. Työn valmistuttua kaikki aineisto hävitetään tutkittavien anonymiteettia suojellen.

Pyydämme tällä suostumuksella lupaa olla sinuun (turvakodin asiakas/työntekijä) yhteydessä turvakotijakson jälkeen sekä haastatella sinua aiheesta turvakotijakson jälkeisen tuen riittävyys.

Asiakkaan/Työntekijän nimi:

Sähköpostiosoite:

Puhelinnumero:

Annan suostumukseni, että tutkijat saavat olla minuun yhteydessä turvakotijakson jälkeen ja haastatella minua kyseiseen tutkimukseen liittyen.

Olen saanut riittävät tiedot tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista sekä minua koskevien tietojen käsittelystä, säilyttämisestä ja hävittämisestä. Hyväksyn minua koskevan haastattelun äänittämisen, litteroinnin ja käytön tutkimuksessa. Olen tietoinen, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voin keskeyttää tutkimuksessa mukana olemisen, milloin vain itse haluan. Voin olla myöhemmin yhteydessä tutkijoihin puhelimitse tai sähköpostitse, jos jokin asia tutkimuksessa mietityttää minua.

Suostumussopimusta on tehty kaksi (2) samanlaista kappaletta, tutkijoille ja tutkittavalle.

Päivämäärä

Asiakkaan/Työntekijän allekirjoitus

Tutkijoiden yhteystiedot:

Anniina Reittonen

Iina Yläpihlajajarvi

anniina.reittonen@student.laurea.fi

iina.ylapihlajajarvi@student.laurea.fi

Tutkijoihin saat yhteyden sähköpostitse tai numerosta: 041 807 2602

Rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijat, Laurea-ammattikorkeakoulu

Liite 2 Teemahaastattelurunko, työntekijät

Teemahaastattelun runko työntekijöille

Turvakotijakson jälkeisen tuen riittävyys

Haastateltavan/Haastateltavien nimi/nimet:

Haastattelija:

Tutkija haastattelee. Haastattelu nauhoitetaan.

Haastateltavan kanssa kerrataan tutkimuksen sisältö, tavoitteet ja tarkoitus. Lisäksi käydään läpi tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja kerrotaan, miten tutkittava voi ilmoittaa tutkijoille, jos haluaa jäädä pois tutkimuksesta.

Teemahaastattelun teemat

- Turvakotijakson jälkeinen tuki
- Turvakotijakson jälkeisen tuen saatavuus
- Nykyiset käytänteet tuen tarjoamisessa
- Nykyisten käytänteiden toimivuus
- Asiakkaiden erilaiset tuen tarpeet
- Asiakkaiden tuen tarpeisiin vastaaminen
- Nykyisen tuen ja asiakkaiden tarpeiden yhtenäisyys
- Kehitysnäkökulmat tuen tarjoamisessa turvakotijakson jälkeen

Liite 3 Teemahaastattelurunko, asiakkaat

Teemahaastattelun runko asiakkaille

Turvakotijakson jälkeisen tuen riittävyys

Haastateltavan nimi:

Haastattelija:

Tutkija haastattelee. Haastattelu nauhoitetaan.

Haastateltavan kanssa kerrataan tutkimuksen sisältö, tavoitteet ja tarkoitus. Lisäksi käydään läpi tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja kerrotaan, miten tutkittava voi ilmoittaa tutkijoille, jos haluaa jäädä pois tutkimuksesta.

Teemahaastattelun teemat

- Turvakotijakson jälkeiset tuntemukset
- Turvakotikertaisuus
- Kokemukset aiemmin saadusta tuesta
- Turvakotijakson jälkeisen tuen tarve
- Turvakotijakson jälkeisen tuen toimivuus
- Kokemus turvakodin ulkopuolisen tuen piiriin ohjauksesta
- Turvakotijakson jälkeisen tuen kehittäminen
- Väkivaltaisesta lähisuhteesta irrottautuminen.